



ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ



ΚΑΦΕΣ ΧΑΓΚ = SAFE HANG

Ο καφές όστις κατέκτησε τήν ύφήμιον.
Είναι ό μοναδικός διά καρδιακός.
Ο καφές ό έωιστημονικός άνευ καφεΐνης.
Είνε άπό γνήσιον καφέν Μόκας καί Λάντος.
Ο καφές εις άρωμα καί γευσιν άνώτερος.
Είνε ό καφές παντός έργαζομένου.

ΠΙΝΕΤΕ ΜΟΝΟΝ ΚΑΦΕ ΧΑΓΚ - ΕΙΝΕ Ο ΑΝΩΤΕΡΟΣ ΚΑΦΕΣ
ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΠΑΝΤΟΥ
ΧΟΝΔΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ: ΣΤΟΑ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 4

ΓΚΡΕΚΑ



ΑΓΟΡΑΖΩ γραμματόσημα οίασδήποτε
αξίας εις τας πλέον συμφερούσας
τιμάς, ασφαλίστα και ασφαγισμένα
ΠΡΟΤΙΜΩ ΤΟΝ ΑΝΩ ΤΥΠΟΝ γραμ-
ματοσήμου. Δίδω δάνεια επί γραμ-
ματοσήμων (συλλογών, στόκ, κλπ.).
Ένδιαφέρομαι διά παλαιάς έπιστο-
λάς με γραμματόσημα.

ΔΗΜ. Α. ΣΠΑΝΟΣ

Πλατεία Κλαθμώνος
Οδός Γερμανού Παλαιών Πατρών



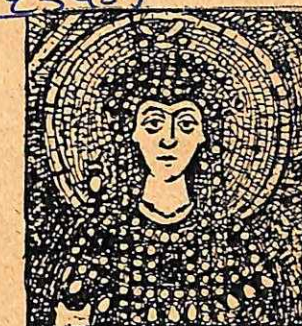
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΗΛΕΓΡΑΦΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΔΩΡΕΑ Κατ. Χατζή
ΗΜΕΡΟΜ. 29-9-18
ΑΡΙΘ. 23485

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 15 ΙΟΥΝΙΟΥ 1928



ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΕΧΝΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ



ΕΤΟΣ Γ'. ΤΟΜΟΣ Ε'. ΑΡΙΘ. 52
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΑΓΕΡ 29

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ
Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ
Β. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Έτησία Δρ. 200
Έξάμηνη 100
Τρίμηνη 50
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Λίρα 1

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ Κ. ΑΜΑΝΤΟΥ



δημοκρατία είναι όνομα
και πράγμα ελληνικό.
Μεγάλοι πολιτικοί και
μεγαλόκαρδοι άνθρω-
ποι, ό Σόλων, ό Κλει-
σθένης, ό Άριστειδης,
ό Περικλής τήν θεμέ-
λιωσαν και προσπάθη-
σαν νά τήν τελειοποιή-
σουν. Γι' αυτό στη νέα
Ελλάδα, πού
πότε βυζαντινίζει και
πότε αρχαίζει, φυ-
σικό ήτο νά ξαναζητηθί
και νά ξανα-
γυρίση ή δημοκρατία.

Και στην αρχαία εποχή ή ελληνική
δημοκρατία καταντούσε συχνά όνομα
μόνο και εις τή νέα Ελλάδα το όνομα
αυτό δέν φτάνει διά νά επιτύχουμε κά-
ποια ισότητα και δικαιοσύνη. Η δικαιο-
σύνη βέβαια ύμνήθηκε από τούς αρ-
χάιους προγόνους μας πρώτα και κα-
λύτερα, αλλά τήν προσπάθεια των ευ-
γενικών ύμνητων της τήν ματαίωσαν
πάντα κάποιον επιτήδειον και έτσι ή
δικαιοσύνη δέν ήτο ούτε των ελληνικών
κρατών ούτε των ελληνικών κοινωνιών
ή κυριώτερη άρετή.

Οί πρόγονοί μας δρῆκαν τά καταλ-
ληλότερα όνόματα διά νά ξεχωρίσουν
τήν κοινωνικήν ανισότητα, ή όποία με-
τακινείται, δέν προσβάλλει πάντα τά
ίδια πρόσωπα. Είς δυνατούς και
αδύνατους ξεχώριζαν τόν κόσμον και
οί λέξεις αυτές υποδεικνύουν καλύτερα
πώς στραγγαλίζεται και κοροϊδεύεται
ή δικαιοσύνη. Κατά τήν περίστασιν «δυ-
νατοί» ήμπορεί νά είναι πολιτικοί,
στρατιωτικοί, πλούσιοι τοκογλύφοι, κυ-
ρίες, υπάλληλοι μεγάλοι ή και μικροί.

Οί νόμοι οί ελληνικοί δέν άναγνωρί-

ζουν διαφοράν κοινωνικών τάξεων, αλλά
μόνον ήμπορεί νά φοβηθούν και νά
δώσουν άμνηστία εις λαθρεμπόρους,
κακούργους και άλλους επιτήδειους δυ-
νατούς. Και όπου οί νόμοι είναι σωστοί
και δίκαιοι, ήμπορεί εις τήν έφαρμογή
νά καταντήσουν πολύ άδικοι, για τούς
αδύνατους πάντα, άφού τήν έφαρμογή
ήμπορεί νά τήν χάσουν άνθρωποι πού
φοβούνται τούς δυνατούς ή πού έχουν
πολύ έκμεταλλευτική ικανότητα ή πού
δέν έχουν κανένα αίσθημα ανθρωπι-
στικό. Γι' αυτό κάθε μέρα βλέπει κα-
νείς άπ' τή μιá μεριά πόσο περιφρο-
νούν οί δυνατότεροι τούς πτωχότερους
και άπό τήν άλλη πόσο ό μικρός κό-
σμος είναι καχύποπτος για τó κράτος,
τούς υπάλληλους του, τούς άρχηγούς
του χωρίς νά έχουμε τάξεις κληρονο-
μικές χωριστές, με τήν περιφρόνηση και
τήν καχυποψία αυτή δημιουργούμε χά-
σματα στο λαό μας. Τήν κατάστασιν
αυτή τήν χειροτερεύει τó έκμεταλλευ-
τικό μας πνεύμα. Από τήν αρχαία
εποχή έως σήμερα οί έλληνες είναι
πρώτα από όλα έμποροι πού εύκολα
χάμνουν και τó έμπόριον άκόμη. Αυτό
τό πνεύμα τó έκμεταλλευτικό συχνά-
πυκνά χαλά τούς νόμους και τήν
άθροια άκόμη.

Γιά όλα αυτά πολύ συχνή είναι ή
άδικία εις τήν σημερινήν μας κοινωνία,
πολύ όλίγη είναι ή συμπάθεια για τόν
άπλο λαό μας. Υπάρχουν και σήμερα
εις τήν Ελλάδα και Άριστειδαι και
Φωκίωες και μεγάλοι φίλάνθρωποι
άλλ' είναι όλίγοι, οί περισσότεροι, αυ-
τοί πού δίδουν τόν τόνο, όπως λέμε,
εις τήν κοινωνία, είναι τού έκμεταλ-

λευτικού τύπου, χωρίς αίσθημα δικαιο-
σύνης. Όπου στραφής θά ίδης αυτή
τήν άδικία, αυτή τή σκληρότητα προς
τούς αδύνατους. Χωρίς νά είμαι πολι-
τικός ή δημοσιολόγος, μόνον πού προ-
σέχω όλίγο, κάθε μέρα βλέπω ή μα-
θαίνω παραδείγματα τέτοια. Γνωρίζω
έργοστάσιο, όπου δουλεύουν κορίτσια
ανήλικα, όχι όκτώ, αλλά πολύ περισ-
σότερες ώρες για νά πάρουν όλίγες
δραχμές. Όλοι γνωρίζουμε ότι πολλές
τράπεζες-όχι όλες-παίρνουν υπάλλη-
λους νέους μορφωμένους και δίνουν
εις αυτούς επί έτη μισθούς χιλίων
δραχμών. Διαιτ νά μή έκμεταλλευθούν
τήν ευκαιρία; Και τó Κράτος άκόμη
και μεγάλες επιχειρήσεις δίδουν εις
πλήθος υπαλλήλων μισθούς πού δέν
φθάνουν ούτε για τó νοίκι, ούτε για τήν
τροφή των ανθρώπων αυτών. Αν αυτό
δδηγεί τούς υπαλλήλους εις τήν κλοπήν
ή τήν καταστρόφήν, όλίγο τó συλλογι-
ζονται οί κακοπλερωτές. Ένας άλλος
χτίζει ένα μέγαρο και κάτω από αυτό
ένα ανήλιο υπόγειο για τó φύλακα τού
σπιτιού. Είς τήν Ελλάδα πού ό ήλιος
είναι τó φθηνότερο πράγμα, βρήκαμε
για έκμετάλλευση και ανήλια υπόγεια.
Αν κοιτάξετε τούς υπάλληλους μερι-
κών εργοστασίων, τούς φουρνάριδες και
άλλους κίτρινους και προφυματικούς,
καταλαβαίνετε πως κανείς δέν έσυλλο-
γίστηκε τήν ύγείαν αυτών των ανθρω-
πων. Σε μερικές επαρχίες ό άλκοιλι-
σμός θερίζει κόσμο, αλλά δέν παίρνουμε
είδηση-τό μάθαμε από τούς ξένους
υγιεινολόγους!-μόνο και μόνο γιατί
άδιαφορούμε.

Φιλανθρωπικά καταστήματα έχουμε

ἀρκετά, ἀλλ' ὅχι ὅσα πρέπει, ὅσα μπορούσαμε νὰ ἔχουμε ὑστερα ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἐκατομμυριούχων ποὺ ἐγιναν στὰ τελευταῖα χρόνια. Μερικὰ μάλιστα ἀπὸ τὰ ἱδρύματα αὐτά, ὅπως ἓνα λεπροκομεῖο εἰς τὴν Κρήτη καὶ ἄλλα εὐρίσκονται σὲ φρικτὴ κατάσταση. Σὲ μερικὲς ἐπαρχίες ὑπάρχουν μικρὲς φυλακὲς ὅπου δὲν μπόρεσαν οὔτε οἱ ἱεροκήρυκες, οὔτε οἱ μητροπολίτες, οὔτε οἱ πλοῦσιοι τοῦ τόπου νὰ ἀνακουφίσουν τοὺς δλίγους φυλακισμένους μὲ καλύτερη τροφή, ἐνδύματα, ψυχαγωγία κλπ.

Ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ ὅτι καλύτερα νὰ δίδουμε ἐργασία στὸν κόσμον παρὰ νὰ τον μαθαίνουμε νὰ ζητιανεύῃ, νὰ θέλῃ νὰ ζῇ ἀπὸ τῆς φιλανθρωπίας. Εἶμαι σύμφωνος γιὰ κείνους ποὺ μποροῦν νὰ δουλέψουν γιὰ τοὺς ἄλλους πρέπει ἢ Ἐκκλησία πρῶτα—πρῶτα νὰ καλλιεργήσῃ μὲ ζωντανὰ παραδείγματα, ὅπως ἔκαμνε ὁ τὰ καλὰ παλιὰ τῆς χρόνια, τὰ ἀνθρωπιστικὰ καὶ ἀλτρουϊστικὰ αἰσθήματα. Ἐνας ἱεροκήρυκας ἢ ἓνας μητροπολίτης ποὺ βγάζει μόνον λόγους καὶ δὲν κατορθώνει νὰ σώσῃ πέντε φυλακισμένους δὲν ὠφελεῖ σὲ τίποτε.

Ἀλλὰ βέβαια ἡ καλύτερη φιλανθρωπία εἶναι ἡ ἐργασία ποὺ θὰ πλερώνεται λογικὰ. Γι' αὐτὸ Κράτος καὶ Κοινωνία πρέπει νὰ ἱδρῦσιν ἢ νὰ τελειοποιήσιν παντὸς εἶδους ἐπαγγελματικὲς σχολὰς γιὰ νὰ μάθῃ καλὰ κάθε ἓνας μὴ δουλεῖ. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο εἴμεθα οἱ Ἕλληνες πάλι πολὺ πίσω. Ἐκάμαμε μόνον ἓνα εἶδος σχολεῖα καὶ Γυμνάσια καὶ ἐγεμίσαμε τὸν κόσμον μ' αὐτά. Γιὰ τοὺς γεωργούς, τοὺς ἐργάτες, τίς ἐργάτριες δὲν σκεφθήκαμε καὶ πολὺ. Ἡ νέα Ἑλλάδα δὲν εὐρίσκειν ἀκόμη, ἓνα Krek' ὅπως ἡ Νοτιοσλαβία, ὁ ὁποῖος νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴν ἐπαγγελματικὴ καὶ τὴν λοιπὴν πνευματικὴ μόρφωση τοῦ ἀγροτικού κόσμου, γιὰ τὸν ὁποῖον δὲν εἶναι ἀρκετὸ τὸ δημοτικὸ σχολεῖο.

Βέβαια ἓνα μεγάλο μῦθος ὑπάρχει γιὰ τὴν μόρφωση τοῦ λαοῦ μας, ἡ καθαρεύουσα. Μ' αὐτὴν δὲν μπορεῖτε νὰ μορφώσετε ἀνθρώπους ποὺ πέρασαν μόνο ἀπὸ τὸ δημοτικὸ σχολεῖο, ὅπως εἶναι οἱ περισσότεροι γεωργοὶ καὶ οἱ ἐργάτες, —ὁ γεωργὸς καὶ ὁ ἐργάτης τοῦ δημοτικού σχολείου δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ καλὰ ἓνα βιβλίον γεωργικὸ, ἐπαγγελματικὸ γραμμένον ὁ τὴν καθαρεύουσα. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸν ὅτι ὅσοι συζητοῦν γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα δὲν λογαριάζουν τοὺς Ἕλληνες ποὺ πέρασαν μόνο ἀπὸ δημοτικὸ σχολεῖο, δηλ. τὴν μεγάλη πλειοψηφία τῆς Ἑλλάδος. Λογαριάζουν, σύμφωνα μὲ τὴν ἀντιλαϊκὴ

νοοτροπία μας, μόνο ἐκείνους ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὰ Γυμνάσια. Βέβαια ἂν ὅλοι οἱ Ἕλληνες περνούσαν ἀπὸ Γυμνάσια καὶ Πανεπιστήμια κάποια καθαρεύουσα θὰ ἔφθανε. Καὶ δὲν εἶναι μόνον τὰ ἐπαγγελματικὰ βιβλία ποὺ πρέπει νὰ διαδίδῃ ὁ γεωργὸς γιὰ νὰ μορφωθῇ καὶ νὰ βγῇ ἀπὸ τὴν καθυστέρηση ποὺ βρίσκεται σήμερον ἐξ αἰτίας τῆς γλώσσας μας. Ὁ λαὸς μας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν καταλαβαίνει τίποτε, ἀπὸ τίς ἐφημερίδας ὀλίγα πράγματα μαθαίνει, ποιήματα ἢ ἄλλα, πνευματικὰ ἔργα μεγάλα δὲν μπορεῖ νὰ διαβάσῃ. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας ἐδιδάχθη τοῦλάχιστον τὸν Ἑρωτόκριτον. Εἴμεθα ἴσως ἡ μόνη χώρα ὅπου δὲν ὑπάρχουν λαϊκὲς βιβλιοθήκες γιὰ γεωργούς, ἐργάτες κλπ. Καὶ ὑστερὰ ἀπὸ τὴν ἀστοργίαν καὶ τὴν ἀπονία αὐτῇ συλλογίζεται κανεὶς ὅτι πρέπει νὰ θαυμάζῃ τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ποὺ ἔχει ἀκόμη τόσες ἀρετές.

Ὑστερὰ ἀπὸ τὸ μεγάλο πόλεμον, ποὺ ἔστειλε στὸν Ἄδην τόσα ἐκατομμύρια ἀνθρώπων, τὰ ἀνθρωπιστικὰ ἰδανικὰ ἄρχισαν νὰ καλλιεργοῦνται περισσότερο. Πολλοὶ εὐγενικοὶ ἄνθρωποι προσπαθοῦν νὰ καλλιεργήσουν μὴ παγκόσμια ἀδελφωσύνῃ καὶ οἱ ἰδέες αὐτὲς ἔφθασαν καὶ ἔπρεπε νὰ φθάσουν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν ξέρω πότε καὶ

πῶς καὶ ἂν θὰ ἐπιτύχῃ αὐτὸ τὸ ὠραῖο σχέδιο. Ἐκεῖνο ποὺ ξέρω εἶναι ὅτι ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες χρεωστοῦμε πολλὰ νὰ κάμουμε πρῶτα γιὰ τὸ λαὸν μας, πρὶν δουλέψουμε γιὰ ἄλλους λαούς. Νὰ φροντίσουμε γιὰ τὴν υἱεία του, γιὰ τὴν τροφή του—μόνον ῥέγκια πρέπει νὰ τρώῃ—γιὰ τὴν δουλειά του, γιὰ τὴν μόρφωσιν του. Μικρὰ πράγματα εἶναι αὐτὰ γιὰ μιὰ εὐγενικὴ καρδιά; Γιὰ τοὺς ἄλλους λαούς δὲν εἶναι εὐκόλῳ νὰ φροντίσουμε, ἀλλὰ γιὰ τὸν λαόν μας μπορούμε. Ἡ ἀνθρωπιστικὴ καὶ ἐθνικὴ μαζί ἐργασία αὐτὴ εἶναι καιρὸς ν' ἀρχίσῃ—δὲν ἄρχισεν ἀκόμη—καὶ ὅσοι θέλουν νὰ μὴ χάνονται σὲ λόγια μόνον καὶ σὲ ἀντίδραση ὡς σκεφθοῦν καὶ ὡς ἀναλάβουν μὲ ἐνθουσιασμό τὸ ὠραῖο ἔργο. Ὁ περιφρονημένος Ἑλληνικὸς λαός, ποὺ οἱ δυνατοὶ τὸν συλλογίζονται μόνον ὅταν θέλουν τὴν ψῆφον του ἢ γιὰ δημοκρατία, ἀξίζει νὰ τὸν προσέξουμε καὶ νὰ τὸν θερμάνουμε μὲ τὴν ἀγάπην μας καὶ τὴν φροντίδα μας. Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερον πρόβλημα γιὰ τὴν νέα Ἑλλάδα, ἂν θέλῃ νὰ εἶναι πραγματικὰ δημοκρατικὴ, αὐτὸ θὰ φέρῃ δικαιοσύνην καὶ πολιτισμὸν εἰς τὴν χώραν μας.

K. AMANTOS

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου

ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΤΡΟΦΕΣ ΤΟΥ ΖΑΝ ΜΟΡΕΑΣ

2

Τοῦ κήπου τὸ τριαντάφυλλο ποῦχα καταφρονήσει,
γιατὶ ἦταν τόσο ταπεινὸ καὶ ἀπλό, τώρα χωρὶς
στὸ οὐράνιο χρῶμα νὰ λουστῇ, δροσοῦλα νὰ ροφήσῃ,
σκλάβο στὸ βάζο, ἔχασκε μιὰ πλατεῖα μέρα ζωῆς.

Ἀποσταμένο ἔπειτα, ὠχρό, στὴ μοῖρα τοῦ ἀφημένο,
τὴν ἴδια μέρα ἀφοῦ ἄνοιξε καὶ ἀφοῦ ἀνθίσε μαζί,
κάθε τοῦ φύλλου ἄφησε ἀργὰ νὰ πέσῃ μαραμένο,
καὶ νὰ πεθάνῃ ἀδιάφορο, καὶ ἀδιάφορο νὰ ζῇ.

Ἡ μαύρη μοῖρα ὅταν περνᾷ, καθέννας νὰ σιωπᾷ.
σήμερον ἐτούτῃ ἡ ἐνθύμησις γιατί μὲ κυνηγᾷ;
Μυστήριο καὶ ἴσκιους τὴν καρδιά βαρεῖα ἔχω φορτωμένη.
Τὸ φάντασμα ἐνὸς λουλουδιοῦ καὶ ἐκεῖνο τὴν βαραινεῖ.

Ἀνένδοτο

V

Ρόδα στὸν τοῖχο ἀπλώνετε κουρτίνα βελουδένια,
γύρω ἀπ' τοῦ δέντρου τὸν κορμὸ βοαχίολι δροσερό,
στολίδι αἰθέριο, ἀνάλαφρο, πλαῖ ἀπ' τὴν μαρμαρένια
στέρνα, ποὺ δλόδροσο πηδαίει καὶ πέφτει τὸ νερό.

Ρόδα, στὴν ὁμορφάδα σας πῶς ἦθελα ν' ἀπλώσω,
νὰ πλέξω ἀκόμα ἓνα ὁμορφο στεφάνι, καὶ ἐνῶ πιά
τὸ καλοκαίρι μου ἔφυγε, μὲ τοῦ Ἀπριλιοῦ τὴν δρόσο
τὸ ἀχνό μου τὸ φθινόπωρον νὰ στολιστῇ μὲ μιὰ.

Μεταφρ. ΑΝΑΣΤ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗΣ



Οἱ καῦμοι τοῦ φούσκωναν τὰ πανιά του καὶ τοὺς φλόκους

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ Ο ΣΤΟΥΡΑΪΤΗΣ Α° ΒΡΑΒΕΙΟ ΤΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ



ουφή χαρά, κρυφὸ κα-
μάρι τῷ μεσ' στὴ
καρδιά του καὶ τὸ χαί-
ρονταν τὸ ξαναπαγεμό
του στὸ λιμάνι τῆς
Κάβιανης ὁ Καπτα-
Σουρμελής ὁ Στουραΐ-
της. Πότε νὰ φθάσει!

Ἐκεῖ σιμὰ στὰ χα-
μηλὰ παρευράκια τῶν Σουρουτήδων
θ' ἄραζε, καρσὶ στὰ μαῦρα μάτια τῆς
Ἀννίκας.

Ἐλα Χριστέ καὶ Παναγιὰ πόσ'
ὁμορφος ποῦταν ὁ κόσμος! Μιὰ φου-
σκοθαλασσὰ καλωσύνης, μιὰ μοσκοβο-
λιά τρυφεράδας, ἔτσι ἐν' ἀγεράκι ἐρω-
τικὸ γλυκοφυσάμενο, φούσκωνε τὴ
καρδιά του καὶ τὰ στηθὶ του, γλύκαινε
τὶς ἰδέες καὶ τῆς σκέψεις του.

Θάφτανε.

Θὰ φαντάριζε στὴν ἴδια θέση, γερά
θὰ ρομεντζάριζε τὴ «Τρισεύγενη» τὸ
τρεχαντήρι του· σβέλτος καὶ λυγερός
καὶ αὐτὸς θὰ ὀρχώνονταν στὸ κάσαρο.

Κι' ἀπὸ κοντά;

Ὡ ἀπὸ κοντὰ ὅλα θὰ ὀρχώνταν μο-
ναχὰ τους μὲ τὴ σειρὰ καὶ μὲ τὴ τάξη.

Ἀχ! ναὶ σὰν τότες!

Νά, θάνοιγαν τὰ παρευράκια τῶν
Σουρουτήδων, θάστραφταν καὶ τὰ μά-
τια τῆς Ἀννίκας.

Κι' ὅταν τὴ νύχτα ὅλα γλυκὰ θὰ
σώπαιναν, τότες, ὡ τότες αὐτὸς ἤξερε.
Ἄγ! πόσο γλυκὲς ἦσαν ἡ γνώμες
του πόσο ὁμορφὴ τὰν ἡ ζωὴ του.

Ἐκεῖ ἀντίκρουα τοῦ θ' ἀνοιγ' ἀθό-
ρυβα, σὰ μάτι, τὸ χαμηλὸ παρευράκι
τῶν Σουρουτήδων καὶ ἓνα χρυσὸ αἰ-
λάκι ἀπὸ φῶς θὰ σέρονταν πὰν
στὰ κατὰμαυρα νερά, μεσ' στὸ λιμάνι.

Σὰ μιὰ καλὴν δλόχρυσον, δλόρθα
βυθισμένη θὰ μοιάζε ἡ ἀναβροχὴ φεγ-
γοβολία του στὰ νερά.

Κι' ἀνάμεσά του φάντασμα λευκὸ,
νυχτερινὸ ἢ Ἀννίκα!

Θεέ μου!

Ἀμπουλας στιλπνός, σκοτεινός, τὰ
μαλιά της χύνονταν—μαύρη νεροσυρ-
μὴ καὶ κύμα—πάν' στὴ μαρμαρένια
ἀσπράδα τῶν ὤμων της καὶ γυμνὰ
ὅπως σὶ' ἀγάλματα θὰ κρέμουνταν τὰ
χέρια της καὶ θ' ἀσπρολογούσαν οἱ
παχουλὲς φούσκες τῶν μπράτσων της.

Κάτω ἀπ' τὸ νυχτικὸ μπουστάκι της
της—ἔτοιμο νὰ σπάσῃ καὶ νὰ πετάξῃ
τὰ κουμπία του—μόλις θὰ συγκρατι-

οὔτανε τὸ δίδυμο σῶμα τοῦ
κόρφου της.

Ἀγά! τότες καὶ αὐτὸς θὰ
κατέβαινε στὴ βάρκα.

Θ' ἀφρουγκάζονταν τοὺς
ὕγρους κλουμπικισμοὺς τῶν
κουπιῶν του πάνου στὴ θά-
λασσα καὶ τοὺς βαρεῖους
χτύπους τῆς καρδιάς του
μέσ' στὴ νύχτα.

Κι' ὅταν σὲ λίγο ἀγά-
θ' ἄραζε ἐκεῖ στὴν ἀμμου-
διά—ἔσθ' ἀπὸ τὴν ἀκροα-
πατώντας ἀλαφρὰ στὰ νύ-
χια, θάφτανε στὸ παρευράκι
καὶ θάδινε τὰ χέρια.

Τότες τὸ φῶς θάσβυνε
ἄσφαιρα—σὰ καὶ ποὺ πέτα-
ξε καὶ ἐγάθη—καὶ τὸ πυκνὸ
σκοτάδι γλυκὰ θὰ τοὺς συ-
νέπερνε μαζί του.

Ἐλα Χριστέ καὶ Πανα-
γιὰ! πόσ' ὁμορφος ποῦταν
ὁ κόσμος. Ἀπαλὰ τὰ δα-
χτυλά του θὰ βούλιαζαν—

σὰν σὲ ζυμαρί—στὴς χνουδερεῖς φου-
σκες τῶν μπράτσων της καὶ οἱ δυὸ
μαζί οἱ παλάμες του θὰ γλύστραγαν
ἀψηλὰ ὡς τὴ πυκνὴ βλάστηση τῆς
μεσάτης της.

Ὁ φλογερὸς ἀνασασμός του θὰ
συγκερνωῖταν μὲ τὴ μοσκοβολία τῶν
χνῶτων της καὶ τὰ χεῖλη του λαί-
μαργα θ' ἀσκήκωναν ἐκείνη τὴ στιλπνὴ
ὕγρασία τῶν χειλιῶν της.

Σὰν ὄνειρο σὰ ψέμα!

Θάνοιωθε στὰ μπράτσα του τὴν
ελαστικὴ σκάρα τῶν λιανῶν παϊδιῶν
της, καὶ ὅταν ἀπ' τὴ φουσκοθαλασσὴ
τῶν καὶ μῶν, θάσπαζαν τὰ φιλισένια
κουμπάκια τοῦ μπουστου της, ὁ κρυ-
στός κόρφος της θὰ γύνονταν στὶς
ἀγκαλιές των σὰν ἀφρός καὶ σὰν κύμα.

Ἔτσι κατὰ πῶς ἐγίναν καὶ τότες.

Ἀγέρας ἐρωτικὸς οἱ καῦμοι τοῦ
φούσκωναν τὰ πανιά του καὶ τοὺς
φλόκους, ἐρωτικὸ πούλακι καὶ ἡ ψυ-
χούλα του, φλετούσε ἀμφοτέρω ἀπ'
τὸ μαστοῦνι τῆς «Τρισεύγενης», ἔδει-
χνε τὸ δρόμο, ὠδήγαγε τὸ ἐρωτικὸ
καράβι.

Πότε νὰ φτάσῃ.

Πότε νὰ φτάσῃ.

Κι' ἔφτασε.

Ἐκεῖ δὲ κατεμεσῆς στὸ λιμανάκι
τῆς Κάβιανης φουντάρισε, ἀντίκρουα
στὰ χαμηλὰ παρευράκια τῶν Σουρου-
τήδων, ἐκεῖ καρσὶ στὰ μαῦρα μάτια
τῆς Ἀννίκας. Ἐκεῖ τὰν τὸ σπιτάκι
τῆς Ἀννίκας, ἐκεῖ οἱ λεῦκες ποὺ
τὸ σκέπαζαν, ὁμπρὸς του ἐκεῖ σιμὰ
στὰ βότσαλα, στὸ περιγυάλι.

Γοργά πετάχτηκε στη πιάτσα, στην ίδια θέση εκάθησε, αντίκρυα, στου Ζέρβα τη ταβέρνα.

Δούλευε ο νους του ανήσυχα, δούλευε η καρδιά του, δούλευε κ' η τύχη του ή μαύρη.

Ανήσυχο πουλάκι ή ψυχούλα του, πετούσε δώ, πετούσε κεί, γυρνόφερνε το σπίτι.

Να ιδή, να μάθη δίψασε ή καρδούλα του.

Κι' έμαθε και είδε.

Είδε την αιδόπορτα ν' ανοίγει κι' ένας άντρας ξεραγκιανός σά μαδέρη, κοκκινοτρίχης πρόβαλε στη πόρτα.

Και πνιγμένος ο Καπτά-Σουμερλής θά τον θυμῶνταν.

Ήταν εκείνος.

Αυτός ο ίδιος πούχε από τότες στο μάτι την Άννικα.

Είδε και την Άννικα. Την είδε να χάνη το χρώμα της, να πιάνεται στη πόρτα. Κατόπι να κλείνη πίσω της να φεύγει.

Κατάλαβε ο Καπτά-Σουμερλής ο Στουραίτης.

Δέ μίλησε, δεν έκουνήθη, δεν άνασανε.

Δεν αίσθάνθηκε καθόλου μίσος, διόλου θυμό.

Δεν ήταν ανάγκη, δεν έπείραζε, δεν ήταν λόγος.

Όμως σιγανά, αγάλι, σάν από θεομυή πηγή, άνάβλυσε μέσα του ή πίσπρα.

Είπε και τούφεραν κρασί κι' άρχισε να πίνει.

Άχ πόσο έπινε, Θεέ μου!

Έπινε αγάλι, έπινε ντροπαλά τῶνα ποτήρι πάνω στ' άλλο.

Έτσι αγάλι, έτσι ντροπαλά κι' αὐτά, τὰ χαμηλά παρεθυράκια τῶν Σουρουτήδων μπροστά του, σφάλισαν σά ματάκια φύλλο-φύλλο, ένα-ένα, τῶνα κατόπι στ' άλλο.

Κ' ή νύχτα ήρτε, ήρτε δειλή, δισταχτική, κρουφοκλαμένη.

Κοντά μεσάνυχτα έσηκώθη κι' έφυγε.

Πατώντας δώ, πατώντας κεί, έφτασε στο μῶλο.

Δεν ήταν μεθυσμένος—σκεφτότανε μέσα του—ούτε λόγος, παρὰ έτσι κουρασμένος, λυπημένος...

Τῶρα ήσαν όλα καλά, κατακαλά, ὠραία, άχ, τί ὠραία! Ό Θεός ξαίρει πῶς ήρε στη βάση του, πῶς ήμπε μέσα.

Έπιασε τὰ κουπιὰ και τραβήξε για τὸ καΐκι.

Ά! πόσο μακριὰ πούταν φουνταρισμένη ή Τρισεύγενη τὸ τρεχαντήρι.

.... Μπορεῖ νάχε σύρει... διαλογίστηκε μέσα του...

Έφτασε προσπάθησε ν' άνέβη, να σκαλώση... μὰ πολὺ άργοῦσε... δεν έδύνονταν.... μὰ σὲ καλὸ του!

Έκαμε νὰ φωνάξη τὸ μούτσο του τὸ Γιώργη, προσπάθησε πολὺ... έφώναζε δυνατὰ ὅσο έδύνονταν... μὰ παρὰ ἄνενο προῶμμα «τ' εἶγε πάθει», ὁ μούτσος δὲ φαίνονταν, κι' αὐτὸς ὁ ίδιος δεν άκουγε καθαρὰ τὴ φωνή του.

Μόνον ἓνας σαλιαρὸς ρογχασμὸς έβγαιν' ἀπὸ τὸ στόμα του...

Καλὰ μὰ ἐκεῖ ἀντίκρυά του—ξερβά του—κάτι άστραψε άξαφνα, κάτι έχύθη.

Μιά νεροφείδα χρυσή, λιανή, μακρουλή άγωνίζονταν—σὰ νάταν δεμένη ἀπ' τὴν οὐρά της—νὰ ξεφύγει ἀπ' τὴ στέγιά, νὰ γλυστρήσει πᾶν στὸ γιολό, μέσ' στὸ λιμάνι.

Μιά σκέψη γοργή—σάν άστραπή—διάβη γλυκὰ τὸ λοῖσμός του.

Έστριψ' εὐτὺς πρὸς τὴν άχτή κι' είδε ἀντίκρυα.

Είδε τὸ παρεθύρι ἀνοιχτὸ και τὴν Άννικα ἀνάμεσά του, σάν ὄραμα μέσα στὴ νύχτα!

Άχ! ναί σάν τότες.

Ήταν κι' ἀπόψε με τὸ νυχτικὸ μπουστάκι της κι' εἶχε τὰ μπράτσα γυμνά ὅπως στ' αγάλματα!

Σάν μιά χιονοκολῶνα λυγερή ήταν τὸ μπόι της ὅπου άψηλά στὴν κορυφή της κάθονταν ἀπάλα'νας κόρακας με τὰ φτερά ἀνοιγμένα!

Κι' έννόησε.

Έπιασε τὰ κουπιὰ και τραβήξε ἴσα-καταῖσα.

Μιά καινούργια δύναμη έδωσ' άντρεία στὰ μπράτσα του, κι' έκαμε τοὺς σκαρμῶνους νὰ τρίζουν.

Δεν τούκανε έντύπωση ὁ σκοπὸς του.

Ήξερε καλά, κατακαλά, ήταν βέλαιος.

Έκεῖ 'ταν ή Άννικα του, αὐτὸν έκαρτεροῦσε.

Κι' αὐτός;

Ω, αὐτὸς ὅπως τότε:

Θὰ καθίξε αγάλι τὴ βάση του στὴν άμμουδιά και θὰ σαλτάριζ' ὅσω.

Κατόπι πατώντας αλαφρά στὰ νύχια, θάφτανε γοργὰ στὸ παρεθύρι και θάδινε τὰ χέρια.

Κι' ὅταν τὸ φῶς τῆς λάμπας θάσβυνε και θὰ γίνονταν κ' οἱ δυὸ τῶν ἓνα με τὴ νύχτα, τότε... ὁ τότε!...

Νά, λιγάκι ἀκόμα και ζύγωνε νὰ φτάσει.

Τὸ χρυσὸ θανάκι πλάι του ὅλο και κόντευε ὀμπρὸς του, ὅλο κι' έφευγε ξωπίσω του—γλυστροῦσε—σὰ φρεῖδι

χρυσὸ πάνω σ' ὀλόμανθη πλάκα...

Έκεῖ ὅμως ἀντίκρυα του, τὸ παρεθύρι σφάλισ' άθόρυβα και γοργὰ σὰ χρυσὴ άστραπή, έσβυσ' ή φωτερὴ λεπίδα ὀμπρὸς του...

Ό Καπτά-Σουμερλής ὁ Στουραίτης πάλι έννόησε.

Σίαρε αγάλι και καθίσε στὸ πάγκο, Δὲν ήταν μεθυσμένος—σκεφτότανε μέσα του—παρὰ έτσι κουρασμένος, μᾶλλον λυπημένος...

Τῶρα ὅμως πολὺ άποθυμοῦσε νὰ ξεπλώσει μιά στιγμούλα... Όχι νὰ κοιμηθῇ, ὅχι, μόν' νὰ γείρει νὰ ξεκουραστῇ νά, νὰ τὸν κλέψει μόνον μόνον... έτσι ἓνα μινούντο, νά, μιά στάλα... κι' ἀπὸ κοντὰ θὰ τραβάγε ἴσια στὸ καΐκι.

Κι' έγειρε.

Πολὺ ανήσυχα στὴν άρχή, άσκημα, παρὰξένα, άποκοιμήθη τέλος βαρειά, συγκρατητά, δίχως άκρη...

Πρὸς τὴς αὐγές, τὰ νερά τραβήχτηκαν και τὸ κεφάλι του πρόαβλ' αγάλι πᾶν ἀπ' τὴ θάλασσα, με τὸ πρόσωπο πρσιμένο, τρομαλῖο, ἀπαίσιο!

Τὰ μάτια του ὀλάνοιχτα, κατάπληχτα, γιालένια, θωροῦσαν χαῦνα καταμπροστά ὅλα μαζί και τὰ κλειστὰ παρεθυράκια τῶν Σουρουτήδων!

Κάτω ἀπ' τὰ φουσκοπρισμένα του ματόφυλλα, οἱ πηγμένες κόρες τῶν ματιῶν του φαίνῶσαν σάν κάτι νὰ διαλογίζονταν, λὲς σάν κάτι νὰ διηγούνταν.

Ι. ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

ΕΛΠΙΔΑ

Απόψε, άργά, τὸ σούρουπό, τὴν ὥρα [πὸν τὸ δεῖλι

θ' άργοπεθαίνει, ρέβοντας στὸ μενε- [ξένιο βοάδν,

θὰ βγῶ νὰ ψάξω ὀλόγυρα, στ' άφρα- [γο πέρα σάδι,

τὸ κλῆμα νάβρω πὸν κρατεῖ τ' άτρύ- [γητο σταφύλι!

Κι' αν θάν' ὁ δρόμος μου μακρὸς, κι' [ἄσωστο θ' άπογῶρι,

κάπου κι' αν θάχει μου ή κακία καρ- [τέρι νεροφίδα,

συντροφίσσα μου άχώριστη παίρνοντας [τὴν Έλπίδα.

θὰ στῆσω τ' ὀνειρόπλεχτο τῆς προ- [σμονῆς τσαντήρι!

Γ. Α. ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ

ΤΖΑΚ ΛΟΝΤΟΝ

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ



Βοροά και τὰ μέρη της.

Ή πείρα αὐτὴ δὲν τοῦ κατέβηκε σὲ μιά μέρα, μὰ σκορπίστηκε στὸ νοῦ του σιγά-σιγά, ὅπως συμβαίνει με τοὺς ὁμοίους του, ὕστερα ἀπὸ συνεχεῖς ετοιμασίες.

Απὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια βρισκόταν σὲ ἀδιάκοπη ἐπαφή με τοὺς λευκοὺς και εἶχε μορφώσει τὸ ἠθικὸ του στὴ σχολή τους. Απ' αὐτοὺς έμαθε και τὸ αἶσθημα τοῦ καθήκοντος, αἶσθημα πὸν βρισκόταν πάντα σὲ διέγερση μες στὴν πρωτόγονη ψυχὴ του, ὕστερα κίόλας ἀπὸ τόσα μαθήματα πὸν εἶχε πάρει.

Τόσο πολὺ πὸν στὸ τέλος κατάντησε νὰ αἰσθάνεται μιά βαθειὰ περιφρόνηση για τοὺς ἀνθρώπους τῆς ράτσας του, τοὺς ἀδερφούς του. Μ' ὅλο πὸν τῶχε πάρει ἀπόφαση νὰ τοὺς τὸ κρύψει, ὥστόσο κάποτε, ὅπως αὐτὴ τὴ στιγμὴ, ξεσπώντας ἀθελά του έβριζε και βλαστημοῦσε τρομερὰ τὸν Κᾶ-Σιούκτ και τὸν Γκρόουη.

Τοὺς μίλουσε ἀπότομα και σκληρὰ, σὲ μιά ἀνάμικτη ἰνδοαγγλικὴ και σ' ἓνα σωρὸ ἄλλες γλώσσες, ἐνῶ οἱ δυὸ ἄντρες λύνιζαν μπροστά του τὴ ράχη τους, ἀπάνω στὸν παγωμένο δρόμο. Ήταν σάν ἓνα ζευγάρι λυκόσκυλα κάτω ἀπ' τὸ μαστίγιο, πολὺ φοβιτσιάρικα για νὰ πηδήσουν ἀπάνω του και νὰ τοῦ ἐπιτεθοῦν, ὅχι και τόσο δαμασμένα για νὰ κρύβουν τὰ δόντια τους.

Ό Σίτκα Τσάρλεη φυσικά δὲν εἶχε καμμιὰ ὄρεξη νὰ τοὺς κυττάξει. Τὰ πρόσωπά τους δὲν ήταν παρὰ ἀπὸ δέρμα τετωμένο ἀπάνω σὲ κόκκαλα. Τὰ μάγουλά τους ήταν πεταγμένα ἔξω, σκεπασμένα ἀπὸ σπειριὰ και σκασίματα, ξαναμμένα ή παγωμένα, και μες στὰ μάτια τους ἔλαμπε μιά φλόγα σκοτεινή, γεννημένη ἀπ' τὴν ἀπόγνωση κι' ἀπ' τὴν πείνα.

Ό ὀδηγὸς ήξερε πῶς δὲ θάταν φρόνιμος νὰ δώσει ἐμπιστοσύνη σὲ τέτοια

ζῶα. Γι' αὐτό, ἀπὸ δέκα μέρες τώρα, τοὺς εἶχε ἀναγκάσει νὰ παραιτήσουν τὰ ὄπλα τους, τὸν ἴδιο καιρὸ, πὸν τὸ καραβάνι άφηνε ὀπίσω του ἐξαντλημένο τὴς περισσότερες ἀπ' τὴς ἀποσκευὲς κι' ἀπ' τὰ χρειαζούμενα για κατασκήνωση.

Μόνον ὁ Σίτκα Τσάρλεη, και ὁ λοχαγὸς Έπλίκουεν εἶχαν βαστάξει τὰ ὄπλα τους. Όταν ἐσταμάτησαν, ὁ ὀδηγὸς πρόσταξε:

— Μπρός! Ἀνάψτε φωτιά!

Και λέγοντας αὐτὸ έβγαλε ἀπ' τὴν τσέπη του τὸ πολύτιμο κουτί με τὰ σπέρτα καθὼς και τὰ ἀπαραίτητα κομμάτια ἀπὸ ξερὴ φλοῦδα σημύδας.

Οἱ δυὸ Ἴνδοι χωρὶς ὄρεξη άρχισαν νὰ μαζεύουν ξερὰ κλαδιὰ και ξυλαράκια.

Ή ἀδυναμία τοὺς ἀνάγκαζε νὰ κάνουν συχνὲς διακοπὲς στὴ δουλειά τους, με γειρονομίες ἀβέβαιες ὅταν ἔσκυβαν. Για μιά στιγμὴ κλονίζονταν στὴ θέση τους και τὰ γόνάτα τους χτυποῦσαν τῶνα με τ' ἄλλο σάν κρόταλα. Μόλις ξανάπαιναν τὴ δουλειά, σταματοῦσαν σὲ λίγο, τόσο ήταν ἀδυνατισμένοι και κουρασμένοι.

Μέσ' στὸ θλιβερὸ βλέμμα τους ὑπῆρχε ὑπομονετικὴ ἀταραξία, πόνος, κι' ή τελευταία ἀναλαμπὴ τῆς θέλησης, θείας ὥστόσο, πὸν ἔχει κάθε πλάσμα.

Ένας ἀλαφρὸς βοροῖᾶς άρχισε νὰ φυσάει, δαγκάνοντας δυνατὰ ὅτι ἀπόμεινε γυμνὸ ἀπ' τὸ σῶμα και χώνοντας, ὡς και μες ἀπ' τὴς γούνες, στὴ σάρκα και στὰ κόκκαλα ἀκόμα τὴς ἀναμμένες βελόνες τοῦ παγεροῦ κρύου. Γι' αὐτό, μόλις ή φωτιά φάνηκε νὰ λαμπαδίξει, λυώνοντας γύρω της τὸ χιόνι ἀπάνω στὸ χῶμα, ὁ Σέτκα Τσάρλεη ἀνάγκασε τοὺς δυὸ συντροφούς του πρὸν κατέβασαν τὰ μούτρα τους, νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ στήση μιά σκηνή.

Τὴ σκηνὴ αὐτὴ, ὀλότελα πρόχειρη, τὴν ἀποτελοῦσε ἓνα ἄπλο μᾶλλινο σέπασμα τοποθετημένο κάτω ἀπ' τὸν ἄνεμο παρὰλληλα πρὸς τὴ φωτιά, με γωνία κλίσεως σαρανταπέντε περίπου πόντων. Δὲν ήταν και σπουδαῖο πρᾶγμα αὐτό, μὰ ἀρκοῦσε νὰ κόψει κάπως τὴς φωτιᾶς πρὸς αὐτοὺς πὸν μαζεύονταν ἀποκάτω της. Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ ὁ Κᾶ-Σιούκτ κι' ὁ Γκρόουη ἔστρωσαν

χάμου πράσινα κλαδιὰ ἀπὸ ἔλατο για νὰ προφυλάξουν τὰ κορμιά τους ἀπὸ τὸ χιόνι πὸν ἔλυωνε και κάθησαν ἀπένανω διπλοπόδι για νὰ δέσουν τὴς πληγές τους. Τὰ ποδήματά τους σκεπασμένα μ' ἓνα παχὺ στρώμα ἀπὸ χιόνι κι' ἀπὸ πάγο, χαλασμένα ἀπ' τὴς μακρὲς πορείες και κομμένα ἐδῶ κι' ἐκεῖ ἀπ' τὸ κρούσταλλο τῶν ποταμιῶν, βρισκόταν σὲ ἐλεεινὴ κατάσταση. Οἱ κάλτσες τους ήταν ὅχι λιγώτερο ἀξιολάκρτες, κι' ὅταν, ἀφοῦ ξεπάγωσαν τὰ ποδήματα, έβγαλαν ἀπὸ κεί τὰ πόδια τους, τὰ δάχτυλα με ποικίλες ἀποχρώσεις νεκρικές διηγόνταν μονάχοι τους τὴν τραγωδία τοῦ ταξιδιοῦ.

Αφίροντας τοὺς δυὸ Ἴνδους στὴ φροντίδα τῶν ποδιῶν τους ὁ Σίτκα Τσάρλεη ξαναπῆρε γυρίζοντας πίσω τὸ δρόμο πὸν ἔπρεπε νὰ περάσει.

Έδοκίμαζε κι' αὐτὸς μίαν ἀκατανίκητη ἀνάγκη νὰ καθίσει κοντὰ στὴ φωτιά για νὰ ἀνακουφίσῃ τὸ πονεμένο κορμί του. Μὰ ἀπέναντί του ὀρθῶνταν τὸ καθήκον. Εἶχε χρέος νὰ πῇ νὰ ζητήσει ἐκείνους πὸν ὀδηγοῦσε και πὸν εἶχανε μείνει πίσω.

Προχωροῦσε με κόπο μες ἀπ' τὴν ἔρημη συστάδα, στὸν παγωμένο ποταμό. Κάθε βῆμα ήταν μιά προσπάθεια τῆς θέλησός του και δοκίμαζε ὑπερένταση τῶν μυῶν του. Πολλὲς φορὲς ὥστόσο ήταν ἀνάγκη νὰ ἐπιταχύνῃ τὸ βᾶδισμά του ὅταν ἐνοιῶθε τὸν ἀδύνατο πάγο νὰ μετακινεῖται κάτω ἀπ' τὰ πόδια του, σ' ἓνα ελαφρὸ στρώμα νεροῦ πὸν σχηματίζονταν κάτω ἀπ' αὐτόν. Γιατὶ ήξερε πῶς ἓνα ῥήγμα τοῦ πάγου κι' ἓνα βούτηγμα στὸ νερό, μ' αὐτὸ τὸ διαβόλεμένο κρῦο, θάταν γι' αὐτὸν ἄμεσος και φοιχτὸς θάνατος.

Όσο πῆγαινε ανησυχοῦσε περισσότερὸ, ὅταν ξαφνικά σὲ μιά στροφὴ τοῦ ποταμοῦ ξεχώρισε δυὸ ἀπ' τοὺς Ἴνδους του. Φαίνονταν κατακουρασμένοι και, μ' ὅλο πὸν τὰ βάρος τους εἶχαν ἀλαφρωθῇ κάμποσες λίτρες, κλονίζονταν και σκόντανταν ἀγκομαχώντας σὰ νὰ βαστοῦσαν τὰ βαρύτερα φορτία. Τοὺς ἐρώτησε για πολλὰ κι' οἱ ἀπόκρισες πὸν πῆρε ἀπ' αὐτοὺς φαῖνέσαν κάπως νὰ τὸν ἀνακουφίζουν. Έπροχώρησε παρακάτω βιάζοντας τὸ βῆμα του. Δὲν

ἄργησε νὰ ἀνταμωθῇ μὲ δυὸ λευκοὺς ποὺ βάσαν ὅλα τὰ δυνατά τους γιὰ νὰ βαστάξουν δοθὴν μιὰ λευκὴ γυναῖκα. Τρίκιλζαν κι' αὐτοὶ σὰ μεθυσμένοι κι' οἱ κῆμες τους ἔτρεμαν ἀπ' τὴν ἐξάντληση. Ἡ γυναῖκα πολὺ λίγο φαινόταν νὰ θέλῃ τὴ βοήθειά τους, προσπαθώντας νὰ προχωρήσῃ μὲ τὶς δικῆς της τὶς δυνάμεις.

Μιὰ ἀναλαμπὴ χαρῆς φώτισε τὸ ἀφανισμένο πρόσωπο τοῦ Σίτκα Τσάρλεη. Γιὰ τὴν κυρία Ἐπίγκουελ ἔτρεφε μιὰ ἀληθινὴ λατρεία κι' ἔναν ἀπεριόριστο θιασισμό. Ἦταν, ἀλήθεια, ἡ πρώτη λευκὴ γυναῖκα ποὺ ἔπερνε μαζί του τέτοιο δρόμο.

Ὅταν ὁ λοχαγὸς Ἐπίγκουελ ἐξήγησε τὶς ὑπηρεσίες του, γιὰ νὰ τὸν συνοδέψῃ σ' αὐτὴ τὴν τολμηρὴ καὶ τρομαχτικὴ πορεία, στὴν ἀρχὴ κούνησε πέρα-δῶθε τὸ κεφάλι σοβαρὰ, διστάζοντας νὰ δώσῃ ἀπάντησιν. Γιὰτὶ ἐπρόκειτο νὰ ριψοκινδυνεύσῃ, περνώντας τὴν πένθιμη Γῆ τοῦ Βορρᾶ, μέσα σ' ἄγνωστες ἐρήμους κι' ἡ ἐπιχείρησις αὐτὴ ἦταν ἀπὸ κείνες ποὺ συνταράζουν κατὰ βάθος τὶς ἀνθρώπινες καρδιές.

Ὑστερα, ὅταν ὁ λοχαγὸς ἐπρόσθεσε πὼς στὴ συντροφιά τους θάταν κ' ἡ γυναῖκα του, ὁ ὁδηγὸς εἶπε καθαρὰ πὼς δὲ μπορούσε νὰ δεχτῇ τὴν πρότασή του. Μιὰ γυναῖκα τῆς ράτσας του θὰ τὴν ἔπαιρνε μὲ τὸ πρῶτο μαζί του καὶ δὲ θὰ τὸν ἐνοιάζε καθόλου γι' αὐτή. Ἀλλὰ μιὰ λευκὴ σὰν αὐτή, μιὰ γυναῖκα ἀπὸ τὶς χῶρες τοῦ νότου! Ἐτοῦτη δὴ ἦταν πολὺ γλυκεῖα καὶ τρυφερὴ γιὰ ἓνα τέτοιο μεγάλο ταξίδι!

Ὁ Σίτκα Τσάρλεη ἀγνοοῦσε τί μπορούσε νὰναί οἱ γυναῖκες. Στὴν ἀρχὴ ἀρνήθηκε ἐπίμονα. Μὰ ὅταν πῆγε μόνῃ της σ' αὐτὸν ἡ κυρία Ἐπίγκουελ μὲ τὸ θεῖο της Χαμόλελο, ὅταν μὲ μιὰ ἀπροσποίητη καὶ καθαρὴ γλῶσσα χωρὶς νὰ χαθῇ σὲ περιττὰς ἐξηγήσεις, χωρὶς μάταιες παρακλήσεις κ' ἱκεσίες, τοῦ ἐξέφρασε τὴν ἀδιάσειστη ἀπόφασή της, ἐκείνος ὑπεχώρησε μὲ μιὰς. Μπρὸς τὸ τρεμούλιασμα τῆς φωνῆς τῆς κυρίας Ἐπίγκουελ, μπρὸς στὴ χαριτωμένη της ἐπιθυμία καὶ στὰ συνηθισμένα καμώματα τῶν γυναικῶν ἡ ἀρνήσις τοῦ Ἰνδοῦ συντρίφτηκε.

Ἡ ἀμετάκλητη καὶ ρητὴ ἀπόφασίς της λευκῆς γυναίκας, τὸ καθάριο βλέμμα της, ὁ θαναταστὸς τρόπος τῆς ομιλίας της εἶχαν ἀφανίσῃ μέσα του κάθε δυνάμη γι' ἀντίστασις.

Κατάλαβε ἀμέσως πὼς αὐτὴ ἡ ράτσα τῶν γυναικῶν ἦταν ἄγνωστη σ' αὐτόν. Καί, πρὶν ἀκόμα οἱ πρῶτες

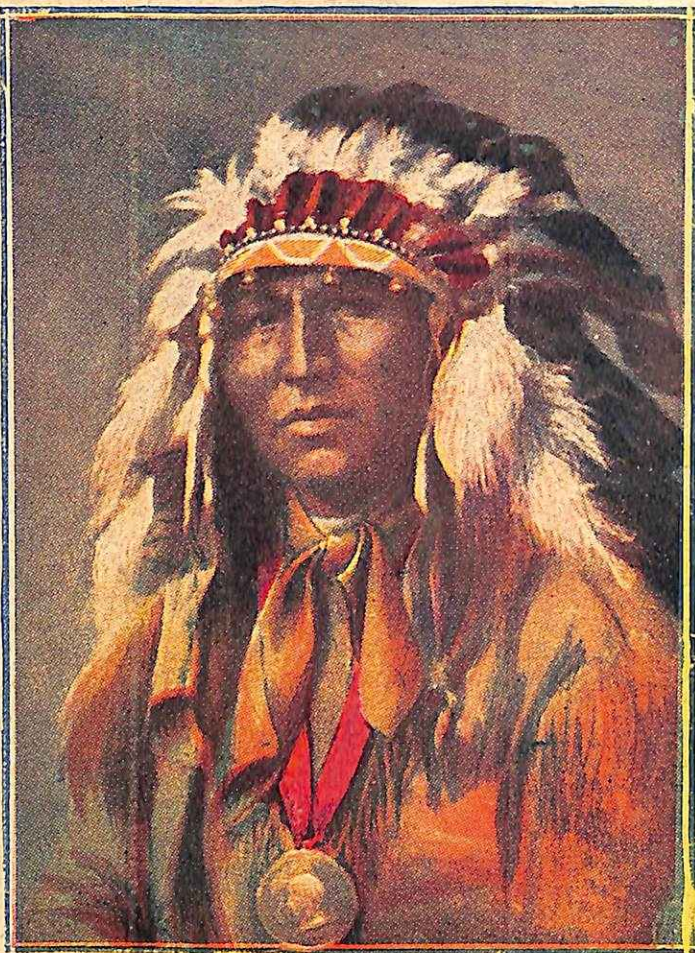
μέρες τῆς πορείας τοῦ ἐνισχύσουν αὐτὴ τὴν ἐνύπωση, ἤξερε κιόλας γιὰτὶ τὰ παιδιὰ αὐτῶν τῶν γυναικῶν εἶναι ἀφέντηδες τῆς στεριᾶς καὶ τῆς θάλασσης, ἐνῶ αὐτὸς κι' οἱ ὁμοιοὶ του, γεννημένοι ἀπὸ γυναῖκες τῆς ράτσας του, δὲ μποροῦν νὰ τὸ πάρουν ἀπάνω τους ποτέ.

Τρυφερὴ καὶ γλυκεῖα ἦταν, βέβαια, σ' ὅλα της. Κι' ἐνῶ μέρα μὲ τὴν ἡμέρα τὴν ἔβλεπε ἐξαντλημένη καὶ κατακουρασμένη, ἀλλὰ πάντα ἀκατάβλητη, αὐτὲς οἱ δυὸ λέξεις κουδούνιζαν ἀδιάκοπα σ' αὐτιά του σὰν ἓνα ἀτέλειωτο γύρισμα τραγουδιοῦ. Naί, τρυφερὴ καὶ γλυκεῖα! Ἦξερε πὼς τὰ πόδια της, πλασμένα γιὰ νὰ πατοῦν τὰ εὐκόλα μονοπάτια τῶν χωρῶν τοῦ ἡλίου, ἦταν ἄμαθα στὰ

χοντροπάπουτσα τῶν κατοίκων τοῦ Νόρτλαν καὶ στὸ φοβερὸ φίλημα τῆς ψυχῆς. Κι' ὅσο βαστοῦσε ἡ θανατερὴ μέρα τὰ κύταζε νὰ περπατοῦν μὲ θανμασμό.

Ἡ κυρία Ἐπίγκουελ εἶχε πάντα φυλαγμένο ἓνα χαμόγελο καί, γιὰ τὸν ταπεινότερο βαστάζο, μιὰ λέξη ἐνθαρρυντικὴ. Μ' ὅλο ποὺ οἱ δυσκολίες τοῦ ταξιδιοῦ ἦταν ἀφάνταστες, ἐκείνη φαινόταν νὰ ἀναπτύσσῃ περισσότερη ψυχικὴ ἀντοχὴ καὶ καινούργιες δυνάμεις.

Ὅταν ὁ Κᾶ-Σιούκτ κι' ὁ Γκόουκ ποὺ παινεύονταν πὼς ἤξεραν ὅσο κανένας καὶ τὰ παραμικρότερα σημάδια τοῦ δρόμου ὁμολόγησαν πὼς εἶχαν περιπλανηθεῖ, αὐτὴ ἦταν ἐκείνη ποὺ εἶπε κάμποσα φρόνιμα λόγια ἀνάμεσα στὶς βλαστήμιες τῶν ἀντρῶν. Ἐκείνη τὴν βραδύα εἶχε τραγουδήσει γιὰ τοὺς ταξιδιώτες, τραγουδῶν ἔτσι ποὺ ὅλοι αἰσθάνθηκαν τὶς δυνάμεις τους ν' ἀναγεννιοῦνται καὶ νὰ τοὺς ξανάρχεται τὸ θάρρος ν' ἀντιμετωπίσουν τὸ αὐριό μὲ καινούργια ἐμπιστοσύνη. Τὰ τρόφιμα κόντευαν νὰ σωθοῦν κι' ὅταν οἱ μερί-



Ὁ Σίτκα Τσάρλεη.

δες γιὰ τὸν καθένα κανονίζονταν πολὺ σφιχτοχέρικα ἡ κυρία Ἐπίγκουελ ἐπανεστάτησε ἐναντίον μιᾶς ξεχωριστῆς συμφωνίας ποὺ ἀφοροῦσε τὴν ἴδια μεταξὺ τοῦ συζύγου της καὶ τοῦ Σίτκα Τσάρλεη. Ἀπαίτησε, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τῆς περιστασης, τὸ μερίδιό της νὰναί ἴσο μὲ τῶν ἄλλων, μὴτε περισσότερο, μὴτε λιγώτερο.

Ὁ ὁδηγὸς ἐνοιῶθε τὸν ἑαυτοῦ του περίφανο γιὰτὶ εἶχε γνωρίσει μιὰ τέτοια γυναῖκα, ποὺ ἡ παρουσία της ἐπλάταινε τὸν ψυχικὸ του ὁρίζοντα. Αὐτὸς ἦταν ἓνας ἀνεξάρτητος ἄνθρωπος ποὺ δὲν ὑπάκουε παρὰ μόνον στὰ ἐνστικτὰ του, χωρὶς νὰ θέλῃ ποτὲ νὰ τὰ δικαιολογήσῃ, ποὺ ἔκανε ὅπως τοῦ κατέβαινε χωρὶς νὰ τὸν νιάζει γιὰ τὴ γνώμη τῶν ἄλλων. Τώρα τοῦ ἄρεζε ὑπερβολικὰ νὰ ἔχῃ τὴν ἐκτίμησις τῆς λευκῆς γυναίκας. Ἐνα ἐπαινετικὸ βλέμμα ἀπὸ τ' ἄδολα μάτια της, μιὰ λέξη ἐγκωμιαστικὴ μὲ τὴν καθαρὴ μεταλλικὴ φωνή της, ἓνα ἀλαφρὸ κίνημα τῶν χειλιῶν της, ἓνα γλυκὸ χαμόγελο, κι' ὁ Σίτκα Τσάρλεη μπορούσε νὰ περπατᾷ πολλές

ὥρες σὰν ἴσος μὲ τοὺς θεοὺς.

Σ' αὐτὴν εἶχε βρεῖ ἓνα ἄγνωστο διεγερτικὸ τῶν δυνάμεών του, παλλόνταν ὅλος ἀπὸ περηφάνεια καὶ κουβέντιαζε μὲ τὴ νέα γυναῖκα σὲ μιὰ προσπάθεια κοινὴ νὰ ἀναζωογονηθῇ τὸ χαμένο θάρρος τῶν συντρόφων.

* *

Στ' ἀντίκρουμά του τὸ πρόσωπο τῶν δυὸ ἀντρῶν καὶ τῆς γυναίκας φωτίστηκαν ἀπὸ χαρὰ. Γιὰτὶ τί θ' ἀπογίνονταν ἂν αὐτὸς τοὺς εἶχε ἀφήσει στὴν τύχη τους; Ὅσο γι' αὐτὸν εἶχε ξαναγίνει ἀτάραχος, καὶ κρύβοντας ὅπως συνήθιζε πάντα του τὶς χαρὲς καὶ τὶς λύπες του κάτω ἀπὸ ἓνα ἀδιάφορο παρουσιαστικὸ, ἄρχισε νὰ τοὺς ζητᾷ πληροφορίες γιὰ τὴν ὀπισθοφυλακὴ τοῦ καραβανιοῦ. Ἀφοῦ τοὺς εἶπε σὲ πόση ἀπόστασις θὰ ξανάβρισκαν ἀναμμένη φωτιά, ἐξακολούθησαν τὴν πορεία τους.

Πεῖδ' πέρα ἀπάντησε ἓνα ἄλλον Ἰνδὸ ποὺ περπατοῦσε μόνος του χωρὶς νὰ βαστάῃ τίποτα, κουτσαίνοντας φοβερά, μὲ χεῖλη σφιγμένα καὶ μάτια ἔξαλλα, ἔξαλλα ἀπὸ τὸν ἀβάσταχτο πόνο τοῦ ἐνὸς ἀπ' τὰ πόδια του, ποὺ ἦταν παγωμένα κατὰ τὰ τρία τέταρτα κι' ὅπου ἡ ζωὴ ἀγωνιζόταν ἀπεγνωσμένα μὲ τὸ θάνατο. Πρόσφεραν σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ὅσες φροντίδες μπορούσαν, μὰ ἡ τύχη του ἦταν σκοτεινὴ κι' ὁ Σίτκα Τσάρλεη ἐσημάτισε τὴν πεποίθησις πὼς δὲ θὰ πῆγαινε παρατέρα.

Ἀφοῦ τοῦ ἀπηύθυνε, μ' ἓνα θλιβερὸ τόνο, κάμποσα λόγια ἐνθαρρυντικὰ τράβηξε μπροστὰ καὶ φάνηκαν παρέκει οἱ δυὸ Ἰνδοί, στοὺς ὁποίους εἶχαν ἐμπιστευθῇ τὸ Τζόε καὶ τὸν εἶχαν ἐγκαταλείψει.

Μὲ τὴν πρώτη ματιὰ ὁ Σίτκα Τσάρλεη ξεχώρισε στὸ φέρεσίμ' τους μιὰ κρυμμένη ἀπειλὴ καὶ κατάλαβε πὼς εἶχαν ἀποφασίσει νὰ μὴν τὸν ὑπακούσουν πειά. Γι' αὐτὸ δὲν παραξενεύτηκε πολὺ ὅταν τοὺς ἐπρόσταξε νὰ γυρῶσιν πίσω στὸ λευκὸ ἄνθρωπο κι' εἶδε γι' ἀπάντησιν νὰ ξεπηδάῃ ἀπ' τὴ θήκη ἡ λάμψη τῶν μαχαϊριῶν τους.

Καὶ δὲν ἦταν πεῖδ' συγκινητικὸ θέαμα, ἐκεῖ μὲς στὴν ἀπέραντη ἔρημο, ἀπ' τὴν πάλῃ αὐτῶν τῶν τριῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἦταν κι' οἱ τρεῖς τοὺς ἐξίσου ἀδυνατισμένοι. Στὸ τέλος οἱ δυὸ Ἰνδοὶ τραβήχτηκαν πρὸς τὰ πίσω ἀφοῦ ἔφαγαν ἀρκετὰς κοντακιὰς μὲ τὸ ντιουφέκι τοῦ Σίτκα Τσάρλεη καὶ σὰν τὰ σκυλιὰ ποὺ τοὺς ξαναπερνοῦν τὸ σκονεῖ ἀναγνωρίζον τὴν ἡττα τους.

Ὑστερα ἀπὸ δυὸ ὥρες μαζί μὲ τὸ Τζόε ποὺ τρίκιζε ἀνάμεσά τους καὶ τὸν ὁδηγὸ ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ πίσω συναντοῦσαν τὴν κατασκήνωσις ποὺ εἶχαν κάμῃ γύρω ἀπ' τὴ φωτιά καὶ ὅπου εἶχε περιμαζευτῇ τὸ ὑπόλοιπο καραβάνι κάτω ἀπ' τὸ τεντωμένο σκέπασμα.

Ὅταν καθένας τοὺς ἔφαγε τὸ μικρὸ μερίδιό του ἀπὸ τὴν ψημένη γαλέττα, ὁ Σίτκα Τσάρλεη ποὺ εἶχε συμπαθήσει ἀπὸ πρὶν τοὺς λευκοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὴν κατάντια τους ἔλαβε τὸ λόγο μὲ πολὺ μεγάλη φωνὴ καὶ στρέφοντας πρὸς τοὺς πέντε Ἰνδοὺς τοὺς μίλησε στὴ γλῶσσα τους αὐτά:

— Πρὶν πέσετε νὰ κοιμηθῆτε γιὰ τὴ νύχτα ἀκοῦστε με, παιδιὰ μου, γιὰτὶ ἔχω κάτι νὰ σᾶς πῶ. Σὰς τὸ λέω γιὰ τὸ καλὸ τὸ δικό σας, ἂν ἀγαπᾶτε ἀκόμα τὴ ζωὴ καὶ σᾶς ἀρέσει νὰ διατηρήσετε ἀκόμα μερικὲς ἐλπίδες γιὰ νὰ γλυτώσετε τὸ τομάρι σας. Λοιπὸν, παιδιὰ μου, περάσαμε δίχως ἐμπόδια τοὺς Λόφους τῆς Σιωπῆς καὶ τώρα, μοῦ φαίνεται, περπατοῦμε στοῦ Σιούακ. Μποροῦμε νὰ ἐλπίζουμε πὼς ἀπὸ τὴ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη θὰ φτάσουμε στὸ σκοπὸ μας. Πότε θὰ γίνῃ αὐτό; Ὑστερα ἀπὸ ἓνα ὕπνο ἀκόμα ἴσως; Ὑστερα ἀπὸ λίγους ὕπνους ἢ ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς. Μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ σᾶς τὸ πῶ. Σήμερα ὅμως θὰ βρεθοῦμε ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους τοῦ Γιούκον ποὺ ἔχουν ἀφθονα τροφίμα καὶ θὰ μᾶς δώσουν νὰ φάμε ἓνα περὶδρομο. Μὰ ὡς τότε θάταν καλὸ νὰ βαστάξουμε τὸ νόμο.

Θάπρεπε, ὕστερα ἀπὸ τόσον καιρὸ, νὰ σᾶς ξαναπῶ πολλά σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο. Σήμερα ἀκόμα ὁ Κᾶ-Σιούκτ κι' ὁ Γκόουκ ποὺ ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ μᾶς ἀνοίξουν τὸ δρόμο λησμονήσαν τὸν προορισμὸν τοὺς καὶ τῶσκαν σὰν ἀδιάβαστα παιδιὰ. Αὐτὸ γίνηκε, τὸ ξαναλέω, σὲ μιὰ στιγμὴ λησμονίας. Λοιπὸν ἂς τ' ἀφήσουμε αὐτά. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα πρέπει νὰ μὴν ξεχνοῦν. Ἄν τύχαινε νὰ ξαναχάσουν πάλι τὴ μνήμη τους...

Ὁ Σίτκα Τσάρλεη ἔκαμε ἀδιάφορα κατὰ τὸ ὅπλο του μιὰ πολυσήμαντη χειρονομία. Ἐπειτα ἐξακολούθησε:

— Αὐριο ὁ Κᾶ-Σιούκτ κι' ὁ Γκόουκ θὰ παρουν στὶς πλάτες τους τὰ δυὸ σακκούλια μὲ τ' ἄλευρι. Εἶναι μετρημένο μὲ τὸ ποτήρι. Ἄν κατὰ τὸ βράδυ λείψῃ κάτι λίγο ἀπὸ κεῖ, ἀκόμα καὶ μιὰ οὐγκιὰ... Κλίε, κλίε... Κατάλαβαίτε; Κι' ἄλλοι λησμονήσαν κάποτε τὸ νόμο. Σιδεροκέφαλος καὶ ὁ Τρισωλμὸς ἀφῆσαν ἔρμο στὸ χιόνι τὸ λευκὸ ἄνθρωπο, τὸ Τζόε. Αὐτὸ νὰ μὴν

ξαναγίνῃ πειά! Μόλις γλυκοχαράξῃ αὐτοὶ θὰ τραβήξουν μπροστὰ γιὰ νὰ ἀνοίξουν τὸ δρόμο. Αὐτὴ ἡ δουλειὰ εἶναι γι' αὐτοὺς ἀρκετὴ. Ὁ Κᾶ-Σιούκτ κι' ὁ Γκόουκ ἔξδν ποὺ θὰ βαστοῦν τὸ ἄλευρι θάχουν καὶ τὴ φροντίδα τοῦ Τζόε. Σύμφωνοι;

Τὴν ἄλλη μέρα λοιπὸν ἡ μικρὴ συνοδεία ξαναπῆρε τὸ δρόμο της. Ἦταν ἀδύνατο στὸν ὁδηγὸ νὰ διατηρήσῃ ἀνάμεσά τους τὴν παραμικρὴ συνάφεια. Ἀπὸ τὸ Σιδεροκέφαλο καὶ τὸν Τρισωλμὸ ποὺ πῆγαιναν μπροστὰ σκάβοντας τὸ χιόνι ὡς τὸν Κᾶ-Σιούκτ, τὸ Γκόουκ καὶ τὸν Τζόε, ποὺ ἐρχόνταν τελευταῖοι ὑπῆρχε ἀπόστασις ἐνὸς μιλίου περίπου. Καθένας τοὺς ἐτρίκιζε, ἔπεφτε ἢ ξεκουραζόταν μὲ τὸ κέφι του. Τὸ καραβάνι σερόνταν μὲ κόπο, σταματοῦντας κάθε τόσο ὅπου τύχαινε. Ξανασηκώνονταν καὶ βάζοντας τὶς τελευταῖες δυνάμεις τοὺς ξανάρχιζαν τὸ βάδισμα ὥσπου νὰ ἐξαντληθοῦν ὁλότελα. Μὰ σὰν ἀπὸ κανένα θᾶμα ξανάβρισκαν πάντα ἓνα περίσσεμα σφρίγγους γιὰ νὰ τὸ χρησιμοποιοῦν.

Κάθε φορὰ ποὺ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς καταβαλλόταν εἶχε τὴν ἐσωτερικὴ πεποίθησις πὼς ἦταν τὸ στερεὸν πέσιμό του. Ὡστόσο σηκώνονταν ὀρθὸς πάλι καὶ πάλι. Ἄν ἡ σάρκα ἀδυνατίεζε, ἡ θέλησις θριάμβευε, μὰ κάθε κερδισμένος ἀγώνας ἦταν ὁλάκερο δοῦμα. Ὁ Ἰνδὸς μὲ τὰ παγωμένα πόδια, μὴ μπορώντας ἀπὸ τότε νὰ σταθῇ ὁλόγροτος, σερόνταν μὲ τὰ τέσσερα. Σπάνια σταματοῦν, γιὰτὶ ἤξερε πόσο ἀκριβὰ θὰ τοῦ πλήρωνε τὸ κρῦο αὐτὸ τὸ σταμάτημα. Τὸ χαμογέλιο τῆς κυρίας Ἐπίγκουελ εἶχε καὶ αὐτὸ μαρμαρωθῇ σχεδόν, καὶ τὰ δορδιάνοιχα μάτια της ποὺ κύτταζαν μὲ προσήλωσις μπροστὰ τοὺς δὲν ἔβλεπαν τίποτα. Πολλὲς φορὲς ἔκοβε τὸ ζαλισμένο καὶ βιασμένο περπάτημά της κι' ἐσφιγγε μὲ τὸ χεῖρ τὴν καρδιά της.

Ὁ Τζόε εἶχε ξεπεράσει τὰ σύνορα τοῦ πόνου. Δὲν παρακαλοῦσε πειὰ νὰ τὸν ἀφήσουν πίσω ἢ νὰ τὸν περιμένουν. Εἶχε πάθει σὰν ἓνα εἶδος ἀναισθησίας ἀπὸ τὸν πυρετὸ καὶ μιὰ μεγάλη ἀνακούφισις ἐνοιῶθε σ' ὅλο τὸ σῶμα του. Φαινόταν πολὺ εὐτυχισμένος, καθὼς ὁ Κᾶ-Σιούκτ κι' ὁ Γκόουκ τὸν τραβοῦσαν χτηνώδικα μὲ ἄγρια μαλλώματα καὶ κακὸ βλέμμα.

Νᾶχουν ἔξδν ἀπὸ τὸν ἑαυτοῦ τους καὶ τὸ βάρος αὐτοῦ τοῦ λευκοῦ, τοὺς φαινόταν ἄδικο κι' ἀνυπόφορο. Τὸ μίσος τοὺς ἐσφιγγε τὴν καρδιά, μὰ ἡ καρδιά τοὺς ἦταν βαρεῖα ἀπ' τὸ φόβο.

Γιατί, αντί να συλλογίζονται αποκλειστικά την ασφάλειά τους, τους εχόταν εμπόδιο μιὰ ἄλλη ἀδυναμία; Δὲν ἐφοβόνταν τὸν ἴδιο τὸ θάνατό τους; Μὰ ἔπρεπε νὰ λογαριάζουν καὶ τὸ ντουφέκι τοῦ Σίτκα Τσάρλεη.

Κατὰ τὸ βράδυ, τὰ στασίματα τοῦ Τζόε ἔγιναν συχνότερα καὶ τοὺς ἦταν ὅλο καὶ πειὸ δυσκολώτερο νὰ τὸν βα-σταίνουν δοθό. Τώρα μάλιστα πού ἡ συντροφιά ἔμενε παραπίσω. Κάποτε οἱ δυὸ ἰνδοὶ κι' αὐτός, κατατασκιμένοι ἀπ' τὴν κούραση, χανόνταν ἀπ' τὰ μάτια τῶν ἄλλων πού πήγαιναν μπροστά. Ὁ Κὰ - Σιούκτ κι' ὁ Γκόουκ πού ἡ πείνα τοὺς ἐθέρριζε τὰ σπλάχνα, δὲ μπορούσαν πειὰ νὰ βγάλουν ἀπ' τὸ νοῦ τους πὼς κουβαλοῦσαν στὶς πλάτες τους, κλεισμένη μες στὰ σακιά μετ' ἁλευρι, τὴν ἴδια τὴν πηγὴ τῆς κάθε δυνάμεως καὶ τῆς κάθε ζωῆς. Ὁ πειρασμός ἦταν δυνατός, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσουμε, κι' ἐκεῖνο πού συνέβηκε δὲν εἶχε τίποτε τὸ παράδοξο.

Εἶχανε σταματήσει σ' ἓνα σωρὸ γκρεμισμένα δέντρα, ὅπου μυριάδες ξύλα δὲν περιμέναν γιὰ ν' ἀνάψουν παρὰ ἓνα σπρίτο. Ἐκεῖ κοντὰ μιὰ τρύπα φοινοῦσαν μες στὸν πάγο τοῦ ποταμοῦ. Ὁ Κὰ - Σιούκτ ἐξέτασε μετ' προσοχὴν τὰ ξερά ξύλα καὶ τὴν τρύπα πού δειχνόταν κάτω ἀπ' τὸν πάγο κι' ὁ Γκόουκ ἔκαμε τὸ ἴδιο. Οἱ δυὸ ἄνθρωποι ἄλλαξαν ἓνα βλέμμα. Ὑστερα, δίχως νὰ ποῦνε λέξη, ὁ Γκόουκ ἀναψε φωτιά. Ὁ Κὰ - Σιούκτ γέμισε μετ' νερὸ ἓνα τσίγκινο ποτήρι καὶ τὸ βάλει νὰ ζεσταθῇ. Ὅσο γιὰ τὸ Τζόε μουμούριζε ποῖος ἔξορι τί, σὲ μιὰ ἀλλόκοτη γλῶσσα, πού οἱ ἰνδοὶ δὲν καταλάβαιναν καθόλου.

Ὁ Κὰ - Σιούκτ κι' ὁ Γκόουκ πῆραν ἁλευρι καὶ τὸ ἀνακάτωσαν μες στὸ ξε-στὸ νερὸ γιὰ νὰ κάμουν κάτι σὰ ζυμαρί μισονερούλι πού τοὺς εὐφρανε. Ξανάρχισαν πολλὲς φορὲς τὴν ἴδια δουλειά, χωρὶς νὰ δώσουν καὶ τοῦ Τζόε. Μὰ ὁ Τζόε ἔμεινε ἀδιάφορος. Δὲν τὸν ἐνοιαζε γιὰ τίποτα μήτε γιὰ τὰ ποδή-ματά του ἀκόμα πού τᾶξε βάλει γιὰ νὰ ζεσταθοῦν ἀπάνω στὴ θράκα τοῦ τζα-κιού ὅπου εἶχαν φρυγανιάση καὶ κόν-τεναν νὰ καοῦν.

Ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ ὁ Σέτκα Τσάρλεη πού εἶχε πάντα ὑποψία γύρισε πέρα. Εἶδε μες στὸ λευκόφως νὰ ὑψώνεται μιὰ στήλη καπνοῦ καὶ μάντεψε ἀμέ-σως τί συνέβαινε. Τότε κύτταξε δίπλα του τοὺς ἔξαντλημένους συντρόφους του καὶ τὴν κυρία Ἐπιτίκουελ πού τριγλίζε νᾶναι στὰ ἴδια χάλια μ' αὐτόν, νὰ ὑποφέρουν περισσότερο ἀπὸ τὴν

πείνα. Πού νάξεραν οἱ δυὸ κατεργά-ρηδες πού ἀνακάτωναν ἔτσι στὸ νερὸ γιὰ δική τους χρῆση αὐτὸ τὸ σπάνιο καὶ πολύτιμο ἁλευρι ὅλης τῆς συντρο-φιάς ὅτι ζύγωνε ὁ θάνατος;

Γοργὰ καὶ ξεπροβάλλοντας πίσω ἀπ' τοὺς θάμους, μες στὴ νύχτα πού ἔπε-φτε, ὁρθώθηκε μπροστὰ στοὺς δυὸ Ἰν-δούς πού ἦταν ἔτοιμοι νὰ τὸ βάλουν στὰ πόδια.

— Ἀ, ἄ, παιδιὰ μου! τοὺς φώναξε. Ἐλθμονήσατε, βλέπω, πὼς εἴσαστε ἀνθρώποι. Γιὰ πληρωμὴ σας αὔριο θάχουμε δυὸ κοιλὲς λιγώτερες γιὰ ταῖσμά.

Κι' ἐνῶ μιλοῦσε ἔλυσε τοὺς κόμπους ἀπ' τὸ σακκοῦλι μετ' ἁλευρι καὶ τ' ἀκούμπισε στὸν κορμὸ ἑνὸς δέντρου, ὅστερα κούνησε τὸ Τζόε τόσο δυνατὰ πού θέλησε νὰ φέρῃ κάποια ἀντίστα-ση ὁ δυστυχισμένος ἐκεῖνος.

— Ἐσύ, τοῦ φώναξε σπρώχνοντάς του πρὸς τὸ δρόμο, σῦρε ν' ἀνταμώ-σης τοὺς ἄλλους... Καὶ τώρα ἐμεῖς οἱ τρεῖς!

Οἱ δυὸ ἰνδοὶ πού εἶχαν μείνει κόκ-καλο ἀπ' τὴν πρώτη στιγμὴ δοκίμασαν νὰ φύγουν.

— Ἀλτ! Γκόουκ! Κι' ἐσύ Κὰ - Σιούκτ! Θαρρεῖτε πὼς τ' ἁλευρι σὰς ἔστησε πόδια πού μποροῦν νὰ ξεπε-ράσουν στὴ γληγοράδα τὸ μολύβι μετ' ἁ γοργὰ φτερά; Δὲν ἐφυλάξατε τὸ νόμο. Μὴν προσπαθῆτε νὰ μοῦ ξεφύ-γετε μετ' ὑφέματα. Φανῆτε ἄντρες ἀκόμα μιὰ φορὰ, τὴν τελευταία, καὶ νᾶστε εὐχαριστημένοι πού πεθαίνετε μετ' τὴν κοιλιά χορτάτη. Ἐμπρός! Σταθῆτε μπροστὰ μου, μετ' τὴ ράχη στὰ ξύλα, ὁ ἓνας πλάι στὸν ἄλλον. Ἐτοιμοί;

Οἱ δυὸ ἰνδοὶ ὑπάκουσαν ἡσυχoi, χωρὶς φαινομενικὴ προσπάθεια. Γιατὶ ἡ ἀβεβαιότητα τοῦ θανάτου τρομάζει τὸν ἄνθρωπο περισσότερο ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ θάνατο, ὅταν δὲ μπορεῖ κανέ-νας νὰ τὸν ξεφύγῃ.

— Ἐσύ Γκόουκ, ρώτησε ὁ Σίτκα Τσάρλεη, ἔχεις κάτω ἀπὸ μιὰ σκηνὴ ἀπὸ δέρματα ζαρκαδιῶν, στὸ Σιπαου-γιάν, γυναῖκα καὶ παιδιὰ. Ποιὲς εἶναι οἱ τελευταῖες θελήσεις σου γι' αὐτούς;

— Θέλω νὰ τοὺς δώσης πίσω ὅ,τι εἶναι δικό μου, τὰ σκεπάσματα, τὸν καπνὸ, τὸ περιδέραιο κι' αὐτὸ τὸ κουτὶ πού βγάζει ἀλόκοτους ἡχους μιμούμενο τὴν ἀνθρώπιν φωνή. Μοῦ τῶδωσαν οἱ λευκοὶ ἄνθρωποι. Θὰ τοὺς πῆς πὼς χάθηκα στὴν ἔρημο, μὰ χωρὶς νὰ τοὺς ἐξηγήσεις τὸ πὼς καὶ τὸ γιατί.

— Κι' ἐσύ, Κὰ - Σιούκτ, πού δὲν ἔχεις μήτε γυναῖκα μήτε παιδί;

— Ἐγὼ μιὰ ἀδεσφὴ πού εἶναι γυ-

ναῖκα τοῦ ταχυδρόμου στὸ Κόσιμ, Δὲν εἶναι εὐτυχισμένη γιατί τὴ δέρνει. Δὸς της τὰ χρήματα πού μοῦ ἀνήκουν κατὰ τὴ συμφωνία μας καὶ πές της ἐκ μέρους μου πὼς θάκανε καλύτερα νὰ γύριζε στοὺς ἀνθρώπους τῆς φυλῆς της. Ἄν συμφωνοῦσες κι' ἐσύ μ' αὐτό, θάταν ἄκόμα πειὸ καλὸ νὰ σκοτώσῃ τὸν ἄντρα της. Τὴ δέρνει καὶ τὸν φο-βάται πολὺ.

— Αὐτὰ ἦταν ὅλα; Εἴστε κι' οἱ δυὸ σας ἱκανοποιημένοι πού πεθαίνετε, καθὼς σὰς ἀξίζει;

— Naί;

— Τότε καλὴ ἀντάμωση στὸν ἄλλο κόσμο, παιδιὰ μου! Εὐχομὲ νὰ βρε-θῆτε σὲ μιὰ ἄλλη χώρα, καθισμένοι μπροστὰ σὲ μιὰ χύτρα γεμάτη, μέσα σὲ μιὰ καλύβα πειὸ ζεστή.

Καὶ τίνοντας αὐτὰ τὰ λόγια σήκωσε τὸ ὅπλο του καὶ μες στὴν ἀπόλυτη σιω-πὴ ἀντήχησαν δυὸ πυροβολισμοί.

Μόλις εἶχαν σβυστή, κι' ἄλλες μπα-ταρίες ἀκούστηκαν ἀπὸ μακριά, πέρα ἀπ' τὴν κορυφὴ τοῦ λόφου πού ἐκλει-νε τὸν ὁρίζοντα.

Ὁ Σέτκα Τσάρλεη ξαφνιασμένη. Τὸ καραβάνι δὲν εἶχε ἄλλο ντουφέκι ἀπ' τὸ δικό του, καὶ πολλὰ εἶχαν ἀποκρι-θῇ. Ἐρριξε ἓνα γρήγορο βλέμμα στὰ δυὸ κορμιά, ξαπλωμένα εἰρηνικὰ πάνω στὸ χιόνι, καὶ σήκωσε τοὺς ὤμους του, μετ' τὴν ἰδέα πὼς ἂν ἤξερε πὼς βρι-σκόταν τόσο κοντὰ στὸ τέρμα θὰ μπο-ροῦσε μιὰ χαρὰ νὰ μὴν ξεδέψῃ τὸ μπαρούτι του.

Μὰ τί τὸν ἐνοιαζε αὐτὸν γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο αὐτῶν τῶν δυὸ ἀνθρώ-πων; Ὁ νόμος τῆς ἐρήμου εἶχε φυ-λαχθῇ.

Κι' ἔτρεξε γρήγορα ν' ἀνταμωθῇ μετ' τοὺς συντρόφους του, τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Γιούκου.

Μετάφραση Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ

*Εἶδομε τοὺς ὄπως δὴ-
ωτε συναλλασσομένους μετ' τὸ
περιοδικὸ ὅτι καμμία ἀωό-
δης εἰσπράξεως δὲν δ' ἀνα-
γνωρίζεται ἂν δὲν εἶναι ἐντυ-
πος ἐπὶ αἰσίου χάρτου καὶ
φέρουσα τὴν ὑπογραφήν ἐνδὸς
τῶν διευθυντῶν καὶ τὴν σφρα-
γίδα.*

ΤΟ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ



ὁ βουλγαρικὸ θεάτρο ἀρχίζει τὴν ἱστορία του ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 1856. Κατὰ τὰ ἐξήντα κι' ἐβδομήντα χρόνια τοῦ περασμένου αἰῶνα ἐκλαϊκεύθηκε κι' ἐδραιώθηκε καὶ στὶς δύο

τρεῖς πρώτες δεκαετη-ρίδας ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν Βουλγάρων εἶχε γίνῃ πραγματικὴ πνευματικὴ ἀνάγκη, ὅταν κάθε δά-σκαλος ἦταν καὶ ἡθοποιός, κάθε σχο-λεῖο ἢ ἀναγνωστήριο ἦταν σύγκαιρα καὶ θεάτρο. Στὰ χωριά, στὶς κωμοπό-λεις καὶ στὶς πόλεις διγόντουσαν ἐρασι-τεχνικὲς παραστάσεις κι' αὐτὸ τὸ ἐνδια-φέρο κι' ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ θεάτρο ἔφε-ρε γρήγορα καὶ τὸν σχηματισμὸ θιάσου ἀπὸ ἐπαγγελματίες ἡθοποιούς. Ὁ θιά-σος αὐτὸν συνεστήθη τὸ 1883 στὴ Φι-λιππούπολη μετ' τὸ ὄνομα «Ρουμελιώ-τικος». Ἀρχηγοὶ τοῦ ἦσαν ὁ Στέφαν Π. Ποπῶφ, πού εἶχε μαθητέψῃ σὲ ἰτα-λικούς κι' ἐλληνικοὺς θιάσους κι' ὁ Κωνσταντίν Σαπούνφ. Ἐννοεῖται πὼς αὐτὴ τὴν ἐποχὴ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος οὔτε γιὰ ἡθοποιούς ἀπὸ σχολή, οὔτε γιὰ καλλιτεχνικὸ ρεπερτόριο, καὶ παρόμοιες πολυτέλειες. Οἱ ἡθοποιοὶ στρατολογοῦνται ἀπὸ τοὺς κύκλους τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν νέων μετ' ἑλευ-θέριο ἢ μετ' κανένα ἐπάγγελμα. Κύριοι στυλοβάται τοῦ Ρουμελιώτικου θιάσου, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ ἀρχηγούς, πού ἦταν αὐτοχρόνως καὶ ἡθοποιοί, ὑπῆρξαν οἱ Ἀντών Ποπῶφ, Δημήτρι Ἀντώνωφ κι'

ἡθοποιοὶς ἡ Εἰρήνη Ἰβάνοβα, Μαρία Ἰβάνοβα κι' Ἀννα Γκούνεβα ἔπειτα Πόποβα κι' αὐτοὶ εἶναι οἱ πρώτοι ἐπαγ-γελματίες Βούλγαροι ἡθοποιοί. Ὁ θιά-σος προστατευόταν ἀπὸ τὸν τότε Διευ-θυντὴ τῆς Παιδείας τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας Κωνσταντίν Βελίτσωφ, ὁ



[N. Μασλινώφ

ὁποῖος μαζί μετ' τὸν Ἰβάν Βάζωφ, τὸν Ἠλία Μιλάρωφ καὶ Δ. Κ. Ποπῶφ κατέ-βαλεν ἰδιαιτέρες φροντίδες γιὰ τὴν πρόοδόν του.

Μετὰ τὸν σερβοβουλγαρικὸν πόλεμο, πού ἀνέστειλε γιὰ λίγο τὴ δράση τοῦ θιάσου, αὐτὸς ἀναδιοργανώθηκε πέρανον-τας στὰ στελεχῇ του καὶ τοὺς ἡθοποι-ούς, πού ἔγιναν κατόπι διάσχημα, Σένκα Α. Πόποβα, Ἰβάν Πόποφ, Βασίλ Κίρ-κωφ, Μπορίς Ποζάρωφ κι' ἄλλους. Οἱ παραστάσεις τοῦ θιάσου διγόντουσαν στὸ θεάτρο Λουξεμπούργκ στὴ Φιλιππού-πολη. Τὸ ρεπερτόριο ἦταν ὅπως τῶκαι-γε καὶ προσαρμοζότανε στὶς τότε σκη-νικὲς δυνατότητες καὶ στὸ γούστο τοῦ κοινού: Ρούσκα, Στέφαν Καρατζά, Ἡγε-μονίδα Ράβνα, Μιχαλάκη Τσορπατζή, Τσέκο ἢ ἡ Ἀπελευθέρωση τῆς Βουλ-γαρίας τοῦ Γ. Γκόλτσεφ, Μίχων Τσά-ρος Σιμόνσκι τοῦ Στ. Ποπῶφ καὶ με-ταφράσεις: Πυθίας καὶ Δάμων, Λιθο-ξόος, Εὐγενία, ἡ ὠραία Σιδωνία, ὁ Πύργος Νέλ, Λουκρητία Βοργία, οἱ Ἐρω-

τευμένοι μυλωνάδες, Μίχο Μισόρκωφ κι' ἄλλες. Ὁ θιάσος εἶχε τὸ καταστατικὸ του κι' ἐσωτερικὸ κανονισμό, ἐγκρι-μένον ἀπὸ τὴ Διεύθυνση Παιδείας τῆς Ρωμυλίας. Εἶχε σφραγίδα μ' ἐμβλημα: καρδιά, ἄγκυρα καὶ σταυρό. Ἐτσι μετ' τὸν Ἐρωτα, τὴν Ἐλπίδα καὶ τὴν Πίστη εἶχαν ἀρχίσει μετρίφρονα ἡ ἐργασία τοῦ Ρουμελιώτικου θιάσου, πού ἐστάθη ὁ πρόδρομος τοῦ Ἐθνικοῦ Βουλγαρικοῦ θεάτρου.

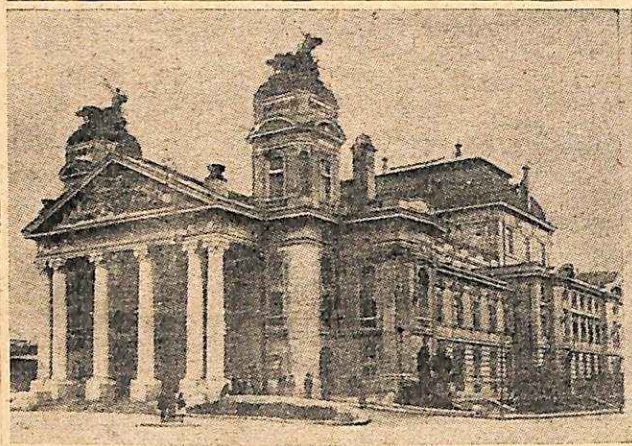
Τὸν Ἰούνιο τὸ 1888 ὁ Ἐρασιτεχνι-κὸς θιάσος τῆς Φιλιππούπολης, φυν-τάνι τοῦ Ρουμελιώτικου, πῆγε στὴ Σό-φια καὶ μετ' τὴ συμμετοχὴ τοῦ Ἀντὸν Πόποφ ἔδωσε μερικὲς παραστάσεις στὸ διάσημο τότε θεάτρο, τὴν παράγκα τοῦ Ἰάπωνα ἀκροβάτη Καμτσίκ, πού ἦταν καμωμένη στὸν κήπο τῆς πόλεως, στὸ μέρος ὅπου τὸ σημερινὸ Καζίνο. Οἱ πα-ραστάσεις ἔτυχαν καλῆς ὑποδοχῆς ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Σόφιας κι' οἱ ἡθο-ποιοὶ ἀπεφάσισαν νὰ βάλουν τίς βάσεις ἐνδὸς διαρκoῦς θεάτρου στὴ Σόφια. Στρέ-φονται γιὰ ὑποστήριξη πρὸς ἐπιφανῆ πρόσωπα καὶ τοὺς δίνεται μετ' πρωτο-βουλία τοῦ τότε ὑπουργοῦ Σταμπούλωφ 3 χιλιάδες στὴν ἀρχὴ καὶ τὸν ἄλλο χρό-νο 10 χιλιάδες λέβια ἐτήσια ἐπιχορή-γηση. Ἐτσι βγαίνει ὁ πρώτος ἐπαγγελ-ματικὸς ἐπιχωρηγούμενος «Βουλγαρικὸς θιάσος» στὴ Σόφια μετ' διευθυντὴ τὸν Ἀντὸν Πόποφ καὶ συνεργάτες: Ἀννα Πόποβα, Μαρία Πόποβα, Σένκα Πόποβα, Μίλκα Βέρνερ, Ἀντὸν Πόποφ, Ἰβάν Πόποφ, Βασίλ Κίρκωφ, Γ. Ζλατάρεφ, Δ. Ἀντώνωφ, Ἰβάν Κοζουχάρωφ, Ἰβάν



Μάρθα Πόποβα - Σαράφοβα



Ἐλενα Σβεζίνα



Το Έθνικό θέατρο Σόφιας, πού κήηκε τό 1923

Τάτσεφ, Ίωσ. Μπογιατζήφ, Χρ. Γκούνεφ και άλλους. Ο θίασος ονομάσθη «Όσνόδα» (Βάση) όταν άρχισε τις έργασίες του στο ιδιόκτητο, κι' αυτή τη φορά ξύλινο κτίριο, καμωμένο στο χωρο, όπου τώρα είναι το Έθνικό θέατρο. Την πρώτη του παράσταση με το έργο ή ώραία Σιδωνία την έδωσε στις 4 Δεκεμβρίου 1888. Το ρεπερτόριο είχε σχεδόν το ίδιο με το Ρουμελιώτικου. Στις 4 Δεκεμβρίου 1889 τιμή την παράσταση με έργο Ήγεμονίδα Ράβνα κι' ό ήγεμόνας τότε Φερδινάνδος. Ο θίασος κάμνει περιοδείες τό 1889 στις έπαρχίες και διχάζεται· ό Άντων Πόπωφ με νέα σύσταση μένει στο Τύρνβο, ενώ ό Ίβάν Πόπωφ με την παλαιά εξακολουθεί την περιοδεία στη Βουλγαρία.

Αυτήν την εποχή επιστρέφουν στη Σόφια, τελειώνοντας τη μουσική τους μόρφωση στο εξωτερικό, οι νέοι Δραγκομι Καζάκωφ, Ίβάν Σλάφκωφ και Α. Μπουκουρεστίεφ, οι όποιοι σχεδιάζουν την ίδρυση ενός Βουλγαρικού Δραματομελοδραματικού θιάσου, που την πετυχαίνουν με την συνεργασία του τότε ύπουργού της Παιδείας Γκεόργκι Ζίφκωφ, στα 1890. Ο θίασος είχε δυο τμήματα: Το δραματικό και το μελοδραματικό. Διευθυντής ήταν ό Δ. Καζάκωφ, ό Σλάφκωφ ύποδιευθυντής κι' ό Μπουκουρεστίεφ άρχιμουσικός (κάπελμαέστορ). Στη σύνθεση του δραματικού τμήματος μπήκανε πολλοί από τους ήθοποιούς της Όσνόδα. Το τμήμα αυτό είχε για ρεζισέρ τον ένεργητικό και δόκιμο πιό καλλιτέχνη Ίβάν Πόπωφ. Το 1891, γυρίζοντας στη Σόφια ό θίασος από μια περιοδεία δόηκανε άλλο Δραματομελοδραματικό θίασο. Αρχίζουν άγωνες. Ο Ίβάν Πόπωφ και οι σύντροφοί του δέν άπελπίζονται. Με έργασία συναγωνίζονται και άνακτούν την θέση

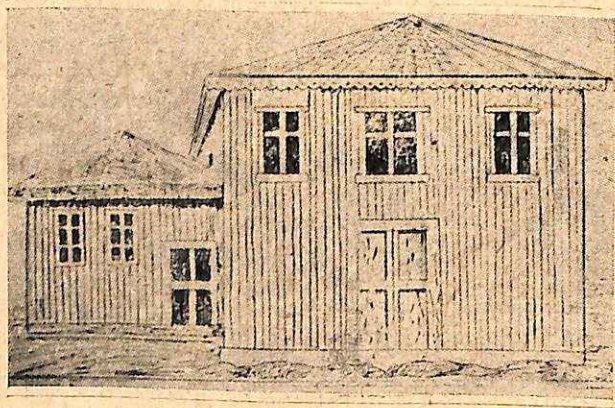


Π. Γκεργμάνοβα

κάνουν έναν έκλεκτόν και καλλίτερα ρυθμισμένο θίασο από τους καλλίτερους ήθοποιούς όλων των γνωστών τότε θιάσων και ιδρύουν τον Βουλγαρικό δραματικό θίασο της πρωτεύουσας, όπως τον είπαν, ό όποιος άργότερα ονομάσθηκε με την πρωτοβουλία του δ-ρος Κ. Κράστεφ «Γέλοιο και δίκου». Διευθυντής και ρεζισέρ του θιάσου γίνεται ό Ναλμπούρωφ κι' ό Ίβάν Πόπωφ, βοηθός του. Απ' έδω άρχίζει νέα εποχή για τη

τους. Έτοιμάζουν και άνεβάζουν τον Έπιθεωρητή και τον Έρνάνη άνεβάζονται ό Γάμος, Φιλαργυρία και Έρωσ, Ίβάνκο, Αίμυλία Γκαλοτί και άλλα σοβαρά και καλλιτεχνικά έργα. Το 1893 όμως πεθαίνει ό Ναλμπούρωφ και τον διαδέχεται προσωρινά ό Δ. Καζάκωφ και από το 1895 ό Ραντού Κανέλη, άνθρωπος με ειδική θεατρική μόρφωση, που πήρε στη Ρωσία. Αυτός εξακολουθεί το έργο του Ναλμπούρωφ, εισάγονται νέα στοιχεία τόσο στο ρεπερτόριο όσο και στα σκηνικά. Έστερ' άπ' αυτόν άποβαίνει ξεχωριστά ώφέλιμη ή έργασία του ξένου ρεζισέρ Άδάμ Μάντροβις από τα 1899 έως τα 1901. Άνθρωπος με μακροχρόνια σκηνική πείρα, με άσυνείθιστη θεατρική και γενική μόρφωση, καλός παιδαγωγός κι' έμπνευσμένος θεράπων της Μελομένης, άφισε βαθεία σημάδια της διάσας του από τη βουλγαρική θεατρική τέχνη, κυρίως ως παιδαγωγός. Χάρη σ' αυτόν βγήκαν ό άναγνικατάστατος σήμερα Κρ. Σαράφωφ ή Α. Μποντέφσκα, ό Χρ. Γκάντσωφ, ή Β. Γκατίεβα και πολλοί άλλοι.

Ο δεύτερος ξένος ρεζισέρ Σ. Τούτοις, από το 1903 έως το 1905 έξυπηρέτησε κυρίως την άνακαίνιση του ρεπερτόριου. Την εποχή αυτή άνεβάζονται έργα του Ίφεν, του Τολστόϊ, του Χάουπμαν και άλλων συγχρόνων συγγραφέων. Έννοείται πως σ' αυτό τον βοηθήσανε νέοι, άνεπτυγμένοι, με σκηνική μόρφωση ήθοποιοί, οι όποιοι από το 1899 έως το 1904 πλημμύρισαν τη σκηνή του «Δάκρου και Γέλοιο», όπως ό Γ. Κύρωφ, Κρ. Σαράφωφ, Μπουντέφσκα, Σταρμπάνωφ, Β. Νικόλωφ, Όγκνιάνωφ, Μπατοδάρωφ, Χρ. Γκάντσεφ, Α. Κίρτσεφ, Σβεζίνα κι' άλλοι. Αυτήν την εποχή, άρχές του 1904,



«Όσνόδα» το πρώτο βουλγαρικό θέατρο στη Σόφια



Ζόρκα Ίορντάνοβα

το «Δάκρυ και Γέλοιο» με έναν προσωπικό και σκηνική πρόοδο, περνάει ολοκληρωτικά στη δικαιοδοσία του Έπουργείου Παιδείας πέρνοντας το όνομα «Βουλγαρικό έθνικό θέατρο», για τις αύξημένες άνάγκες του όποιου, το 1917 χτίζεται το νέο, ειδικά γι' αυτό κτίριο, με την ώραία αίθουσα, σκηνή κι' όλα τα τεχνικά μέσα.

Το νέο θέατρο άνοιξε πανηγυρικά στις 3 του Γενάρη 1907 με ειδικό για την περίπτωση πρόγραμμα και παρουσία του ήγεμόνα Φερδινάνδου. Νέος σκληρός σταθμός στην εξέλιξη του βουλγαρικού θεάτρου. Από τώρα κυρίως άρχίζει ή συστηματική, ή σχεδιασμένη και με σημαντικά καλλιτεχνικά αποτελέσματα σκηνική δημιουργία. Έτοιμαμένο, πειθαρχημένο και μαθητευμένο στη Σλαβική Έταιρία το ύλικό των ήθοποιών, τώρα ξανά συμπληρώνεται και τακτοποιείται, έτσι πως σε λίγα μόνο χρόνια γίνεται ένα καλλιτεχνικό σύνολο, που θα έκαμνε τιμή σε πολλά θέατρα του εξωτερικού. Μερικοί από τους ξένους ρεζισέρ, όπως ό Π. Ίβανόφσκυ με σκηνηκή πείρα 10 χρόνων στη Ρωσία, είπανε καθάρα ότι έργα σαν τη Δύναμη του μίσους, το Ζωντανό πτώμα κι' άλλα σπάνια άνεβαίνουν και στον τόπο τους ακόμα με τόσην έπιμέλεια.

Το 1908 την διεύθυνση του Έθνικού θεάτρου πέρνει ό Π. Π. Σλαβείκωφ, άνθρωπος μορφωμένος, φιλοπόδοος, ένεργητικός και με ταλέντο, ό όποιος κατόρθωσε να μεγάλωση τη φήμη του θεάτρου ως ιστιντούτου πολιτισμού. Στην έργασία του αυτή τον έβοήθησαν σε μεγάλο βαθμό ό δόκιμος καλλιτέχνης και ρεζισέρ Ίωσ. Σμάχα καθώς κι' ό γραμ-

ματεύς Π. Κ. Γιαδόρωφ. Άν και ό Σλαβείκωφ έμεινε όλίγον καιρό στο θέατρο, έκαμε πολλά για την πειθαρχία των ήθοποιών, και την έργασία τους στη σκηνή. Προικισμένος με πλούσιο δημιουργικό πνεύμα και καλλιτεχνική μόρφωση δοκίμασε και μόνος του να σκηνογραφήσει έργα σαν τη Νεότητα του Χάμπε, το Θαυμασμό του πνεύματος του Σαίξπηρ και τον Θεό Βάνια του Τσέχωφ, που όχι μονάχα πέτυχαν, αλλά και χάραξαν νέους όρόμους στη σκηνηκή δημιουργία. Τις ίδιες δοκιμές έκανε άργότερα κι' ό Γιαδόρωφ με τους Δικαστές του Μπριώ, τον Κλέφτη του Μπερνστάιν και τον παράξενο Κράιτον του Μπαρύ. Την εποχή πάντως του Σλαβείκωφ το θέατρο άνέβασε και τα έργα Ήθική του Θωμά, Διάβολο του Μολιέρ, Έχθρο του έθνους του Ίφεν, Ρωμαιο και Ίουλιέττα του Σαίξπηρ κι' άλλα.

Αντάξιος διάδοχός του άπεδείχθη ό Μποζάν Άγγελωφ κατά την πρώτη, 1909—1911, και τη δεύτερη, 1918—1920, εποχή, που διετέλεσε διευθυντής. Το θλιβερό ήταν αυτός δέν μπόρεσε να γίνη και σκηνοθέτης του γούστου και της αντίληψης εκείνου ή καλλίτερα σύμφωνα με τις μεγαλωμένες πιό απαιτήσεις του θεάτρου και του κοινού. Ο ρεζισέρ Π. Ίβανόφσκυ ήταν δραστήριος, έργατικώτατος και εύσυνείδης στη δουλειά του άνθρωπος, αλλά με περιορισμένη δημιουργική δύναμη. Έν τούτοις θα μείνουν μνημειώδεις οι σκηνοθεσίες του Κήπου των κερασίων, της Δύναμης του μίσους, του Ίδεώδους συζύγου και άλλων.

Ο Μπ. Άγγελωφ τη δεύτερη φορά, που διεύθυνε το θέατρο, βλέποντας πόσο μεγάλη κι' επιβαλλόμενη ήταν ή άνάγκη κοντά στους τόσους καλούς ήθοποιούς να βγούνε και Βούλγαροι ρεζισέρ, άνέθεσε τη σκηνοθέτηση πολλών έργων στον ήθοποιόν Κρ. Σαράφωφ και δοκίμασε να μπάσει στην ίδια δουλειά κι' ανθρώπους με ταλέντο έξω από το θέατρο. Τέτοιος όπηρξεν ό Γκεδ Μίλεφ, ό όποιος τό 1920 σκηνοθέτησε τον Χορό του θανάτου του Στρίμπεργκ, πρώτη και τολμηρή δοκιμή νεωτεριστικού σκηνηκού διακόσμου και ήθοποιίας. Στον ίδιο άνετέθη και ή σκηνοθεσία του Δαχτυλιδιού του Ίγνυ του Χέρμπελ, του όποιου οι δοκιμές σταμάτησαν από διαβολές των ήθοποιών και έλλειψη όμορφώνας. Μόνος ό Άγγελωφ είχε τη γνώμη ότι «αυτές οι δοκιμές, ύστερα από τις δοκιμές του Σλαβείκωφ και του Γιαδόρωφ, είναι ή τήρηση μιας θεατρικής πολιτικής, ή όποια άργά ή

γρήγορα θα επιβληθή για να άνοιξη ό δρόμος κανονικής εξέλιξης του Έθνικού θεάτρου ως έθνικού ιδρύματος της θεατρικής τέχνης».

Τά χρόνια του πολέμου με μικρές εξαιρέσεις ήσαν χρόνια νέκρας για το θέατρο, που από το 1911 έως το 1914 διεύθύνεται από τον Ίβάν Δ. Ίβανόφ, με ρεζισέρ τον Ίβανόφσκυ, και από το 1914 έως το 1917 από τίν Δ. Στρασιμίρωφ. Αυτός ξεσπάθωσε ύπερασπιστής της ιδέας για Βούλγαρο ρεζισέρ και βουλγαρικό ρεπερτόριο.

Από το 1920 έως το 1923 το Έθνικό θέατρο διεύθύνεται από τον Χρ. Τσανκώφ και στην εποχή του το ρεπερτόριο πλουτίζεται με έργα όπως την Σαλώμη, Στα νύχια της ζωής, Βυθισμένη καμπάνα, Συρανών, Ίουδήθ, Δαλιδά, κι' άλλα σκηνοθετημένα από τον νεαρό ρεζισέρ Γιουρή Γιακοβλιέφ και το προσωπικό με νέες δυνάμεις όπως την Μπουγιουκλίεβα, την Γκεργμάνοβα, την Τρενταφύλλοβα, τον Μποροζάνωφ, τον Κισίμωφ κι' άλλους. Στην εποχή του ίδιου, το 1923 γιορτάζεται κι' ή κακότυχη βδο ήσπερίδα του Βουλγαρικού θεάτρου, ή όποια τελείωσε με την άποτέφρωση του ώραίου κτιρίου και μεγάλου μέρους των σκηνογραφιών και του ίματοφυλακίου. Βαρεία άπώλεια, που λύπησε όλη την μορφωμένη Βουλγαρία. Και τότε άνοιξαν έγγραφές κι' έρανοι για την άνακαίνιση του θεάτρου, στις όποιες άπήντησαν όλόκληρο το βουλγαρικό έθνος, ξέχωρα τα παιδιά κι' οι μαθητές. Βοήθησε πολύ και το Κράτος και σήμερα είναι πιό έτοιμο, πιό όμορφο, πιό μεγάλο, πιό κατάλληλο από το πρώτο. Ο καιρός από την πυρκαγιά έως την



Ν. Μπουγιουκλίεβα

ανακαίνιση, 1923—1929, πέρασε σε προπαρασκευαστική εργασία για νέα, πιο ευτυχή και σκοπιμότερη ενέργεια. Ο θάσος έπρεπε να εργάζεται στο άκρως ακατάλληλο «Ελεύθερο Θέατρο» Έπρεπε να υπερπηδώνται πολλές δυσκολίες, πρέπει όμως να αναγνωριστεί ότι το θέατρο την πέρασε με ευτυχία. Τη διεύθυνσή του κατ' αυτούς τους δύσκολους καιρούς είχαν ο Βλ. Βασίλεφ από το 1924 έως το 1925, ο δέ Μ. Αρναούτσοφ το 1926, ο Στ. Κόστωφ το 1927 κι' ο ήθοποιος Π. Στοίτσεφ το 1927 και 1928. Καθένας τους ανάλογα με τις δυνάμεις του κάτι συνεισέφερε για την ανακαίνιση του ρεπερτόριου και του καταστατικού του θεάτρου. Ξεχωριστής σημασίας για την επιτυχή δράση του έθνικού θεάτρου κατ' αυτά τα χρόνια και κυρίως για το ευτυχισμένο του μέλλον, υπήρξε η συνεργασία του γενικού ρεζισέρ Ν. Μασαλιτίνωφ και του βοηθού Χρ. Τσανκώφ.

Ο πρώτος καλός από χρόνια ήθοποιός και ρεζισέρ στο διάσημο καλλιτεχνικό θέατρο της Μόσχας, συνετέλεσε πολύ στην έδραίνωση του καλλιτεχνικού ρεαλισμού, ως αξιωματικός της σκηνογραφίας. Μνημειώδεις μένουν από της απόφωσής αυτής οι σκηνοθεσίες του της Δωδέκατης νύχτας, του Τριζονιού στο τζάκι, του Τσάρ Φεοντόρ και άλλων. Δεν είναι μικρότερες οι υπηρεσίες του κι' ως σκηνογράφος παιδαγωγού κι' οδηγητού των νεωτέρων. Ο Χρ. Τσανκώφ πάλι είναι ο πρώτος Βούλγαρος, που ειδικεύθηκε στη σκηνοθεσία. Μορφωμένος, εργατικός και με δημιουργικές φιλοδοξίες, νέος, κάμνει επιτυχημένες δοκιμές για την ανακαίνιση του ρεπερτόριου και των σκηνηκών. Όλοι θυμούνται τις ασυνείθιστες του σκηνοθεσίες «Ανδοκλής και λιοντάρι», ο «Κύκλος με την κωμωδία», «Τυχοδιώκτης μπρός στη θύρα» κι' άλλα. Ο Τσανκώφ είναι ο πρώτος σοβαρός ανακαινιστής της βουλγαρικής σκηνης μετά τον αποθανόντα Γκεό Μίλεφ. Προσπαθεί να την απολυτρώσει από τα παλιά, τα συνειθισμένα, τις παραδόσεις κι' ελεύθερη να την οδηγήσει προς τις καλλιτεχνικές απαιτήσεις του καιρού μας. Στο πρόσωπό του επί τέλους πραγματοποιείται η σκέψη των Σλαβέϊκωφ, Αγγέλωφ και Στρασιμίρωφ, το βουλγαρικό δηλ. θέατρο να έχει τον βούλγαρό του ρεζισέρ.

(Από το βουλγαρικό).

Μεταφρ. Α. ΑΡΓΗΣ



Ο ΚΕΦΑΛΑΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Κεφάλας ήτονε ένα παιδί ως δεκαεφτά χρονών το καιρό που τον γνώρισα εγώ στο χωριό, που λόγιο επαγγελματικοί μάναγασαν να περάσω ενάμιση δυο χρόνια της ζωής μου, που η αλήθεια είναι πως δεν ήτονε τόσο όμορφη. Η δουλειά του παιδιού αυτόνου δεν ήτονε πάντα η ίδια. Δηλαδή τότε έκανε το λούστρο, τότε κουβαλούσε λάσπη και πέτρες στα γιαλιά, κι' όλο σχεδόν το καλοκαίρι δούλευε στα χωράφια σκάβοντας ή κουβαλώντας νερό για πότισμα με το ζωντόβολο από τη μοναδική βρύση που βρίσκονταν στη πλατιά του χωριού.

Κ' η δουλειά αυτή θάταν ή πειό του γούστου του γιατί πάντοτε, μόλο που ήτονε μούσκεμα και καταλασπωμένος, τραγουδούσε το τραγούδι του που μόνο αυτός ίσως να καταλάβαινε, γιατί δεν ήτονε τίποτ' άλλο από μια σειρά φθόγγων που διαδεχόντουσαν ο ένας τον άλλον ακανόνιστα και αντιμιλνδικά, μα που καθώς φαινότανε, αυτός, απ' το τραγούδι του αυτό έμενε κατευχαριστημένος.

Η ιστορία του παιδιού αυτόνου είναι αυτή όπως τη γράφω, δηλαδή όπως μου την είπαν όταν από περιέργεια ρώτησα καναδυό απ' τους πειό σεβαστούς χωριάτες.

Ένα μεσημέρι καλοκαιριάτικο, έδω και δεκάξη χρόνια πίσω, ήρθε στο χωριό μια γυναικούλα μέσα μωρό στην αγκαλιά της κατασκονισμένη και κατακουρασμένη απ' το δρόμο, ποιός δα ξαίρει που θ' έρχότανε, και πήγε και κάθησε στης εκκλησιάς το υπόστεγο. Η παρουσία της δέ μας έκανε και τόσο έντυπωση, γιατί το κάτω κάτω δεν ήτονε σπάνιο ή αξιοπερίεργο ένα τέτοιο φαινόμενο, μα σαν είδαμε πως πήρε να σκοτεινιάζει και δέ νοιαζότανε ούτε να πάρη κάτι να φάη ούτε καν να βοή ένα μέρος να περάση τη νύχτα της, σηκωθήκαμε δυο τρείς και πήγαμε κοντά της και με τη μεγαλύτερη ευγένεια τη καλωσορίσαμε πρώτα, κύστερα τη ρωτήσαμε από που έρχεται, πως λέγεται, κι' αν έχει ανάγκη από τίποτα. Μα αυτή αφού μας ευχαρίστησε, μας είπε πως τη λένε Ελένη, ότι δεν έχει ανάγκη από τίποτα κι' ότι μόλις ξημερώση θά φύγη τί τα

θές. Ο τρόπος που μας μίλησε κι' οι χειρονομίες που συνώδευαν τα λόγια της μας έκαναν την έντυπωση πως ή γυναίκα αυτή δεν τάχε σωστά. Όσοσο έμεις της υποδείξαμε πως ήτονε αδύνατο να περάση μια ολόκληρη νύχτα στο υπαίθριο και νησιτικά, και της προτεινάμε να την πάρουμε σένα σπητι να φάη κάτι και να αναπαυθή και το πρώτ με το καλό να εξακολουθήση το δρόμο της. Μα που. Ούτε να τάκούση ένα τέτοιο πράμα. Αφού στο τέλος έβαλε τα κλάματα και μας είπε: Μα τί θέλετε από μένα; αφήστε με σ'ας παρακαλώ μη με τυραννάτε.

Και πραγματικώς φύγαμε έμεις, μα αργότερα στείλαμε και γυναίκες μας που με τα πολλά αυτές κατάφεραν να την πείσουν να δεχτή να φιλοξενηθή σένα σπητι την πήρε λοιπόν στο σπητι του ο κύρ-Γιώργης ποΐχει το φούρνο, σαν πειό σεβαστός αυτός, μα και επειδή στο σπητι αυτό ήτονε πιότερα θηλυκά, απ' τ'αρσενικά περισσότερα, αν και τα δυό του τα παιδιά τ'άδιδε ο κύρ-Γεώργης εκείνο το βράδυ από το σπητι να περάσουνε τη νύχτα τους με τα ζωντόβολά του έξω στο κάμπο... στη βοσκή.

Στο φαί πάνω οι γυναίκες άρχισαν με τρόπο να τη ρωτούν για να μάθουν άκρες μέσες ποΐθε έρχεται, αν είναι παντρεμένη, αν είναι δικό της το παιδί, για που παγαίνει κι' άλλα, μα η που κρυβότανε ή πού, κι' αυτό θ'άνε το πειό σωστό, δεν τάχε όπως είπαμε σωστά, δεν έδινε μια σωστή απάντηση. Έλεγε πως ήτονε χήρα, κύστερα από λίγο έλεγε πως ο άντρας της θ'άνησυχάει ως να πάη να τον βοή. Σ'αν τη ρώτησαν για τ'όνομα του παιδιού είπε Γιάννη, μαργότερα την άκουσαν εκεί που χ'άιδε να το λέη Πετράκο.

Της στρώσανε ρούχα και τη βάλανε να πλαγιάση, μα όλη τη νύχτα δεν έκλεισε μάτι παρά σιγόκλαιγε και μοιρολογούσε, και κατά τα ξημερώματα έβαλε μια φωνή και ξεψύχησε. !Ο γιατρός, που φωνάξαν άμέσως, την ήρρε πεθαμένη, κι' όπως είπε, πέθανε από συγκοπή.

Τη θάψαμε, κι' ο σταθμάρχης ανάλαβε να ζητήση απ' τα χωριά γύρω πληροφορίες γι' αυτήν, ώστε να κανονισθή και το ζήτημα του ορφανού που μας έμεινε, μα από παντού ήρθε

απάντηση ότι ήτανε άγνωστη.

Πήγε λοιπόν έτσι κι' αυτή... στα κουτουρού, και ποιός ξαίρει ποιός οικογενειακής καταστροφής ή ποιός ήθικης καταπτώσεως θύμα, και μ'ας έμεινε για να τη θυμόμαστε ο Γιάννης ή Πετράκος ο γυιός της νά... αυτός που βλέπεις.

Κι' όσο ήτονε μικρός μπορούσε ο κύρ-Γιώργης που τοΐπεσε στο κλήρο να τον δρίξη, μα σαν έπέρασε τα έντεκα-δώδεκα άρχισε να γίνεται δύστροπος και να μην άκούη κανέναν... Να ζή όπως θέλει αυτός. Είναι δουλεντά-ρικο παιδί, μα βάρδα από περιορισμό... Δεν έχουμε και ανθρώπους έδω: τα παιδιά τα δικά μας είναι διαβόλοι. Δεν τον αφήνουν τον κακομοίρη ήσυχο. Τον φωνάζουν Κεφάλα κι' όσο θυμώνει τόσο περισσότερο τον πειράζουνε.

Η ιστορία του μ'έκανε να το συμπάθω πειό πολύ αυτό το παιδί και δεν άφηνα από τότε ευκαιρία που να μη του φαίνουμαι χρήσιμος. Πρώτα πρώτα όλοι τον φώναζαν Κεφάλα, ένθ' εγώ τον φώναζα Κώστα. Κι' αυτό επειδή έκανα τη σκέψη ότι από τα δυό όνόματα που είχε ή μάνα του μπορεί να μην ήτονε κανένα πραγματικό, γιατί λοιπόν να μη τον ονομάσω όπως ήθελα; Εκείνος ο κακομοίρης στο ζήτημα αυτό ήτονε πολύ συγκαταβατικός. Δεν τον έμελλε όπως και να τον φώναζε κανείς, ένθ' ή ατρία που πιανότανε ήτονε τις περισσότερες φορές που τον φώναζαν Κεφάλα.

Και το όραίο είναι ότι τοΐμεινε πειά εξ αιτίας μου οριστικό του όνομα το Κώστας, γιατί οι αγαθοί χωριάτες βλέποντας τη συμπάθεια που είχα σ' αυτόν και τις περιποιήσεις που τοΐκανα δίνοντάς του κ'άνα άποφόρι μου, είχανε πλάσει ένα σωρό υποθέσεις γύρω μας. Δηλαδή άλλοι πίστευαν πως εγώ κάτεχα το μυστικό της καταγωγής του, κι' άλλοι πως εγώ ήμουνα ο πατέρας του ο πραγματικός.

Οι χωριάτισσες λέγανε:

— Καλές σίγουρα αυτός είναι ο πατέρας του. Δεν βλέπετε την άγάπη που τοΐχει; Και γιατί δεν τον φωνάζει ή Γιάννη ή Πέτρο όπως τον έλεγε ή μάνα του παρά Κώστα; Αυτό θά πη πως έτσι θά τον λένε κι'όλας. Τί; Σίγουρα ο πατέρας του θ'άνε αυτός.

Και την ιδέα τους αυτή την ένισχυσε το ότι κι' ο Κεφάλας είχε πάρει για καλά το όνομα αυτό, ή όταν τον φώναζαν Κεφάλα διαμαρτυρότανε πως τ'όνομά του ήτονε Κώστας. Έλεγε—Γιατί με λέτε Κεφάλα αφού με λένε

Κώστα; Κώστα με λένε... Έτσι με λέει κι' ο Κύριος.

Κύριο λέγανε στο χωριό έμένα.

Μια μέρα πέραγε κάτω απ' τα παρ'άθυρά μου με το γαϊδούρι του φορτωμένο νερό. Ήτανε ξεσκουφωτός, ξυπόλυτος κουρελιασμένος, με τ'όνα μπατζάκι άνεβασμένο ως το γόνατο ένθ' το άλλο του βουτιότανε στις λάσπες, κ'έτσι καθώς τον είδα τον φώναξα κήρθε άπάνω. Τοΐδωσα μια παλιά μου φορεσιά, ένα ζευγάρι άσπροόρρουχα και παπούτσια και τοΐ είπα να τα προσέχη και να τα φοράη τις κυριακές και τις σχολές με το καπέλλο που θά τοΐ άγδράζα.

Το κακόμοιρο το παιδί απ' τη χαρά του δάκρυσε και έσκυψε και μου φίλησε το χέρι. Ύστερα δίπλωσε σένα μπόγο ότι τοΐδωσα κ'έφυγε. Μα το βράδυ που καθόμουνα με τους χωριάτες στην πλατιά και κουβέντιαζα τον είδα πούρχότανε ντυμένος με τα ρούχα που τοΐχα δώσει, μα καταλερωμένα από λάσπες, γιατί όπως μ'όπε, τον κνήγησαν τάλλα τα παιδιά και τοΐ τα λέρωσαν.

— Βρε σύ, τοΐ είπα. τί σου είπα εγώ το πρώτ; Δεν σου είπα να τα φοράς μόνο τις σχολές;

Δέ μ'οΐδωσε καμιά απάντησι, παρά κύταγε χ'άμου καταταραγμένος.

— Να χαθής Κεφάλα. Καλά σε λένε έτσι.. τοΐ είπα.

Γύρισε και με κύτταζε με βουρκωμένα μάτια απ' τα δάκρυα και κατακίτρινος και μ'όύ είπε με φωνή που τον ήχο της δεν θά τον ξεχάσω όσο ζώ.

Ξημερώνει. Αύγη δροσάτη με το πρώτο της πουλί λές και κ'ράζει τον εργάτη στην φιλόπονη ζωή.

Πέρα εκείθεν οι φροντίδες άς πετάξουνε, καθώς ξαφνισμένες νυχτερίδες όπου αγνάντευαν το φως.

Μη σ'ας είναι ο ξένος πλούτος έν' αγαθή στην καρδιά; πέστε αζήλευτα είναι τοΐτος εργασίας κληρονομιά.

Σηκωθήτε ή γη χαρίζει μόνον άφθονο καρπό, αν ο κόπος την ποτίζει μ'έναν ιδρώτα συχνό.

— Όστε ούτε Κώστα με λένε;

— Άντε πήγαινε από δώ! Τοΐ είπα.

Κατέβασε το κεφάλι ο κακόμοιρος κ'έφυγε σιγά σιγά χωρίς να πη άλλη λέξη, μα απ' την κίνηση που έκαναν οι όμοι του κατάλαβα πως έκλαιγε φεύγοντας.

— Μα κ'έκείνα τα βρωμόπαιδα, είπα στους χωριάτες, δεν τάφήνουν το δυστυχισμένο το παιδί στη κακομοιριά του... Τί διάβολο τα πειράζει;

— Έ κύριε, παιδιά είναι... δεν βαριέσαι. Είπε κάποιος απ' αυτούς.

Σηκώθηκα κ'έγώ κ'έφυγα στενοχωρημένος, περισσότερο όμως γιατί τον επίκρανα άπάνω στο θυμό μου, παρά γιατί δεν έκανε ότι τοΐ είπα ή γιατί τοΐ λέρωσαν τα ρούχα που τοΐ είχα δώσει.

Είχα να τον ιδώ τρείς μέρες. Τη τέταρτη πέραγα σένα δρόμο του χωριού, που άξαφνα άκουσα—Κύριε, κύριε—γύρισα και τον είδα σε μια σκαλωσιά με το πηλοφόρι του στον όμο κι' ως να προφτάσω να τον χαιρετήσω έπεσε από κει πάνω και τσακίστηκε.

Έτρεξα κοντά του κι' εκείνο που προφτάσα να κούσω απ' το στόμα του ήτονε, να τον συχωρέσω γιατί τοΐ κανε, όπως κι' αυτός με συχωράει για ό,τι τοΐκανα.

Κείνη την ίδια μέρα τον θάψαμε, κύστερα από μια ώρα άφησα κ'ένο το καταραμένο χωριό. Αΐτη είναι ή ιστορία του κακομοίρη του Κεφάλα.

Κουμπάστα, Μάης 1929.

Γ. ΒΕΡΣΙΔΗΣ.

ΕΡΓΑΣΙΑ

Πριν άρχιση κάθε άστέρι, με χαρούμενη καρδιά νέοι μισόκοποι και γέροι τρέξτε όλοι στη δουλειά.

Σαν έσ'ας, άδέροφια, ιδρώνει και ο σοφός, που με το νοΐ κάμπους άμετρους όργώνει, για θροφή του λογισμού.

Λίγος άνεση και σχολή πάντα, ως άξιός δουλεντής, το άνηρότου περιβόλι σκάφτει, σπέρνει ο ποιητής.

Πάντα, ναι, τοΐ τίμιον κόπου οι γλυκύτατοι καρποί να ναι οι μόνον, που τ' ανθρώπου σωμα θρέφουν και ψυχή.

Γ. ΜΑΡΚΟΡΑΣ



Εμπνευστική διαφορά

ΕΙΜΕΘΑ υποχρεωμένοι να εξηγήσουμε τους λόγους που μας ώθησαν στην πολεμική έναντι του ρεπερτορίου όρισμένων θεάτρων.

Τό επιχείρημα ότι αυτά τα έργα ανεβάζονται από ικανούς ξένους σκηνοθέτες δεν είναι ούτε σοβαρό ούτε ικανό να πείσει έναν άνθρωπο που έχει τη δύναμη στοιχειωδώς να σκεφθῇ.

Και για να γίνῃ αντιληπτό αυτό ἀρκεί να αναφέρουμε τὰ ἑξῆς:

Οἱ λόγοι που αυτά τὰ έργα ανεβαίνουν στη Γαλλία λ. χ. και οἱ λόγοι που ανεβαίνουν στην Ἑλλάδα δεν είναι οἱ αὐτοί. Για τούς Γάλλους ἡ διδασκαλία τέτοιων έργων είναι ἀποτέλεσμα βαθύτερων ἀναζητήσεων, είναι στό βάθος της ὁδύνηρῃ ἀρνήσῃ της παραδόσεως των. Σκεφθῆτε πόσος ἀνδρισμός, ἀλλά και πόσος πόνος και πόθος ἀλήθειας πρέπει να ὑπάρχῃ σ' έναν ἄνθρωπο γιὰ νὰ βγῇ νὰ διακηρύξῃ ὅπως ὁ Μπατὺ πὼς «Γαλλικὸ θέατρο ἀπὸ τὸ Jodelle ὡς τὸν Μπαταῖν δεν ὑπάρχει» και ὅτι πρέπει νὰ γυρίσωμε στὰ μυστήρια και στοὺς ἀρχαίους. Ἡ πράξη αὐτὴ δεν είναι τυχαία ὁ Γάλλος πὺν παρακολουθεῖ τις μοντέρνες σκηνοθεσίες τὸ πρᾶττει θυσιάζοντας τὴν παράδοσή του, προδίδοντας τὸν καθαρό ρασιοναλισμὸ του, ἀρνούμενος συγγραφεῖς ὅπως ὁ Μολιέρους, ὁ Ρακίνας. Τὰ αἰτία τῆς ἀρνήσεως είναι βαθύτερα. Τὸ Γαλλικὸ θέατρο ἀπὸ τὸ 1540 ἕως σήμερα και με τοὺς πῖο μεγάλους και με τοὺς πῖο μικροὺς συγγραφεῖς του εἶδε τὸν ἄνθρωπο ὅχι τόσο ὡς φανόμενο φυσικὸ ὅσο ὡς φανόμενο κοινωνικὸ. Αὐτὸ τὸ κοινωνικὸ ἀντίκρουμα ἔδωσε σχεδὸν τὸ τόνο σὲ ὅλη τὴν πολιτισμένη ἀνθρωπότητα. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως εἶδαν ὅτι τὸ πρᾶγμα δεν προχωρεῖ και ὅτι τὸ κοινωνικὸ φαινόμενο δεν ἔχει, τὴν ἀντοχή ν' ἀντιμετωπίσῃ τὸ χρόνο. Ἡ ἀδυναμία ἀκόμα, πὺν διαπιστώθηκε, τὸν φυσικὸν ἐπιστημὸν νὰ λύσουν τὸ μυστήριό της ζωῆς, ἡ καινούργια ἀντήσῃ της φιλοσοφίας και τῆς μεταφυσικῆς ἔπεισαν ὅσους ἔχουν μάτια γιὰ νὰ βλέπουν ὅτι ἡ ἀνθρωπὶνη λογικὴ εἶναι ἕνας δέκτης πὺν συλλαμβάνει ἐλάχιστα. Γι' αὐτὸ τὸ κίνημα τὸν Γάλλον πρωτοπόρον δεν εἶναι τίποτε ἄλλο στὸ βάθος του παρὰ ἀρνήσῃ σκληρὴ ὅχι ἐνὸς Παλαμά ἀλλὰ ἐνὸς Ρακίνα, ἐνὸς Μολιέρους, μιᾶς παραδόσεως ἀπὸ τὸ Jodelle τὸ συγγραφέα της «Κλεοπάτρας» ὡς τὸν Μπαταῖν. Ἐδὼ ἐφρῶσαν οἱ ποετᾶστοι και οἱ ἄμναλοι γιὰ τὴν ἀρνήσῃ τὴν μεγαλειότητα τοῦ κ. Παλαμά τῇ στιγμῇ πὺν στη Γαλλία τὸ κίνημα αὐτὸ ἔχει πάρει τις διαστάσεις πὺν ἀναφέραμε παραπάνω. Με πόνον λοιπὸν ὁ Γάλλος ἀρνεῖται τὸ κοινωνικὸ του θέατρο και ἀναζητᾷ στις νέες φόρμες, στις κουραστικές ἀκροβατικές τοῦ ἐνστίκτου και τοῦ νοῦ νέες μορφές θεάτρου, ἀναζητᾷ τὴν ἀλήθεια.

Ὁ ἴδιος ὁ Ραίινχαρ ὁ πατέρας της σκηνοθεσίας ἔγραψε τελευταία πὺς ἡ σκηνοθεσία είναι πὺν δευτερότερο πρᾶγμα ἐκεῖ πὺν ὑπάρχει ἀληθινὴ ποίηση. «Ἐμεῖς οἱ σκηνοθέτες —εἶπε— ἔχομε τὸ λόγο ὅταν ἀπονοιάζει ὁ ποιητής. Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν πείθουν πὺς οἱ ξένοι λαοὶ ἔχουν πίσω τους μιὰ βαρεῖα παράδοσῃ ἀπ' τὴν ὁποία με κάθε μέσο, πολὺς φορές μάλιστα με μέσα ἄστοχα, προσπαθοῦν νὰ ἐλευθερωθοῦν γιὰ νὰ δὴν βαθύτερα τὸν ἄνθρωπο, γιὰ νὰ βροῦν τὴν ἀλήθεια. Ἐμεῖς ὅμως πὺν δεν ἔχομε τίποτα

πίσω μας, πὺν ὁ λαὸς μας ἔχει ἐπὶ 80 τὸν χρόνια τραφεῖ με ξένα και ἐγγὼρια πνευματικὰ ἄγυρα δεν δικαιολογοῦμεθα ἀντιγράφοντας ξένα κινήματα, νὰ προσφέρουμε στὸ λαὸ ψεύτικα κατασκευάσματα και νὰ πασχίζουμε με σκηνηνικές ταχυδακτυλουργίες νὰ τὸν παραπλανήσωμε σ' ἕναν ἄγονο κ' ἐπικίνδυνον δρόμον.

Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ μᾶς ἐνδιέφερον τὰ έργα, τὰ βαθύτερα ἐλατῆρια τὸν κινήσεων, ἡ ἀγνότητα τὸν ἀνθρώπων πὺν είναι ἐπὶ κεφαλῆς περισσότερο ἀπὸ μιὰ καλὴ σκηνογραφία κ' ἕνα ἐπαρμημένο παιζιμο ἐνὸς ἡθοιοῦ.

Ἄλλοτε και τώρα

ΘΥΜΑΣΤΕ τὴν ὁδὸν Ἀριστείδου ἐδὼ και πέντε χρόνι; Πὺς δεν τὴ θυμᾶται! Κυβερνοῦσε τὴν Ἑλλάδα, ἀνέβαζε και κατέβαζε Κυβερνήσεις κατέλυε και ἐγκαθίδρυε πολιτεύματα. Εἶχε μιὰ κίνησῃ πὺν σκότιζε τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ἦτο μιὰ καινούργια Βαβυλὼν. Αὐτοκίνητα, χορῆμα, σπατάλη, γυναικες, εὐκόλο κέρδος, θρίαμβος τοῦ ζῶον εἰς βάρος της ψυχῆς πὺν εἶχε ὁλότελα ἐξαφανισθεῖ.

Μετὰ πέντε χρόνι ὅμως ὁ δρόμος αὐτὸς τοῦ χρηματιστηρίου θυμῖζει λιγάκι τὴ γέφυρα τὸν στεναγμὸν. Κάθε μῆνα, ἂν μὴ κάθε βδομάδα, ἔχομε μιὰ αὐτοκτονία χρηματιστηριακοῦ παράγοντος. Μὰ γιὰ τὸ τόσο λύσιμα; Τί ἔγινε ὅλη ἐκεῖνη ἡ ζωτικότης; Ἦ μόνον ἦταν ζωτικότης γιὰ γλέντια και μόλις γύρισε κόντρα ὁ καιρὸς, τὰ χάνουμε; Δεν δείχνει ὅμως τάχα αὐτὸ πὺς ἡ κοινωνία μας πὺν ὁ κόσμος της ὁδὸν Ἀριστείδου τὴν ἀντιπροσωπεύει στὸ σύγχρονον παλμὸ της, δεν μπορεῖ και δεν θὰ μπορέσῃ νὰ πορευθεῖ με τόσο ἐκδηλὰ ὕλιστικὰ ἰδανικά, με ἀχαλίστικα ἀπολαύσεων. Δεν δείχνει τάχα πὺς ἡ μεγαλύτερη δυστυχία γιὰ τὸν ἄνθρωπο είναι νὰ πιστέψῃ πὺς οἱ ὕλικες ἀνέσεις και ἀπολαύσεις ἀποτελοῦν πραγματικὴ και μοναδικὴ εὐτυχία ὡς τις μόλις τις χάσῃ κανεὶς νὰ βροῖσει περιττὸ νὰ διατηρήσῃ τὴ ζωὴ του. Και ὅμως πόσο πῖο σταθερὴ και πόσο πῖο πραγματικὴ εἶναι ἡ εὐτυχία τὸν ἀνθρώπων ἐκεῖνων πὺν βροῖσουν τὴν εὐτυχία στὸν γόνιμο καθημερινὸ μόχθο και δεν ἀποζητοῦν παρὰ τὴν ἡμερὴ χαρὰ της τιμῆς, ταπεινῆς και ἀθόρυβης ζωῆς.

Οἱ μεταφράσεις τοῦ κ. Σκιαδαρέσῃ

ΣΤΟ περασμένο μας φύλλο, καθὼς και σὲ προηγούμενα, με τρόπο κάπως συστηματικὸ παρουσιάσαμε μεταφράσεις ποιητὸν ξένων ἀπὸ τὸν κ. Ἀναστ. Σκιαδαρέσῃ. Ὁ κ. Σκιαδαρέσῃ γνωστὸς ἕως σήμερα ὡς βουλευτῆς και πολιτευτῆς Λευκάδος περισσότερον, εἶναι δίχως ἄλλο ἕνας πνευματικὸς ἐργάτης ἀπὸ τοὺς λίγους πὺν ἔχει ὁ τόπος μας. Ἐργάζεται ἀποτραβηγμένος στὸ ἡσυχὸ νησί τοῦ Ἰονίου και ἔχει μεταφράσει τόμους ὁλοκλήρους μεγάλων ποιητὸν καθὼς και ἀρχαίους δικούς μας. Ἦ μεταφραστικὴ ἐργασία τοῦ κ. Σκιαδαρέσῃ εἶναι ἀπὸ τις λίγες εὐσυνειδητές δουλειές πὺν ἔχουν γίνεῖ στη γλῶσσα μας. Ὁ κ. Σκιαδαρέσῃ ἀπὸ τὸν στιλὸν τὸν «Ἑλληνικὸν Γραμματικὸν» θὰ παρουσιάσῃ τὰ πῖο ἀντιπροσωπευτικὰ κομμάτια μεγάλων ποιητὸν καθὼς και ἀρχαίων και ἡ συνεργασία του αὐτὴ θὰ ἔχῃ μόνιμο και τακτικὸ χαρακτήρα.

Θεραπεία και Ἐσθιορδῶματα

Οἱ ἀρμόδιες ὑπηρεσίες τοῦ Ὑπουργείου της Ἑθνικῆς Οἰκονομίας ἔφεραν ἐπὶ τάπητος τὸ ζήτημα τὸν βιομηχανιὸν πὺν δεν φαίνεται βιώσιμος. Τὸ ζήτημα εἶναι βέβαια σοβαρὸ ἀλλὰ οἱ ὑπηρεσίες πὺν συγκεντρώνονται γιὰ νὰ μελετοῦν τέτοια ζητήματα πρέπει νὰ ἐνεργοῦν προληπτικῶς και ὅχι κατόπιν ἐορτῆς. Σήμερα ἔχει δημιουργηθεῖ μιὰ κατάσταση πὺν ὅποιοι θέλῃσι νὰ τὴν καταργήσῃ θὰ φέρῃ μιὰ ἀπερίγραπτη ἀναστάτωση. Τί θὰ τις κάμουν τάχα αὐτὲς τις μὴ βιώσιμες βιομηχανίες; Ὅα τις κλείσουν; Αὐτὸ εἶναι κάτι πὺν δεν γίνεται. Εἶναι ἴσως εὐκόλο νὰ ἐμποδίσῃ κανεὶς νὰ δημιουργηθοῦν θνησιγενὴ πρᾶγματα ὅταν ὅμως δημιουργηθοῦν δεν μπορεῖ εὐκόλο νὰ τὰ σβύσῃ νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ μιὰ ὑπογυγὴ ἀπόφασῃς. Και ἄλλοτε εἶχαμε γράψῃ πὺς ὅτατ ἕνα κράτος θέλῃσῃ ν' ἀσκήσῃ σοβαρὴ κοινωνικὴ πολιτικὴ θὰ ἦταν ὑποχρεωμένο νὰ περιορίσῃ και αὐτὴ τὴν ἐλευθερία της ἐργασίας. Ὁ ἀντιμετώπισε πρόβλημα περιορισμοῦ τὴν ἐπιστημονικὸν του, τὸν ἐμπόρον του, τὸν βιομηχανικὸν του, πολλὸν παρασιτικὸν ἐπαγγελλμάτων και τὴν αἰσῃσῃ, τὸν ὁποσὴποτε τόνωση τοῦ ἀγροτικὸν πληθυσμοῦ, γενικὰ τὸν παραγωγικὸν του στοιχείον. Ἄν εἶχε χαράξῃ μιὰ τέτοια πολιτικὴ πολλὲς βιομηχανίες θνησιγενεῖς δεν θὰ εἶχαν γεννηθεῖ, πολλὲς ἀνώνιμες ἐταιρείες δεν θὰ ἔχουν παρασῃσει σὲ τραγικὲς καταστροφές ἀπλοῖκους καταθέτας και ὁ ἀχαλίνωτος συναγωνισμὸς—αἰτία κάποτε βαθύτερον ἡθικὸν ἀνωμαλιῶν—θὰ εἶχε περιορισθεῖ σὲνα ἐπίπεδο λογικὸ. Ὅταν πρὸ μῆνων διατυπώσαμε τέτοιες σκέψεις νέος ἦσθῃν φιλελεύθεροι καὶ προοδευτικοὶ μᾶς ἔγραψαν πὺς στρεφόμεθα ἐναντίον τοῦ πολιτικωτέρου ἀγαθοῦ τοῦ ἀνθρώπου, της ἐλευθερίας. Και τότε ἐξηγήσαμε και τώρα ἐπαναλαμβάνουμε ὅτι ἡ ἐλευθερία, ἐν ὀνόματι της ὁποίας διαπράττονται χίλιες ἀθαιρέσεις, δεν εἶναι ἀπὸλυτον ἀλλὰ σχετικὸ ἀγαθὸ. Ὅτι ὅταν μιλάμε γιὰ ἐλευθερία πρέπει ν' ἀποβάλλουμε κάθε ὑποκειμενισμὸ και νὰ σκεφθοῦμε πὺς ἕνα μεγάλο, ἕνα μέγιστον ἀγαθὸ εἶναι ἡ ἰσορροπία τὸν κοινωνικὸν δυνάμεων, ἡ βαθύτερη κοινωνικὴ ἁρμονία. Ὅταν ὑπάρχῃ αὐτὴ αὐτομάτως και τὰ ἄτομα νοιώθουν μεγαλύτερη ἀνεσῃ στις κινήσεις τους και ἀναπνεῖουν εὐχερότερα. Ὅταν συμβαίνει τὸ ἀντίθετον, ὅταν θεωρήσωμε ὑπὸ τὸ πρόσχημα της ἐλευθερίας μιὰ ἐγωῖστικὴ προέκτασῃ τοῦ αἰτισμοῦ μας τότε ἡ κακοδαίμονία πὺν ἀπλόνεται στη μεγάλη κοινωνικὴ μάζα και πὺν δεν μπορεῖ παρὰ νὰ στραφῇ κάποτε και ἐναντίον τὸν ὀλίγων εὐτυχῶν εἶναι κακὸ πὺν δεν μπορεῖ νὰ παραγνωρίσῃ ὅποιοι πρᾶγματα νοιώθει τὸν ἑαυτὸ του κοινοῖμενον μέσα σὲ πλαστὸν κοινωνικὸ. Γιὰ νὰ γίνον ὅμως οἱ ἀλήθειες αὐτὲς αἰσθητές στὸ πὺν κοινὸ και ἰδιαίτατα στη πνευματικὴ ἀναρχομένη διανοουμένη κοινωνία μας χρειάζεται ἀγωγή, ἀγωγή βαθύτερη, ἡθικὸ περιεχόμενο και ὅχι ἀγοραῖες ἐξυπνάδες, και βιβλιακὴ σοφία πὺν ἐμφανίζεται γιὰ λόγους πάλιν ἐγωῖστικους και στὸ βάθος ἀντικοινωνικούς. Μόνον με τέτοια ριζικὰ μέτρα ἀντιμετωπίζονται κοινωνικὲς καχεξίες και ὅχι με μιὰ διαταγὴ ὑπουργικὴ πὺν τὴν προκαλεσε ἡ δυσκίνητη ὑπαλληλικὴ γραφειοκρατία.

Ἐς μῆδῃ κάωιο μέτρο

ΣΤΟΝ Ἅγιο Ἀλέξανδρον, τὴν ἐκκλησία τοῦ Παλαιῦ Φαλήρου, ὑπῆρχε μιὰ σειρά εἰκόνες καιωμένες ἀπὸ τὸ ζωγράφον κ. Παρθένον. Αὐτὲς τις μέρες ἔτυχε νὰ ξαναπεράσωμε ἀπὸ ἐκεῖ γιὰ νὰ ξαναδοῦμε αὐτὰ τὰ έργα, μὰ με ἐκπληξῇ μας εἶδαμε ὅτι δεν ὑπῆρχε πειὰ τίποτε ἐκεῖ μέσα ἐκτὸς ἀπὸ κάτι μικροὺς εὐαγγελιστὰς και ἕναν εὐαγγελισμὸ πὺν κοσμοῦν τὴν ὡραία Πύλη. Ἀσφαλῶς, ὅπως γίνεται συχνά, οἱ ἐπίτροποι τοῦ ἐν λόγω ναοῦ, ἐθεώρησαν καλὸ νὰ βγάλουν τὰ έργα τοῦ κ. Παρθένου, ὡς ἐνοχλοῦντα ἴσως τὴν καλαισθησίαν των, και νὰ τ' ἀντικαταστήσουν με τις συνειδητισμένες πολυχρόμες και ἀνούσιες χαλκομανίες, πὺν φτιαγνὸν διάφοροι αὐτοσχέδιοι ἀγιογράφοι.

Λαμβάνουμε ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ νὰ τονίσουμε ὅτι εἶναι καιρὸς πειὰ νὰ τεθῇ ἕνα τέλος σ' αὐτὴ τὴν ἐκ

συστήματος ὑποστήριξῃ της βαρβαροτεχνίας εἰς βάρος της ἀληθινῆς τέχνης. Τὸ ὑπουργεῖον της Παιδείας ἐν συνεννοήσει μετὰ της Μητροπολέως, ὀφείλουν νὰ ἐξεύρουν τρόπον ὡς νὰ περιορισθῇ τὸ κακὸ, περιορίζοντας τοὺς ἐπιτρόπους και ἱερεῖς εἰς τὸν κύκλον τὸν καθηκόν των.

Ντροπὴ!

ΧΡΟΝΙΑ ὁλόκληρα γίνεται λόγος γιὰ τὴ μεταφορὰ τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου ἀπὸ τὰ ὑπόγεια της Ἀκαδημίας στὸ Παλάτι της Δουκίσσης της Πλακεντίας, στὰ Πυρροβολικά, και αἰωνίως δεν εἶναι εὐνοϊκὴ ἡ ἐποχὴ. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι στὸν τόπο μας σπανιότατα εἶναι εὐνοϊκαί αἱ περιστάσεις γιὰ ὡραία ἔργα. Ὅμως τὸ κράτος, ἂν δεν θέτει στην περιοπὴ πὺν πρέπει τὰ ζητήματα της τέχνης, δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ τμησῇ τὰ ἀπομεινάρια αὐτὰ τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν ἱστορικὴν περίοδον τοῦ ἔθνους της ὁποίας ἄμεσος συνέχεια εἶναι ἡ σημερινὴ μας ἔθνικὴ ἀποκατάστασις. Οἱ ἀρμόδιοι ἂς σκεφθοῦν ἂν θὰ θέλαμε ἔμεῖς νὰ φερθοῦν οἱ ἀπόγονοι μας με τὴν ἴδια ἀδιαφορία πρὸς ὅτι θὰ ἀφήσῃ ἡ ἐποχὴ μας, πὺν τὸ κάτω κάτω, θάναν πολὺ ἀσημαντὸ ἐν συγκρίσει με αὐτὰ πὺν ἔχομε πετάξει μέσα στην ὕγρασία τὸν ὑπογείον της Ἀκαδημίας.

Ἄς πᾶν γιὰ μιὰ φορὰ τὰ κενὰ λόγια της προγονοπληξίας, κ' ἂς δείξουμε, σ' ἕνα στενὸ μόνον μέτρο, ἀλλὰ ἐμπράκτως, ὅτι τὴν πολυτίμη παρακαταθήκῃ τὸν πολιτισμὸν πὺν ἀνθίσανε ἐπάνω σ' αὐτὴ τὴ γῆ, τὴν ποιοῦμε και τὴν ἐκτιμοῦμε π ρ α γ μ α τ ι κ ᾶ σ τ ᾶ σ ω σ τ ᾶ

Συμβαίνουν πρᾶγματα πὺν πρέπει ἀπλοῦστατα νὰ ντροπέμαστε ὅλοι μας, ἀρμόδιοι και μὴ ἀρμόδιοι: Περιηλθε εἰς γνῶσιν μας ὅτι στὸν περίβολο τοῦ μεγάρου της Δουκίσσης της Πλακεντίας, πὺν ἀναφέραμε παραπάνω, σὲ κάποια γωνία πὺν ἀπορρίπτονται οἱ ἀκαθαρσίες και ἐκτελοῦν τις φυσικὲς τὸν ἀνάγκης ὁ στρατιώτες, κείτονται εἰκόνες ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία, σπῶγγοι ἀπὸ ἁγία ποτήρια, χειρόγραφα ἄξια λόγου, σαπισμένα ἀπὸ τις βροχές και ἀπὸ τὰ ἀπορρίμματα οἱ εἰκόνες ἔχουν φυσικὰ σβύσει και μέινανε τὰ σανίδια, ὅσα βέβαια δεν τὰ ἐχρησιμοποίησαν πρὸς καὶσιν οἱ ἀνασκαλεῖντες τὰ σκουπίδια πλανώδιοι. Γιὰ τὸ ὄνομα, λοιπὸν, τοῦ Θεοῦ, ἐπιτρέπεται μιὰ τέτοια ἐγκληματικὴ ὀληγορία, σὲ στιγμὴ πὺν κοπιᾶζομεν, ὅσο ντροπέμεθα σὲ ἄλλη ἐποχὴ, γιὰ τὴν ἐκ τὸν βυζαντινὸν καταγωγὴν μας, ἐπειδὴ ἄλλως ἡ ἐκτίμησῃ πρὸς τὸν πολιτισμὸν της Κωνσταντινουπόλεως ἔχει κορυφθεῖ μέσα στην εὐρωπαϊκὴ ψυχῇ! Γιατὶ νὰ ψευδομαστε πρὸς τοὺς ἴδιους τοὺς ἑαυτούς μας! Δεν ὑπάρχει τέλος πάντων και ἐδὼ ὁ περιφημὸς «ὑπεύθυνος», πὺν πέταξε στὰ σκουπίδια πρᾶγματα πὺν πολυτίμη και ὡς θετικὴ ἄξια ἀξίωσι, και ἡ μεταφορὰ τὸν ὁποῖον ἔγινε ἀπὸ τὴν Καλλιδοξία και τὸν Πόντον; Τὰ διασώσαμε, λοιπὸν ἀπὸ τὰ χέρια τὸν Τούρκων τάχα, γιὰ νὰ τὰ ξεμπερδέψουμε ἔμεῖς πειὸ γρήγορα; Μὰ ὁ Κεμᾶλ ὁ ἴδιος περὶεῖ κάθε ἱστορικὸ χριστιανικὸ μνημεῖον, ἐκκλησίες, βιβλιοθήκες, φρούρια, Ἀσφαλῶς εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι δεν εἴμαστε πολιτισμένοι ὅσο οἱ Τούρκοι: ἔμεῖς εἴμεθα οἱ μοιρολάτρες, οἱ μουδιασμένοι, οἱ ἀνάξιοι γιὰ τὴν ἀνότερη ἀποστολὴ πὺν μᾶς ἔλαχε οἱ διδύμοι και οἱ μεγάλας μας εἶναι λόγια κενὰ, πίσω ἀπὸ τὰ ὁποία διαπιστώνεται κάθε τόσο, ἡ μεγαλύτερη ὑπόκρισις, ὅπως διαπιστώνεται ἀμνησία γιὰ τὸ λαμπρικὴ γύμνια, ἡ ἀπελπιστικώτερη ἀμνησία γιὰ τὸ λαμπρικὸ παρελθὸν της φυλῆς μας στη βαθύτερῃ του οὐσία.

Τὸ ἐξώφυλλο μας

Ο γερολύκος πὺν διαβάει τὰ νέα στὸ ἐξώφυλλο μας, εἶναι ἔργο τοῦ ζωγράφου Henry Rildel, πὺν στὰ ταμπλό τοῦ ζωγραφίζει πάντοτε κατὰ προτίμησιν βορεινούς τύπους. Ὁ ἀναγνώστης δεν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ὑπόδειξῃ κανενὸς νὰ νὰ χαρῇ τὴν ὡραία και ἐκφραστικὴ φαινογνωσία τοῦ γεροδαλασιννοῦ, γιομάτῃ ἀγαθότητα και ὕγεια, με τὴ λευκὴ γενειάδα πὺν κορμίζονε τὸ ξυρισμένο τοῦ πρόσωπο, πὺν φανερώνει ὅτι τὸ μοντέλλο τοῦ ζωγράφου θάναν κάποιος συμπατριώτης τοῦ Ἱππην.

Η ΚΑΤΑΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑΣ



το δεκάξη, μόλις είχα ονομαστή ύπολοχαγός, με διέταξαν να φύγω με το πρώτο τραίνο, για να παραλάβω τον σταθμό της Λεπτοκαρυάς. Για να καταλάβετε, πρέπει να σάς πω, ότι η Λεπτοκαρυά ήταν τότε οδυτερά

ζώνη. Τα Γαλλικά φυλάκια άρχιζαν πυκνότερα από την θάλασσα, μόλις διακόσια βήματα, πιο πέρα από τον σταθμό αυτόν. Ήταν ένα απόβραδο, ακόμα καλοκαιρινό, δρόμους παράκλιτα και ξαφνικά ο Γέρω - Όλυμπος, άρχισε να μουμπουνίζει και μās απόλυσε ύστερα από τα μουγκάρια του, μια φοβερή τραμουντάνα με βροχή. Η θάλασσα είχε ταραχτή κι είχε σηκώσει, χιονισμένα βουνά, τ'όνα πίσω απ' τ' άλλο, τα κύματα. Πρίν καλοβραδυάση, μās σκέπασε ένα σκοτάδι πηχτό, που μās μεγάλωνε τη νευρική, την έρημιά και την αγοριάδα μος. Μ' αναμμένη τη σύμπα στ' ολόσπρο σπιτάκι του σταθμού, συλλογιζόμουν σαν ένας μελλοθάνατος την άδεια ζωή μας και την αβέβαιη τύχη μας μέσα στα νύχια των Γάλλων, όταν μπήκε ο ένας από τους φαντάρους και μου ανέφερε, πως ένα φως φαινόταν στη θάλασσα, να ζυγώνει προς εμάς. Ίσαμε τότε, κανένα παποράκι ή βάρκα δεν μās είχε πλησίαση και γι' αυτό μās φάνηκε περίεργο.

— Πηγαίνετε να ιδήτε, του είπα, κι' αν είναι τίποτε με ειδοποιείτε. . .

Θάχε περάσει ως μια ώρα, όταν ο στρατιώτης ξαναγύρισε.

— Κύριε ύπολοχαγέ, μου λέει, ήτανε μια βάρκα μεγάλη. . . Έβγαλε από μέσα μια κυρία, που φαίνεται ξένη, κι' έφυγε άμέσως. Τώρα είναι στην καλύβα μας και στεγνώνεται στη φωτιά και θέλει να σάς ιδή. . .

Μόλις μπήκα στο πλατανοκάλυβο, σηκώθηκε μια κοπέλα και με παρακάλεσε με φωνή τρομαγμένη, αλλά σε τέλεια Γαλλική, να την αφήσω να ξενυχτίσει στον σταθμό, επειδή μονάχη, ήταν έκτημένη στον κίνδυνο της νύχτας και της έρημιας. Χωρίς να σκεφτώ της είπα:

— Όρίστε, περάστε, και της άνοιξε την πόρτα του σταθμού.

Σε λίγο οι στρατιώται της έφεραν

και τα μπαγάκια της και βγήκα έξω για ν' αλλάξη, επειδή ήταν μουσκεμένα από τη βροχή και τα κύματα. Όταν ξαναμπήκα, θέλησα να την περιποιηθώ, και της έβαλα ψητό και ρακι από κούμαρο που βγάσουν στα χωριά τ' Όλύμπου. Της άρεσε όμως το κούμαρο κι' ήπιε λίγο περισσότερο. Αυτό της έδωσε όρεξη και σηκώθηκε μόνη της, γελώντας και πασίχαρη να κάνει καθήκοντα νοικοκυράς. Καθώς ήτανε φρεσκοτουαλετισμένη, μυρωμένη, δροσερή κι' εύθυμη, έμοιαζε σ'α μια άνοιξη μεθυστική. Είμαστε μέσα στον μικρό σταθμό μόνοι. "Έξω, η θάλασσα, ή στεριά κι' όλα τα στοιχειά σπάρωναν τρομαχτικά. . . Και μέσα, αυτή με την λουλουδένια νηότητα της και το κούμαρο με τον μεθυστικό άχνό του. "Έτσι πέρασε αυτή η νύχτα, σ'α μια νύχτα παρθένια της Χαλμιάς, μέσα σ' ένα νευρικό φρένιασμα και παροξυσμό. . .

Από την αυγή της άλλης μέρας, είχε σηκωθεί και με ξύπνησε. "Άνοιξε τα τζάμια, φωνάζοντας σ'α μεθυσμένη. — Άκου, άκου!... Πραγματικά ο καιρός είχε ξεκαθαρίσει και χιλιάδες άηχονα μες στο δροσιμένο δάσος, έέχονα καταροχίζοντας από γλυκοκελαδήματα και λαρυγγισμούς. — Πάμε, μου λέει, έξω, πάμε έξω, είναι μαγεία. . .

Και μισοντυμένον, μ' άρπαξε από το χέρι και με τράβηξε μέσα στα πλατάνια και στις άγριοφουντουκιές. Ξαπλωμένη ύστερα σε μια πάνινη πολυθρόνα, με τα χυτά της πόδια, τ'όνα πάνου στ' άλλο, με μια ραφιναρισμένη αυθάδεια, κυττάζοντάς με με μισόκλειστα τα παθητικά της μάτια και πίνοντας κούμαρο, μου ζητούσε ένα σωρό πληροφορίες για τα γαλλικά φυλάκια και τον συμμαχικό στρατό, ποίχε τότε συγκεντρωθή στο Λιτόχωρο και στην Αϊκατερίνη. "Όταν άκουσε ότι τα φυλάκια ήταν τόσο κοντά κι' ότι οι αξιωματικοί τους, κατέβαιναν ταχτικά ως το σταθμό, δεν μπόρεσε να κρύψει κάποιον φόβο της. "Αλλά νικημένος από την όμορφιά της ξένης μάγισσας, κι' αφού την περνούσα για γαλλίδα, δεν έβαλα ύποψία στο μυαλό μου.

Πέρασαν άλλες δέκα μέρες έτσι. Μά δέκα μέρες βασιλικές, παραμυθένιες, που μουμεινάν οι μαγευτικότητες της ζωής μου, γεμάτες απ' τα χαρούμενα νειάτα της ξένης γητεύρας κι' απ' το πολύπειρο κι' ευγενικό πνεύμα της. "Αιόφωτα δροσερά πρωινά και νύχτες φωτεινές, πνιγμένες απ' τις μοσχοβολιές τ' Όλύμπου και τ' άσταμάτητο τραγούδι της θάλασσας. . . Και μέσα σ' αυτήν τη πλυμύρα και στην σπατάλη, από χρώματα, τραγούδια και χαρές, αυτή — λές και προαισθανότανε το τέλος της — βιάζονταν να χορτάσει νειάτα κι' έρωτα, σαν τον κύκνο που στο ξηψύχισμά του, τραγουδάει τον πιο άνυπέρβλητό του, ήδονικό σκοπό. "Έτσι, μās έβριξε η τύχη, στ' ωραιόπαδο αυτό μέρος, που τ'όχαν ένα καιρό διαλέξη για τους έρωτάς των οι άρχαίοι θεοί να στολίσουν κι' αυτές τις δέκα μέρες μας σαν μ' ένα κάντρο άγτάξιο και μονοδικό. . .

Μια νύχτα, θάταν περασμένα μεσάνυχτα, όταν πεταχτήκαμε κατατρομαγμένοι μες στον ύπνο μας, από βροντερά χτυπήματα σ' όλες τις πόρτες του σταθμού. Θόρυβος και φασαρία άκουγόταν, σ'α νάμαστε πολιορκημένοι από πολύν στρατό.

— Ποιός είναι; έβγαλα μια φωνή

άγρια και τρεμουλιασμένη κι' άρπαξα ολογλήγορος το πιστόλι, που τ'όχα πάντα γεμάτο κοντά μου.

— Καπιταίν Κορρέ!... άκουσα την αυστηρή φωνή του Γάλλου Διοικητού των φυλακίων.

— Και τί θέλατε τέτοια ώρα; . . . ξαναρώτησα, περισσότερο τώρα φοβισμένος, γιατί ένοιωσα πως θ'α συνέβαινε κάτι έξαιρετικό.

— Να μās παραδώσει την Γερμανίδα κατάσκοπο, που έχεις έδω! . . .

Σαν άπ'όνα όνειρο ξύπνησα κι' ένοιωσα σε μια στιγμή όλη την πταγματικότητα. Μ' αν μ'όδιναν και μια μαχαίρι, δεν θ'α πονούσα έτσι. . . Χωρίς να μπορώ να λογικευθώ ή να σκεφτώ τις συνέπειες άρχισα να φωνάζω.

— Ποτέ, ποτέ! . . . και γύριζα σαν άφρισμένο θηρίο μες στον σταθμό, πετώντας γι' ασφάλεια, πίσω απ' τις πόρτες τραπέζια και καρέκλες. "Αλλά τα χτυπήματα ξανάρχισαν, άγριότερα, δυνατότερα. . . Αυτή είχε κουλουριαστή, πανιασμένη στην άκρη του κρεββατιού, μέσα σε μια άνειπωτη νευρική κρίση κι' απ' την τρομάρα της, δάγκανε τα σεντόνια.

— Θα με σκοτώσουνε, σ'ώσε με, κρύψε με! . . . μουλεγε μ' αναρθρες φωνές. Και μονάχα ή σκέψη πως θ'α

μοι'περναν αυτό τ'όμορφο λάφυρο, που μύρωσε την άχαρη ζωή μου, μούφερε την τρέλλα και τον παραλογισμό. Ποιός ήμουν και γιατί μ' είχαν στείλει εκεί, δε μπόρεσα να θυμηθώ. "Επιασα μια άσφαλισμένη θέση, πίσω απ' τον μεσαίο τοίχο κι' άτάραχος άρχισα να δίσχω σ' όλες τις πόρτες του σταθμού. Καινούργιος θόρυβος και δυνατές βλαστήμιες, ύποδεχτήκανε απ' έξω τους πυροβολισμούς. Οι Γάλλοι άρραίωναν και μ' άρχισαν στις μπαταρίες. "Όλος ο σταθμός συγκλονίστηκε συνθέμελα. "Όλα τα τζάμια έσπασαν μ' έναν δαιμονισμένο θόρυβο που νόμιζες γινόταν συντέλεια του κόσμου ή ένας τρομερός σεισμός.

— Φωτιά, φωτιά! . . . φωνάζανε, αλαλάζοντας απ' έξω, όλοι μαζί οι Γάλλοι. Κ' ένω σαστισμένος ξαναέμει, ή Γερμανίδα σαν ξεφρενιασμένη, πήδησε κάτω απ' το κρεβάτι και κρεμάστηκε στον λαιμό μου.

— Μή, πη! με παρακαλούσε κλαίγοντας, μη δίνεις! . . . Είναι για σένα κακό. "Όχι, άφησε, άφησε να με πάρουν! . . . και κλαίγοντας μ' έσφιγγε, σ'α νάθελε τα δυο κορμιά να γίνουν ένα στερεό κι' άδιαπέραστο από τον θάνατο. Αυτή την στιγμή έπαψαν να δίσχουν κι' οι Γάλλοι κι' οι δυο φαντάροι μου ζύγωσαν κοντά στις πέτρες και φώναξαν:

— Για το Θεό, τί δίνεις άδικα; Είναι ο Γάλλος λοχαγός, ο φίλος σου! . . .

Οι πόρτες άνοιξαν και μπήκανε μέσα οι Γάλλοι. . . Την πήρανε σε μια ντρεζίνα άμέσως και την ώδηγησαν στις κεντρικές φυλακές της Αϊκατερίνης. "Έξη μέρες ύστερότερα, πέρασε απ' το Στρατοδικείο. "Η διαδικασία της ήτανε σύντομη. Δεν άπαντούσε, ούτε πρόσεχε. Ντυμένη φανταχτερά, με τ' ολόχρυσο κεφαλάκι της, καθότανε σ'α μια καρδερίνα λαβωμένη. Τα μάτια της σβυσμένα, θαμπά, μισόκλειναν, σ'α δυο λουλούδια μαραμένα. Στο τέλος μόνο άνασηκώθηκε σ'α να ξύπνησε, σ'α κάτι νάθελε να πη. . .

Μά δεν μπόρεσε. . . Σωριάστηκε στην καρέκλα, μέσα σε κλάματα και σε λυγμούς. . .

Την άλλη μέρα το πρωί την πήρε το έχτελεστικό απόσπασμα και την έβγαξε στον χρυσοπράσινο απ' τις καλαμποκιές κάμπο της Αϊκατερίνης. "Άκουλούθησα τριγκίζοντας τη φοιχή αυτή συνοδεία. "Ο ήλιος μπλεγμένος μες τα σύννεφα σαν μέσα σ' άγρια βάρτα, έστελνε ένα φως αδύνατο, χλωμό, σ'α σκοτωμένο. Μες την ταχτική, πρωινή

καταχνιά, σ'αν μέσα σ' ένα θανατερό σκοτάδι, γη κι' ούρανός μερδευόντουσαν. "Όλα τα πράγματα, μανροντυμένα, μουγγά, λούφαζαν μέσα σε μια νέκρα και σιωπή, έλεγε, κι' άγωνιούσαν σ'α νάταν μια Μεγάλη Παρασκευή. Δεν χτύπαγαν καμπάνες. Μά έγώ άκουγα χιλιάδες ν' αντιλαλούν νευρικά μέσα στ' αυτιά μου. Σταμάτησαν τέλος σ' ένα χωράφι κι' ο αξιωματικός, άρχισε να δίνει γλήγορα τα παραγγέλματα της προετοιμασίας. Δεν δέχτηκε να της δέσουν τα μάτια. Στάθηκε άπονη, όρθια μες τις καλαμποκιές, φασισμένη, όρθια μες τις καλαμποκιές, με το σώμα άναγυρό, τα μαλλιά άναμμένα, λές και τους παρακαλούσε. "Όταν με διέκρινε κούνησε άθυμα το χέρι, σ'αν σ' ένα παντοτεινό χαιρετισμό! . . . "Άχ! μόνο έγώ το ξέρω, και ποιά προσπάθεια συγκατήχηκα και δεν χύμηξα σ'αν γεράκι έμπρός! . . .

ήνες τώρα ήτανε χαμένος — στην εύχη του Θεού και στα χέρια της Παναγίας — ίσως στη σκοτωμένη, ίσως στη μαύρη σκλαβιά εκεί κάτω στη Μικρασία, δουλεύοντας σε κανέναν άπονο μπέη. Αυτός έδω. Μά δεν τον παίνευε αυτή, όχι, γιατί τον είχε σπλάγγει και την έκανε ο πόνος σ'α μητέρα, να τον ανεβάσει στα ούρανια, σε χάρες κι' άειότητα.

Κι' ή βάβου ή Παγώνα, κι' ή μαγιά ή Σμαράγδου δεν τάσωναν τα παινέματα για τον Διάκο της τ'όν άξαστο. — Αυτός γινέ μου ήταν άλλωστικός άνθρωπος, ήταν παιδί με γνώση κι' άμέτρητα χαρίσματα, που θάφερνε κι' άμέτρητα στο σπίτι και έαπομεγάλη εύτυχία στο σπίτι και έαποστασία στα γεωικά του. Δεν είχε πάει ακόμα στρατιώτης, το μυστάκι του δεν έδρωνε ως τότε και νά, που το γέρω Μπαρδάκα τον πατέρα του τον είχε ξελαφρώσει από πολλές δουλειές. Τό χωράφι και το βιός το σιγνύριζε σχεδόν μονάχος, με λίγη βόθεια του μικρού του άδερφού και της άδερφούλας του της Τσιβής, που στο θέρο τραβούσε δρεπάνι σαν τον καλύτερο τεχνίτη. . . Καί τί να του πρωτοθυμη

— «Πύο!» άκούστηκε άξαφνα ή φωνή τ' αξιωματικού και τα δέκα όπλα, που την σκόπευαν έτοιμα, έρριξαν. . . Μια μικρή λάμψη, μια μικρή βροντή. Σύχρονά ή νέα, έκανε ένα βήμα πίσω, σ'α να γλύστρησε, δυο βήματα μπροστά σ'α νάπερνε φόρα. Τέντωσε τα χέρια σ'α νάθελε να κρατήσει τα βόλια. Μά ήταν άργά. . . Τό κεφάλι της έγειρε σ'αν κοιμένο, το κορμί της κύρτωσε σ'αν τόσο κι' έπεσε μπουκνώντας μες τις καλαμποκιές. "Εκείνη την ώρα μου φάνηκε πως τελείωσε το μαρτύριο μιας Άγίας. Και ή ξεσταχειωμένες καλαμποκιές μου φάνηκαν άμοια σ'αν άμέτρητες λαμπάδες, με φλόγες άναμμένες. Φύσηξε ύστερα κι' ο "Όλυμπος, κι' όλες ή καλαμποκιές έγειραν τα κεφάλια τους και παραδόθηκαν σ' έναν άπειρον και παρατεταμένο θρήνο.

ΜΗΤΣΟΣ ΚΑΠΟΛΛΑΣ

ΤΟ ΘΑΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ



ήνες τώρα ήτανε χαμένος — στην εύχη του Θεού και στα χέρια της Παναγίας — ίσως στη σκοτωμένη, ίσως στη μαύρη σκλαβιά εκεί κάτω στη Μικρασία, δουλεύοντας σε κανέναν άπονο μπέη. Αυτός έδω. Μά δεν τον παίνευε αυτή, όχι, γιατί τον είχε σπλάγγει και την έκανε ο πόνος σ'α μητέρα, να τον ανεβάσει στα ούρανια, σε χάρες κι' άειότητα.

Κι' ή βάβου ή Παγώνα, κι' ή μαγιά ή Σμαράγδου δεν τάσωναν τα παινέματα για τον Διάκο της τ'όν άξαστο. — Αυτός γινέ μου ήταν άλλωστικός άνθρωπος, ήταν παιδί με γνώση κι' άμέτρητα χαρίσματα, που θάφερνε κι' άμέτρητα στο σπίτι και έαπομεγάλη εύτυχία στο σπίτι και έαποστασία στα γεωικά του. Δεν είχε πάει ακόμα στρατιώτης, το μυστάκι του δεν έδρωνε ως τότε και νά, που το γέρω Μπαρδάκα τον πατέρα του τον είχε ξελαφρώσει από πολλές δουλειές. Τό χωράφι και το βιός το σιγνύριζε σχεδόν μονάχος, με λίγη βόθεια του μικρού του άδερφού και της άδερφούλας του της Τσιβής, που στο θέρο τραβούσε δρεπάνι σαν τον καλύτερο τεχνίτη. . . Καί τί να του πρωτοθυμη

— «Πύο!» άκούστηκε άξαφνα ή φωνή τ' αξιωματικού και τα δέκα όπλα, που την σκόπευαν έτοιμα, έρριξαν. . . Μια μικρή λάμψη, μια μικρή βροντή. Σύχρονά ή νέα, έκανε ένα βήμα πίσω, σ'α να γλύστρησε, δυο βήματα μπροστά σ'α νάπερνε φόρα. Τέντωσε τα χέρια σ'α νάθελε να κρατήσει τα βόλια. Μά ήταν άργά. . . Τό κεφάλι της έγειρε σ'αν κοιμένο, το κορμί της κύρτωσε σ'αν τόσο κι' έπεσε μπουκνώντας μες τις καλαμποκιές. "Εκείνη την ώρα μου φάνηκε πως τελείωσε το μαρτύριο μιας Άγίας. Και ή ξεσταχειωμένες καλαμποκιές μου φάνηκαν άμοια σ'αν άμέτρητες λαμπάδες, με φλόγες άναμμένες. Φύσηξε ύστερα κι' ο "Όλυμπος, κι' όλες ή καλαμποκιές έγειραν τα κεφάλια τους και παραδόθηκαν σ' έναν άπειρον και παρατεταμένο θρήνο.

ΜΗΤΣΟΣ ΚΑΠΟΛΛΑΣ

ήνες τώρα ήτανε χαμένος — στην εύχη του Θεού και στα χέρια της Παναγίας — ίσως στη σκοτωμένη, ίσως στη μαύρη σκλαβιά εκεί κάτω στη Μικρασία, δουλεύοντας σε κανέναν άπονο μπέη. Αυτός έδω. Μά δεν τον παίνευε αυτή, όχι, γιατί τον είχε σπλάγγει και την έκανε ο πόνος σ'α μητέρα, να τον ανεβάσει στα ούρανια, σε χάρες κι' άειότητα.

Κι' ή βάβου ή Παγώνα, κι' ή μαγιά ή Σμαράγδου δεν τάσωναν τα παινέματα για τον Διάκο της τ'όν άξαστο. — Αυτός γινέ μου ήταν άλλωστικός άνθρωπος, ήταν παιδί με γνώση κι' άμέτρητα χαρίσματα, που θάφερνε κι' άμέτρητα στο σπίτι και έαπομεγάλη εύτυχία στο σπίτι και έαποστασία στα γεωικά του. Δεν είχε πάει ακόμα στρατιώτης, το μυστάκι του δεν έδρωνε ως τότε και νά, που το γέρω Μπαρδάκα τον πατέρα του τον είχε ξελαφρώσει από πολλές δουλειές. Τό χωράφι και το βιός το σιγνύριζε σχεδόν μονάχος, με λίγη βόθεια του μικρού του άδερφού και της άδερφούλας του της Τσιβής, που στο θέρο τραβούσε δρεπάνι σαν τον καλύτερο τεχνίτη. . . Καί τί να του πρωτοθυμη

Γιατί, έτσι έγραφε του Μπαρδάκα ή μοίρα, να υποφέρει ακόμα και στα γεωικά του. "Ο Διάκος ήρθε στην κλήρωσή του να πάη στο στρατό, πήγε άφίνοντας πίσω τον αδύνατο άνθρώπου να φροντίσουν για τόσο βαρείες δουλειές. Παιδί ήταν που τ'όριζε αυτός, μά τ'όριζε κι' ο βασιλης που το ζήτησε τώρα για την πατρίδα για τη λευτεριά των σκλάβων εκεί κάτω στην Τουρκία. Πες μονάχα νάταν λίγο το κακό, να βόθαι κι' ο Παντοδύναμος να σχολνούσαν μια ώρα άρχιτερα και να σύχάζαν πιά τα παιδάκια γυρνώντας σπίτι τους. . .

Είχαν περάσει τρία χρονάκια τώρα

μέ το Λιάκο τους μακρυνά, κι' ακόμα δὲ μάθαιναν τίποτα γιὰ τὸ γυρισμό του. Κι' ὁ καιρὸς περνοῦσε, ἦρθαν οἱ σοδεῖς καὶ μαζεύτηκαν, ἐρχόταν καὶ τὸ σπαρτὸ σιγὰ-σιγὰ κι' ἐκεῖνος ποὺ νὰ φανῇ...

Ὡσπου, κατὰ τὸ Σεπτέμβριον τότες, τὸ χωριὸ βούιζε ἀπ' τὸ ἀνεπάντεχο, τὸ θλιβερὸ μῆνυμα τῆς συφορᾶς τοῦ στρατοῦ κάτου στὴ Μικρασία ποὺ βρῖσκονταν κι' ὁ Λιάκος. Ὁ παπᾶς, ὁ δάσκαλος κι' ὁ σταθμάρχης διάβασαν στὸ φύλλο καταπῶς ἔγινε τὸ πράμα. Ὁ στρατὸς ἔφευγε κἀνοντας «πισοχώρηση» ὅπως τῷπε ὁ παπᾶς. Τί πισοχώρηση ὅμως καὶ μαρούλια!... Ποιὸς ξαίρει τ' εἶχε γίνε, μάτια μου, καὶ δὲν τὸ μαρτυροῦσαν... Φευγὶνὸ κι' ἀνίλα μᾶλλον θάειδαν τὰ καποπαῖδια καὶ θάνατο βασανισμένο. Ποιοὺς θᾶξε ὁ Θεὸς στὰ χέρια του τώρα γιὰ νὰ τοὺς σώσῃ; Καὶ πόσοι θᾶφταναν—κάμποι, βουνὰ καὶ θάλασσες—γεροὶ πίσω στὶς ἔρμες μαννάδες τους;

Οἱ μέρες περνοῦσαν πιδ μαῦρες κι' ἀπὸ νύχτες καὶ τὰ νυχτέρια ἦταν ἄσωτα κι' ἀπέλαργα. Ἡ θειὰ Βασίλω ἢ Μπαρδάκαινα δὲν εἰσίσκε πιά παρηγοριά. Νὰ καὶ συλλείτουργα στὸν Ἄη-Λιά τους, νὰ καὶ τάματα στὴ Μεγαλόχαρη νὰ φυλάῃ τὸ καμάρι της. Τίποτα ὅμως δὲν τὴ σύχαινε αὐτὴ σὰν τις ἄλλες μαννάδες ποῦκαναν κουράγιο καὶ μοναχὲς τους:

— Βάστα θειὰ Βασίλω κι' ἄρθ' με τοῦ καλὸ!...

Μὴ κι' αὐτὴ δὲν ἤθελε νᾶρθῃ; Ὡ, καὶ νᾶῖεσαν πὼς χτύπαι ἡ καρδοῦλα μέσα της, σὰν ἀπολησμονιόνταν μετὴν ἰδέα τοῦ γυρισμοῦ... Μά, ὅπου ἀγαπάει καὶ παιδεύεται—ὅπως κι' αὐτὴ ποὺ λαχταροῦσε κι' ὀλημερίς τὴν συλλογίζονταν τὸ Λιάκο της. Καὶ νὰ, πὺν οἱ ἄλλες μετὴν ἀπύκραντῃ καρδιά καὶ τὸ κουράγιο τους νὰ μὴ σκέπτονται τὸ κακὸ, τῶχαν τύχη νὰ ἰδοῦν πάλι τὰ παιδιὰ κοντὰ τους καὶ νὰ τὰ ξεχάσουν ὅλα—σὰ νὰ μὴ τοὺς γίνηκε τίποτα. Κἀναδυὸ ἄλλα παιδιὰ ἔλειπαν αἰχμάλωτα, καθὼς ἔμαθαν οἱ σπητιακοὶ τους, κι' ὁ Λιάκος. Ποὺ ἦταν χαμένος; Κἀνένας δὲν ἤξερε νὰ πῇ. Στὴ Σμύρνη, θυμοῦνταν πὼς τὸν εἶχανε δεῖ ζωντανό. Αὐτὸς κίολας, καθὼς ἦταν τῆς ἐφοδιοπομπῆς καὶ ταξείδευε κάθε τόσο στὴ Σμύρνη γιὰ προμήθειες, θὰ βρῖσκονταν ἐκεῖ ἀπ' τοὺς πρώτους γιὰ νὰ σωθῇ. Πὼς χάθηκεν ὅμως, ἦταν μυστήριο. Ἦσως καὶ νᾶγινε κάποιον κακὸ, ἴσως καὶ νὰ τὸν πῆραν οἱ τσέτες.

Ἡ θειὰ ἢ Βασίλω, καθὼς διηγούν-

ταν τὰ παιδιὰ καὶ στριφογύριζε στὸ μυαλό της ἢ καθε λεπτομέρεια, δὲν ἤξερε τί νὰ πάρῃ γιὰ σωστό. Καὶ πίστευε ὅλα, καὶ δὲν πίστευε τίποτα πιά, ἀπ' τὸ βράδυ ποὺ στὸν δειρὸ της φάνηκε ὁ Λιάκος. Τὸν εἶδε σὲ κάτι στενὰ δρομάκια νὰ χάνεται, νὰ μὴ βγαίνει πούθεν ἀπ' ἐκεῖ ἕνα καὶ μόνον ἀνοιχτὸ μέρος ποὺ πάλι φράζονταν ἀπὸ κάποιον παράξενο κλειστὸ σπῖτι, ποὺ παρᾶμερα εἶχε μιὰ πορτοῦλα ἀνοιχτή. Ἀπ' ἐκεῖ τὸν καλοῦσε μιὰ γλυκεῖα κι' ἀπαλὴ φωνὴ νᾶμπε μέσα, ὅπως καὶ τ' ἀποφάσισε κάποτε κείνος. Μόλις πάτησε μέσα, δυὸ χέρια ποὺ θάμπωναν μετὴν ἀσπράδα τους τὸν ἀρπάζαν, καὶ πάνω του σφίχτηκε τώρα ἕνα ντελικᾶτο κορμὺ ποὺ ἢ φάτσα του καὶ μισοσκεπαστὴ καθὼς ἦταν λαμποκοποῦσε σὲ ὁμορφιά. Νᾶταν ἄγγελος αὐτὸς ὁ ξένος ποὺ κράτησε κεῖ μέσα τὸ παιδάκι της, ἢ νᾶταν κακὸς ἄνθρωπος τάχατες;

Εἶχε θολώσῃ τὸ μυαλό της πιά. Τ' ἤθελε νὰ πῇ κι' αὐτὸ τῷνειρό της; Γιατὶ αὐτὴ, πίστευε χωρὶς ἄλλο πὼς κάθε ὄνειρο εἶχε καὶ τὴν «ἐνέργεια» του—ὅπως καὶ τοῦτο ποῦειδε τώρα αὐτὴ καὶ τὴ στεναχωροῦσε ποὺ δὲν τῆς ἦταν δυνατό νὰ τὸ ξηγήσῃ...

Πέρασαν ἔτσι μαῦροι οἱ μῆνες τοῦ χειμῶνα. Δὲν ἦταν Χριστούγεννα κείνα ποὺ γιόρτασαν στὸ σπῖτι τοῦ Μπαρδάκα, δὲν ἦταν ἐπίσημες μέρες γι' αὐτοὺς τοῦ Βασιλείου, τοῦ Γιαννιοῦ, τῆς ἀποκορᾶς. Τὸ τραπέζι στρώνονταν μονγγὸ κι' ἀνόρεχτα κι' ἐμοιαζε σὰν ἄδειο τὸ σπῖτι τους χωρὶς ἐκεῖνον πιά. Θὰ ἦταν γιὰ πάντα, λοιπὸν ἔτσι νὰ λείπῃ ὁ Λιάκος; Θέ μου, πόσο τοὺς φαίνονταν βαρὺ καὶ δυσκολοσυνήθειστο αὐτό...

Σὲ λίγες—δυὸ τρεῖς—μέρες τώρα, πὼς περνοῦσε κι' αὐτὸς ὁ καιρὸς τους, ἔφτανε καὶ τὸ Πάσχα, ἡ τρανὴ καὶ χαρμόσυνη γιορτή. Ἡ Μεγάλῃ Παρασκευὴ εἶχε ξεμερώσει βαρεῖα καὶ θλιμμένη μ' ἕνα συννέφιασμα ποῦδινε καὶ στὴ φύση κάποιον μελαγχολία ἀνέκφραστη. Τὸ χωριὸ σύχαινε βυθισμένο σὲ ἀπύκραντῃ σιγή, σὰ νὰ τῶχεν ἀφίσει ὁ κόσμος του πηγαίνοντας ἄλλοῦ, μακρυνά. Ἡ καμπάνα τ' Ἄη-Λιά μονάχα σκόρπιζε ἀργὸ τὸ γλανγλάνισμά της καὶ τὸσο θλιβερό, ποὺ ἐμοιαζε σὰ νὰ τραβοῦσαν τὴν ἀλυσίδα της κουρασμένοι ἀπ' τὴ θλίψη τους ἀόρατοι ἄγγελοι. Πέρα, στὰ γύρω λειβάδια ἀκούγονταν σὰ θρήνος τὸ μούγκρισμα τῶν βωδῶν ποὺ ξαπόστειναν στὴ βοσκή, καὶ κάπου—κάπου ὁ ἀέρας γέμιζε μετὴν θλιβερὰ βελάσματα καθὼς περνοῦσαν ἀπ'

τὸν κοντινὸ δρόμο τὰ κοπάδια τῶν ἀρνῶν ποὺ πῆγαιναν γιὰ ξεπούλημα στὴν πολιτεία.

Στὸ σπῖτι τοῦ Μπαρδάκα, καὶ περασμένη ποῦταν ἡ ὥρα, βαστοῦσε μιὰ ἀπόλυτη βουβαμάρα ὅλο τὸ πρωῒ: Ὁ νοικοκύρης, στὰ χαράματα εἶχε φύγει γιὰ τὸ μαντρί νὰ φέρῃ τὸ γάλα· οἱ γυναῖκες πιδ ὕστερα σηκώθηκαν νὰ φροντίσουν τὸ νοικοκυριό. Τὸν Κώτσιο τοὺς τὸν ἄφισαν νὰ κοιμηθῇ ἀκόμα γιὰτ' εἶχε ξαγρυπνήσει στὴν ἐκκλησίᾳ τὴ νύχτα.

Ἦτανε ποὺ τὸ καλοῦσε κ' ἡ μέρα, θὰ πῇς, γιὰ νᾶναι κανένας λυπημένος κι' ἀνόρεχτος, ἔτσι πὼς ξύπνησαν κι' οἱ δυὸ γυναῖκες τώρα. Μὰ ἡ λύπη τους ἔπρεπε νᾶναι τόσο ἀλλιώτικη, τόσο ἀβάσταχτη γιὰ νὰ μὴ μποροῦν ν' ἀλλάξουν μιὰ κουβέντα παραπανιστή. Αὐτό, πρώτη φορὰ τοὺς συνέβαινε κι' ἔλεγε πὼς θεληματικὰ ἀπόφευγαν νὰ μιληθοῦν, μὴ καὶ ταράξουν κάποιες σκέψεις τους κρυφές.

Ἡ κυρὰ Βασίλω ξέπλεγε τὰ μαλλιά της καθισμένη στὸ πεζοῦλι ὅταν τῆς φώναζε ἡ Τσιβούλα ποὺ μπαίνόβγαίνε στὸ μαγειρείο:

— Τοῦ ψουμὶ νὰ πιάσου, λιό, ἢ ν' ἀπλώσω γιὰ τὴν πῆττα πρώτα;

— Ὅχι παιδάκι μ' κῦττα τοῦ ψουμὶ, κι' ὕστερα...

— Καλὰ μάννα, κι' πόσες κλοῦρες νὰ φτιάσουν;

— Κι' μιὰ γιὰ τοῦ Λιά πιδι μ'...

Ἔμεινε ξερό, σὰ λησμονημένο τὸ κορίτσι μετὸ κόσκινο στὰ χέρια, μόλις ἀκουσε τὴ μητρικὴ προσταγή. Γιατὶ τῆς τῶχε πεῖ αὐτό; Μὴ καὶ θ' ἀρχόνταν κι' ἐκεῖνος νὰ κάνουν μαζί Λαμπροῦ; Μὴν ἄκουσε κ' ἤξερε τίποτα ποὺ δὲν ἔλεγον αὐτὴν γιὰ νὰ τῆς ἔρθῃ ξαφνικό; Θάταν μιὰ εὐτυχία ἀφάνταστη αὐτὸ καὶ σίγουρα θάκανε τὴ μητέρα της τρελλὴ ἀπὸ χαρὰ. Δὲ συνέβαινε ὅμως τίποτα τέτοιο. Ἐκείνη ἦταν τόσο στεναχωρημένη, τόσο φαρμακωμένη ποὺ δὲν ἤξερε τίποτα γιὰ τὸ γυιό της!.. Θᾶθελε πολὺ νὰ τὴ ρωτήσῃ, νὰ μάθῃ πὼς καὶ τὸν θυμήθηκε τώρα, μὰ κρατήθηκε ἀπὸ φόβο μὴ τῆς καθῇ κάποιον ἑλπίδα, κάποιον ὄνειρο τόσο γλυκό. Γιατὶ, αὐτὴ τὴ νύχτα ἡ Τσιβούλα εἶχε δεῖ σ' ἕνα ἀξέχαστο ὄνειρο τὸ Λιάκο τοὺς τόσο ζωντανό, τόσο ἀληθινὸ ποὺ τῆς μίλησε... Κι' ἀλήθεια, ἀναρωτήθηκε, πὼς τὸν εἶχε δεῖ;

Καθὼς εἶχε σκύψει στὴ σκάφη κοσκινίζοντας τ' ἀλεύρι, πᾶσχιζε μετὴν μισόκλειστα μάτια νὰ φύγῃ προστὰ της πάλι τὸ τρελλὸ ὄνειρο. Κι' ἔτσι σταματημένη, δὲν εἶδε τὴ μάννα της ποὺ

ζύγωσε ἀπορῶντας μετὴν ἀφαιρεσιμὰτα της.

— Τί, κοιμήθ' κὶς μαρὴ; τῆς φώναξε.

Ἔσκυψε τὸ κεφάλι της ἀδιάφορη καὶ κύτταξε κατὰ τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα. Ἀλλὰ τὰ μάτια της φαίνονταν πὼς προσέχαν μακρυνὰ στὰ βάθη τοῦ ἀπείρου, κυνηγώντας κάποιον ὄραμα ποὺ ἔσβυνε ἀργά. Κύτταξε ὕστερα, μετὰ ἕκφραση συντριβῆς, στὸ πρόσωπο τῆς μάννας καὶ ῥωτιῶσε σὰ νὰ μὴ περιμένε καὶ τόσο τὴν ἀπάντησι:

— Πιστεύεις πιδ μάννα στὰ ὄνειρα;

Ταράχτηκε σύγκορη κείνη ποὺ τῆς θύμιζε γιὰ ὄνειρα. Βραδυνὲς τώρα ἔβλεπε τὸ Λιάκο της, ὅπως καὶ τὴν ἄλλη φορὰ. Βρῖσκονταν στὸ ἴδιο παράξενο σπῖτι μετὰ τὰ σφαλιστὰ παρᾶθυρα καὶ τὸν ἐννοιῶθε πὼς ὑπόφερεν μέσα κεῖ κλεισμένος. Τὸ παιδί της εἶχε ἀδυνατίσει, εἶχε γίνε μισό, ποιὸς ξαίρει ἀπὸ τί βάσανα... Κι' ἕνα βράδυ ξανά, τὸν εἶδε πὼς μπόρεσε νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ κείνον τὸν τύραννο ποὺ τὸν κρατοῦσε κι' ἔφυγε μπαίνοντας στὴ θάλασσα γιὰ νᾶρθῃ...

Αὐτὸ τῷνειρο εἶχε δεῖ κι' αὐτὸ τὸ βράδυ ἡ Βασίλω, ποὺ τὴν εἶχε ρίξει σὲ μιὰ βαρεῖα συλλοή. Καὶ τώρα, νὰ ποὺ ἡ Τσιβούλα της τὴν ῥωταε γιὰ ὄνειρα. Μὴ τὴν εἶχε ἀκούσει νὰ παραμιλᾷ στὸν ὕπνο της τίποτα;

— Ἐχ' παιδί μ' κι' τ' ὄνειρο τοῦ σκοποῦ τ'. Μὰ βγαίν' δύσκολα ἀλ'θινό, κι' τ'ς περισσότερες φορὲς βγαίν' τ' ἀνάπουδα—εἶπε καὶ γύρισε στὸ τζάκι ν' ἀνακατέψῃ τὸ ζυμαρί.

Ἡ Τσιβὴ ἔσκυψε πιδ πολὺ τὸ κεφάλι της στὴ σκάφη μ' ἕναν στεναγμὸ πικρό.

— Κι' οὐ Λιάκος δὲ θᾶρθ' τότες;—ξαναρώτησε.

— Ποιὸς σοῦπε μαρὴ πὼς θᾶρθ';—εἶπε κ' ἡ Βασίλω σκιρτώντας μετὰ ἀβάσταχτη χαρὰ.

— Τῷνειρον, μανούλα μ', ψὲς τοῦ βράδ'. Εἶδα τοῦ Λιάκου νᾶρχιτε δῶ, κι' τὴ Λαμπρὴ μετὰ πῆγε κίολας στοῦ χωρὸ πῶχου τρία χρόνια νὰ πατήσου...

Δάκρυσε ἡ καὶμένη ἢ Μπαρδάκαινα τώρα. Τί σημάδια καὶ τί μηνύματα ἦταν αὐτὰ τὰ ὄνειρα; Ὡ, ἦταν σίγουρο πὼς κάτι περιμένε τὸ σπῖτι τους τούτῃ τὴ φορὰ—καλὸ ἢ κακὸ. Καὶ καθὼς εἶχε ἔρθῃ πιά κι' ὁ ἄντρας της καὶ μίλησαν ξανά μαζί, καινούργια ἑλπίδα τοὺς δόθηκε. Ὁ Μπαρδάκας πρῶτ' ποὺ ξύπνησε γιὰ τὸ μαντρί,

ἄκουσε πάνω στὸ σπῖτι τους νὰ σκίζεται μιὰ καρακάξα στὶς φωνές. Δὲν τῶλεγαν αὐτοὶ, δὲν τῶλεγε ὅλος ὁ κόσμος πὼς ἡ καρακάξα φέρνει καλὰ μηνύματα:

Πόσο τοὺς ζωντάνεψε, πόση τοὺς ἔδωσαν δύναμη τὰ τόσα τους περιστατικά!... Καί, δὲν ἤθελες νὰ δείξῃ τὸ θᾶμα του ὁ καλὸς Θεός, ὁ Χριστοῦλης ὁ πολυβασανισμένος; Τί ἦταν στὴ δύναμή τους νὰ σώσουν μιὰ ψυχὴ ποὺ κοντὰ της χάνονταν καὶ τόσες ἄλλες ἀδύνατες;

Τὰ χέρια τῆς Τσιβούλας ἔβγαζαν φωτιά καθὼς δούλευαν τὸ ζυμαρί κ' ἡ θειὰ Βασίλω βόθαιε στὸ νερό, στὴ γάστρα σὰν ξαναηωμένη. Ἐπρεπε νὰ κάνουν τοιμασίες καὶ νὰ γιορτάσουν μετὴν πιδ τρανὴ χαρὰ. Τὸ ψωμί θάτανε φτάζιμο, θάκαναν γαλατόπηττα, ριζόγαλα, θὰ διάλεγαν δυὸ ἀρνιά γιὰ ψήσιμο καὶ βραστὸ καὶ θάνοιγαν τὸ βαρέλι μετὰ τὴ ρετσίνα τους.

Πέρασε ἔτσι ἡ μέρα μετὰ σιγίσιμα καὶ καθάρισμα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὸ Μέγα Σάββατο ἔσβυνε ἀργά στὸ σκοτάδι. Οἱ χωριανοὶ εἶχαν μαζευτεῖ νωρίς γιὰ νὰ συχάσουν καὶ νὰ πᾶνε στὴν Ἀνάσταση τὰ μεσάνυχτα. Στοῦ Μπαρδάκα μονάχα καὶ σὲ κάτι ἄλλα σπῖτια, εἶχαν ξαγρυπνίσει γιὰτὶ περιμέναν τὸ τραῖνο ποὺ θάφεργε τοὺς δικούς των ἀπ' τὴν ξενητεία. Μὰ οἱ ἄλλοι περιμέναν σίγουρα καὶ χωρὶς ἀνησυχίες γιὰτὶ εἶχαν πάρει εἰδηση. Στοῦ Μπαρδάκα ὅμως κανένας δὲν εἶχε εἰδοποιήσει γιὰ κείνον ποὺ περιμέναν, ἐκτὸς ἀπ' τὰ ὄνειρα καὶ τὴν καρακάξα. Ἀλλὰ τὸ ὄνειρο ἦταν ὄνειρο μονάχα καὶ δὲ σιγοῦρεναν κανένα. Κι' ὅσο περνοῦσε ἡ ὥρα καὶ ζύγωναν οἱ δέκα ποὺ θᾶφτανε τὸ τραῖνο, ἡ ἀπογοήτευση τους ἀνέβαινε γιὰτὶ πλησίαζε—ἐννενηνταεννὴ στὰ ἑκατὸ—νὰ σβύσουν οἱ ἑλπίδες καὶ τὰ ὄνειρά τους.

Σὲ λίγο, ὁ μικρὸς τους Κώτσιος, καβάλλησε ἕνα ζῶο καὶ τραβήξε στὸ σταθμὸ ποὺ βαστοῦσε μισὴ ὥρα μακρυνά, μαζί μ' ἕναν συνομήλικον ξάδερφό του. Τὰ παιδιὰ πῆγαιναν ἀπὸ δροφὸ τοῦ. Ὡς τὴν τύχη. Ὅταν χτὲς τώρα ἐκεῖ, στὴν τύχη. Ὅταν ἔφτασαν, ἄλλοι χωριανοὶ στάθηκαν γιὰτὶ τοὺς καττοῦσαν μετὰ ἀπορία. Τί γύρευαν τὰ παιδιὰ στὸ σταθμὸ, μιὰ ποῦρεναν πὼς δὲν περιμέναν κανένα δικό τους; Τῶμαθαν ὅμως γογγῶσα αὐτὸ ποὺ ζητοῦσαν καὶ στὲς λεπτομέρειες

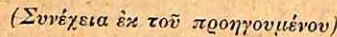
κι' ὅλας. Ἄλλοι κούνησαν θλιβερὰ τὸ κεφάλι τους τώρα σὰν νᾶθελαν νὰ ποῦν πὼς ἄδικα πῆγε ὁ δρόμος κι' ἄλλοι τῶρριξαν στὸ Θεὸ τὸν Παντοδύναμο. Στὸ ἀναμεταξύ, νὰ ποὺ πρόβαλε καὶ τὸ τραῖνο. Κι' ἔφτασε κἀνοντας δαιμονισμένους κρότους. Γιὰ λίγο, ἔγινε σούσουρο ἀπ' τὸ ἀνακάτεμα τοῦ κόσμου καὶ ξανά σύχασε ὁ σταθμὸς σὰν ξεκίνησε νὰ φύγῃ τὸ σιδερένιο τέρας μετὰ τὰ νυσταγμένα μπροστινά του φανάρια.

Καὶ ποιὸς θὰ τὸ πίστευε τώρα; Ὁ Κώτσιος τοῦ Μπαρδάκα βρέθηκε μετὰ ἀμετρη χαρὰ στὴν ἀγκαλιά κάποιου μεστωμένου παλληκαριοῦ, ποὺ τοῦπαν πὼς εἶναι ὁ ἀδερφός του ὁ Λιάκος. Δὲν τὸν εἶχε κνττάξει στὸ πρόσωπο καθόλου ἀπ' τὴ συγκίνησή του ὁ καὶμένος, μὰ τὸν καταλάβαινε ἀπ' τὸ στοργικὸ του ἀγκάλιασμα πὼς ἦταν αὐτὸς ὁ ἴδιος, ζωντανὸς τώρα στὸ πλάι του.

Τῷνειρο τῆς θειᾶς Βασίλως καὶ τῆς Τσιβούλας βγήκαν ἀληθινὰ τώρα, καὶ νὰ, ποὺ εἶχαν πιά κοντὰ, καταδικὸ τους, τὸν ἀγαπημένο τους, δοσμένο σὰ θᾶμα στὴ ζωὴ τὴ βραδιά τῆς Ἀνάστασης.

Τὸ μεσημέρι πάνω στὴ χαρὰ τοῦ φαγιοῦ ἢ Μπαρδάκαινα ἀνάφερε τὰ παράξενα ὄνειρά της κι' ὁ Λιάκος διηγήθηκε τὸ πὼς παράμεινε στὴ Σμύρνη κρυμμένος τόσον καιρὸ στὸ σπῖτι κάποιου μπέη κηόλας, ποὺ τὸν προστάτευσε πολὺ γιὰτὶ τοῦσωσε μιὰ φορὰ τὴ ζωὴ του. Ταξείδευαν μαζί μετὰ τὸ τραῖνο κι' οἱ στρατιῶτες τῆς ἐφοδιοπομπῆς, ἀπὸ ἀσημαντὴ ἀφορμὴ τοῦ ῥίχτηκαν νὰ τὸν ξεκάνουν. Ἦταν περασμένος ὁ ἄνθρωπος κι' ἀνήμερος ἀπὸ φυσικὸ του ὅπως ἔδειχνε, καὶ δὲ θὰ μπορούσε νὰ τὰ βγάλῃ πέρα μονάχος του, ἂν δὲν τὸν λυπόταν αὐτός. Ἀπὸ τότε γνωρίστηκαν ὅσο δὲν ἐπαίργε ἄλλο. Τὸ σπῖτι του στὴ Σμύρνη ἦταν σὰ δικό του κι' ἡ γυναῖκα του τὸν ἀγαποῦσε τόσο γιὰτὶ δὲν εἶχε ἀκόμα δικό της παιδί... Κι' ὁ Λιάκος, καθὼς διηγούνταν πὼς κρύφτηκε στὸ σπῖτι τοῦ καλοῦ ἐκείνου φίλου του καὶ πὼς τὸν ἀγαποῦσαν ἐκεῖ μέσα, ἀφῖνε τὴ φαντασία του νὰ πλανιέται στὴ μυστικὴ του περιπέτεια, ποὺ τοῦ στοίχιζε τὴν ἐλευθερία τόσων μηνῶν...

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΡΙΚΑΙΟΣ



— Μὰ πρόκειται γιὰ τὸν Renat! Ὁ Kaaroly σὰς θέλει κοντά του, ὁ πρίγκιψ Milcza ῥοστάσσει νὰ τεθῶμεν στὴν διάθεσιν τοῦ παιδιοῦ—γιατὶ ἡ λέξις «ζητῶ» δὲν σημαίνει ἄλλο τίποτε ὅταν γραφεῖται ἀπὸ τὴν πέννα του ἢ προσφέρεται ἀπὸ τὸ στόμα του, πρέπει νὰ τὸ ἐννοήσετε αὐτὸ καλὰ, Μυστὰ. Οὔτε σεῖς οὔτε ἐγὼ εἰμεθα λευθεροὶ νὰ ἀρνηθοῦμε... Πηγαίνετε λοιπὸν γρήγορα νὰ συναντήσετε τὸ παιδί. Θὰ τὸ εἴρετε μέσα στὸ πάροχο, κοντὰ στὸν μικρὸν ἑλληνικὸν ναόν. Κατὰ σύστασιν τῶν λατρῶν, διαμένει ἐκεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα μὲν τὸ ἐπιτρέπει ὁ καιρὸς. Πάρετε μαζί σας κάποιο βιβλίο, κάποιο ἐργόχειρο γιὰ νὰ μὴ στενοχωρηθῆτε πολὺ... Ὡ θεέ μου! παρ' ὀλίγο νὰ ξεχάσω! Ὁ γυιὸς μου ζητεῖ νὰ μὴ φορέσετε μαύρη

Κάτω από τα σκαλιά του περιστεριού, ο μικρός Karoly εΐτανε ξαπλωμένος σ' μιὰ σαΐζ λοχ. Σ' μερικά βήματα, ή Μάρσα, ή ύπηρέτρια πού εΐτανε παλιά του παραμύνα, κεντούσε. Πιό πέρα, σ' ένα από τ'α σκαλοπάτια, εΐτανε καθισμένο κάποιο παιδί έως δέκα χρονών, ξανθό, με μι' έκφραση παραπονετική και όνειροπόλο, ντυμένο μ' ένα πλούσιο ούγγρικό κοστούμι.

μ' ἓνα βλέμμα ζηλότυπο, ὅπως ἄλλως τε
συνείθιζε πάντοτε νὰ κοιτάξῃ τὴν ὥραία
ἐξαδέλφω της, ῥώτησε εἰρωνικῶς :

(*) Ὑπηρέτης τῶν οὐγγῶν ἐγγενῶν.

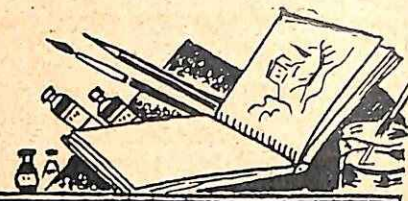
7

(Ἀκολουθεῖ)

(³ Ακολουθεῖ)



Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ



ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΔΙΑ ΤΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ διαγωνισμοῦ διηγήματος, πού εἶχε προκηρυχθεῖ ἀπὸ τὰ «Ἑλληνικά Γράμματα», δημοσιεύθηκαν στὸ προηγούμενο φύλλο. Σήμερα ἐκθέτουμε συμπέρασμα πού ἐδόγηκε ἀπ' αὐτὸν τὸν διαγωνισμό, γενικά καὶ καθ' ἑκαστον διαγωνιζόμενον χωριστά, τὸν γνώμονα σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖον ἐκρίθησαν τὰ ἀποσταλέντα ἔργα, καὶ ἐν γένει τὰς ἀντιλήψεις μας γι' αὐτά.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη, νομίζουμε, νὰ τονίσουμε ἰδιαίτερος ὅτι κατεβλήθη κάθε προσπάθεια γιὰ τὴν, ὅσο τὸ δυνατόν, δικαιοτέρα ἐκτίμηση τῶν ὑπὸ κρίσιν ἔργων. Ὅλα ἐξοιχεύθησαν μὲ τὴν μεγαλύτερη προσοχή, ἐξετάσθηκαν ἀπὸ κάθε ἀποψη, συγγραφέας ἐπανειλημμένως, συζητήθηκαν, πρὶν τοποθετηθῇ τὸ καθένα στὴ θέση πού κατέλαβε μέσα στὸν δημοσιευθέντα πίνακα τῶν ἀποτελεσμάτων.

Προκειμένου ν' ἀναπτύξουμε ἀφηρημένα τὴν ἀντιλήψιν μας καὶ τίς ἀρχές, σύμφωνα μὲ τίς ὁποῖες ρυθμίστηκε ἡ ἀπονομή τῆς ἀξίας ἐνὸς ἐκάστου, θεωροῦμε καλύτερο, ὡς περὶ χειροπιαστό, ὡς περὶ σκόπιμο, νὰ ἀφήσουμε νὰ φανθοῦν τὰ παραπάνω στὴν ἀνάλυσιν καὶ ἐξέτασιν ἐκάστου ἔργου, τὴν ὁποία κάνουμε παρακάτω :

Τὸ **πρῶτο βραβεῖο** δόθηκε στὸν κ. **Γιάννη Σκαρίμπαν** (Χαλκίδα) γιὰ τὸ διήγημά του «Ὁ Καπτάν Σουρμελὴς ὁ Στουρμελὴς». Τὸ διήγημα αὐτὸ κάνει ἀμέσως ζωηρὴ ἐντύπωση γιὰ τὸ δυνατό χρῶμα τοῦ καὶ τὴν ἐντονὴ προσωπικότητα τοῦ ὅρου του, πράγμα πού λείπει σχετικὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα. Μέσα ἀπὸ τὴν ἀφήγησίν του ξεπετιέται ἀτόφια, καθαρή, τελείως ξεχωριστὴ ἡ ἰδιοσυγκρασίᾳ τοῦ ἀνθρώπου πού τῷ εἰς γράφει. Ὁ κ. Σκαρίμπας ἔχει ἡδὴ ὕψος δικό του, καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ περὶ σπουδαῖο προσόν πού μπορεῖ νὰ ζητήσῃ κανεὶς ἀπὸ ἕνα συγγραφέα. Καὶ τὸ ἐπέτυχε γιατί στηρίχθηκε ἀποκλειστικὰ στὴς δικές του δυνάμεις, περιωρίσθηκε στὰ δικά του ὅρια, στὸ δικό του, στὸ γνώριμό του κόσμου. Ὁ ἀναγνώστης αἰσθάνεται ὅτι ἀσφαλῶς ὁ συγγραφέας καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα, ταυτίζονται, πράγμα σπάνιον συχνὰ ἐπὶ πόνου μας εἶναι νὰ φαινόμεσθε, σ' ἕνα ἔργο πού γράφουμε, ὅχι ὅπως πράγματι εἴμαστε, ἀλλὰ ὅπως θὰ μᾶς ἄρεσε νὰ εἴμαστε, καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ ἀσυνέπεια μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ συγγραφέως εἶναι συνηθεσιάζουσα. Προκειμένου γιὰ τὸν Σκαρίμπαν δὲν μείνει καμμία ὑπόψια γιὰ ἕνα παρόμοιο πρᾶγμα: Ὁ πάλμος τοῦ ὅρου του, ἡ λέξις ἢ φρασολογία, ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον συγκινεῖται, ὅλα μακροθυμῶν γιὰ τὴν ἀπόλυτη, τὴν βελούτινη εὐκρίνειά του. Σὲ ἕνα μεγάλο μέτρο μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ γι' αὐτὸν, τὰ λόγια κάποιου γάλλου κριτικοῦ: «Περὶ μὲν κανεὶς νὰ ἐρῇ (μέσα στὰ γράφόμενά του) ἕνα συγγραφέα καὶ βρίσκει ἕνα ἄνθρωπο.»

Ὅλοι οἱ ἄλλοι ὅροι, πού εἶναι ἀπαραίτητοι γιὰ νὰ εἶναι ἕνα ἔργο καλὰ γραμμένο, κατόπι ἀπὸ τὴν παραπάνω προπρόθεση, πληροῦνται μόνοι τους: Τὸ θέμα πέρνει ἐνδια-

φέρον, οἱ τύποι εἶναι δλοζώντων, ἡ διατύπωση καθαρή, ἡ συγκίνησις γνήσια, ἡ οἰκονομία ζυγισμένη, ὅλα καλοδωμένα. Καμμία ἐπιτήδευσις, καμμία ἐπιδίωξις βαρυστοχασίας, μ' ἕνα λόγῳ καθόλου φιλολογία.

Ἐπαναλαμβάνομε πῶς ἐκεῖνον πού κάνει ἐξαιρετικὴ ἐντύπωση, εἶναι ἡ γλῶσσα του, θεμελιώδης ἀπὸ τὴν περὶ δροσερὴ πηγὴ, ἀπὸ τὸν λαό. Πλούσια, θερμὴ, συχνὰ υπερβολικὰ ἐντονὴ, σπάταλη, μὰ πάντα, καὶ στὰ πληθωρικά της ἀκόμα σημεῖα, κυβερνημένη ἀπὸ τεχνίτη πού ξαίρει καλὰ τί τέλειο ὄργανο κρατᾷ στὰ χέρια του, χρωματίζεται ἀνάλογα μὲ τὰ πράγματα.

Ὁ συγγραφεὺς, φαίνεται μὲν ὅτι ἔχει ἀρκετὴ συνείδησιν τοῦ τί φτιάχνει, ἀλλὰ κυρίως ἡ δύναμὴ του εἶναι κατὰ ἐνστικτόν· αὐτὸ ἀφίεται μὲ ἐμπιστοσύνη, σὰν ἕνας καλὸς ἱππεὺς στ' ἀλόγῳ του· μέσα του μιᾶς ἢ ῥά-τοσα. Ὁ κόσμος του εἶναι λιτὸς στὴ σύνθεσίν του, καὶ ὅμως ξαίρει τὸν τρόπο νὰ τὸν στολίσῃ μὲ τὸ αἰσθητὸν του, συχνὰ μάλιστα νὰ τὸν παραστολίσῃ, τὸ μόνο φεγγάδι ἴσως πού ἔχει ἀκόμα, μὰ πού ἀσφαλῶς θὰ τὸ θγάλλῃ ἀποπάνω του. Δὲ μείνει μέσα στὰ σύνορα τῆς συνειθισμένης ἡθογραφίας, ἕνα εἶδος πού κατήντησε συμβατικὸ καὶ ἀνικρό, ἀλλὰ κατορθώνει καὶ βραβεῖται ἕνα ἔργο πού ἔχει ἀνθρώπινο ἐνδιαφέρον καὶ ἀξία στὸ φτιάξιμο, στὴ μορφή. Ἡ διακοσμητικὴ του ἰδιότητα κεντᾷ ἀπάνω στὸ συχνὰ μονότονον ὕψος τῆς πραγματικότητος πλῆθος πολυχρώμα, ἐξομλία καὶ κοσμήματα, μὲ μιὰ ἀγάπην, μὲ μιὰ ἀρρεστική ὁμοίαν μὲ ἐκεῖνη πού εἶχαν οἱ χειροτέχνες τοῦ καλοῦ καιροῦ, οἱ χρυσοκοδουλίστρες τῆς Ἀνατολῆς.

Ἔως τώρα, ἀρκετοὶ συγγραφεῖς μας πήραν ὡς βάση τὴν ἡθογραφία καὶ δώσανε διαφορετικὰ τὴν δὴν τῆς φυλετικῆς μας ζωῆς· ἄλλο ἔδωκε ὁ Παπαζιμάντης, ἄλλο ὁ Κρυστάλλης, ἄλλο ὁ Καρκαβίτσας, ἄλλο ὁ Βλαχογιάννης. Ὁ κ. Σκαρίμπας δὲν μιμήθηκε κανένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ πρόσωπα· ἔδωκε δικό του χρῶμα στὸ διήγημά του, ἔκαμε ἕνα εἶδος «ἀ λὰ Σκαρίμπας». Αὐτὸ δὲν εἶναι ὑπερβολή, καὶ πιστεύομε βεβαίως πῶς θὰ τραβήξῃ τὸ δρόμο του, θὰ ἀπλοποιηθῇ, θὰ πλάτυνῃ, καὶ θὰ γείνη συγγραφεὺς ἀξίος γι' αὐτὸ τὸ ὄνομα.

Τὸ δεύτερο βραβεῖο δόθηκε στοὺς Νίκον Ἀθανασιάδην καὶ Καν Εἰρήνην Νικολάκη.

Τὸ διήγημα τοῦ πρώτου «ὁ φίλος μου Πεζανός» εἶναι γραμμένο ἐπάνω σὲ ἐντελῶς διαφορετικὴ βάση ἀπὸ τὸν «Καπτάν Σουρμελὴν». Ὁ κ. Ἀθανασιάδης, εἶναι ὁ ἄνθρωπος τῆς πόλεως μὲ τὴν γνωστὴν ψυχροσύνησιν τοῦ κοσμοπολίτου. Αὐτὸς σκέπτεται, αἰσθάνεται κυρίως ὡς κοινωνικὸς ἄνθρωπος· ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις πού βρίσκειται τὸ αἶμα, οἱ κοινωνικὲς ὑποχρεώσεις, παίζουν σ' αὐτὸν μεγάλον ρόλο. Ὁ ἥρωας του εἶναι ὁ διεθνὴς τύπος τῆς καλῆς κοινωνίας, τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ θανονίου, πού συχνὰ τσακίζεται στὸ τέλος, παρ' ὅλο τὸ ἀνεξάντλητο θάρρος του. Οἱ ἀρετὲς τὸν ἔχουν τονισθεῖ ἀπὸ μιὰ καλὴ ἀνατροπὴ, τὰ συναισθηματικά του, παρ' ὅτι ἐντελῶς ἀνθρώπινα, δὲν εἶναι ὅπως στὸν πρωτόγονο ἄνθρωπο τοῦ Σκαρίμπας, παρουσιάζονται ἐκλεπτυσμένα, ραφινάρισμα. Ἀκόμη καὶ ἡ ἐγκαρτέρησίν του, ὅταν περὶ ἔχει πᾶρει

τὸν κατήφορο, ἀφίσταται κατὰ μεγάλο μέρος στὴ συνείδησιν τῆς ἀξιοπρέπειάς του.

Ὁ κ. Ἀθανασιάδης ἀπέδωσε ἀπολύτως καλὰ τὸν τύπο τοῦ Πεζανοῦ. Χωρὶς νὰ προστρέξῃ σὲ ξένες συνταγὰς, ἀντίκρυσε ἀπ' εὐθείας τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς, τὰ ἐξέθεσε μὲ τρόπον ἴσως πολὺ χρονογραφικόν, ἀλλὰ μπόρεσε νὰ μᾶς συγκινήσῃ. Ἡ συγκίνησις στὸ διήγημά του δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα συγγραφικῆς δεξιότητος, βγαίνει μέσα ἀπὸ τὰ πράγματα, ἀπὸ τὰ γεγονότα, πού ξετυλίγονται ἐντελῶς ἀντικειμενικά, ὅπως· καὶ στὴ ζωῇ.

Μὲ παρατήρησιν πού θὰ μπορούσε νὰ τοῦ κάμῃ κανεὶς, εἶναι ὅτι σὲ πολλὰ σημεῖα καλὸ θάτανε νὰ παρελπίετο κάμποση πολυλογία πρὸς κέρδος τοῦ ἔργου του· ἡ ἀτμόσφαιρά του εἶναι ἀναλλοίωτη ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς πραγματικότητος, ἐπομένως δὲν εἶταν ἀπαραίτητο νὰ πέφτῃ πολλὰς φορὲς σὲ μικρόλογον πεζολογία, ὥστε νὰ κατατᾷ κάπως τὸ γράψιμό του ὁμοίῳ μὲ ἐκθεσὴν γεγονότος σὲ ἐφημερίδα.

Ἡ Καν Εἰρήνη Νικολάκη στὸ διήγημά της «Τὸ Μοσχαδὶ» ἔχει πολὺ καλὰ χαρίσματα ἀφηγήσεως καὶ τὸ λεπτὸ αἰσθητὸν τῶν νησιωτῶν. Οἱ τύποι της καλὰ βελμένοι, ἀληθινοί. Μολοντοὶ γενικά ἡ συγγραφεὺς δὲν ξεπερνᾷ τὰ συνηθεσιζόμενα ὅρια μιᾶς ἡθογραφίας τοῦ γνωστοῦ εἶδους, ἐν τούτοις τὸ γράψιμό της ἔχει ὀρισμένα προσωπικὰ γνωρίσματα πού τὸ κάνουν νὰ ξεχωρίζῃ ἀπὸ ἄλλα παρόμοιας τεχνολογίας.

Τὸ διήγημά της ὅμως ἔχει ἀδικηθεῖ υπερβολικὰ ἀπὸ τὴν μοιραία τάχα ἐκείνη σύμπτωση τοῦ ναυαγίου πού γίνεται στὸ τέλος καὶ πού εἶναι ἐντελῶς μυθιστορηματικὴ, σκηνοθετημένη. Ἡ λύσις θὰ μπορούσε νὰ γείνη ἀσυγκρίτως καλύτερη ἂν ἔλλαινε αὐτὸ τὸ περὶ καὶ ἀσκοπο πυροτέχνημα.

Τέλος τὸ διήγημα πού ἀξιόθηκε τὸν **ἐπαινον** εἶναι τοῦ κ. Κώστα Ἀνδρέου «Ποιὸς εἶναι ὁ πατέρας». Ἡ ἀφορμὴ πού κίνησε τὸν συγγραφέα νὰ γράψῃ, μπορούσε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάση γιὰ πολὺ καλὸ κομμάτι. Μὰ καὶ ὁ τρόπος πού τὸ πέρνει, πού τὸ διαχειρίζεται, ἄς ποῖμε, καὶ ὁ ἴδιος κ. Ἀνδρέου εἶναι πολὺ καλός. Δυστυχῶς ὅμως οἱ τεχνικὲς δυνάμεις του τὸν προδίδουν: Γλῶσσα ἀκατάστατη, ἀπειθαρχητὴ, ὕψος πρόχειρο, τυχαῖο. Ἡ φόρμα, πού θὰ ἔδινε βαθύτερη ἀξία στὴ συγκίνησίν του, δὲν εἶναι δυνατὴ, ὅταν λείπουν τὰ γερὰ φραστικὰ ἐφόδια. Κ' εἶται ἐμμενε μιὰ ἰδέα, πού ἐνδιαφέρει αὐτὴ καθ' ἑαυτή, σὰν ἕνα φαινόμενο τῆς ζωῆς μὰ τέχνην ἔχει σχετικῶς λίγη.

Πρὶν νὰ προχωρήσουμε παρακάτω, ἀνάγκη εἶναι νὰ σημειώσουμε ἐδῶ ὅτι τὰ δύο διηγήματα «Ἡ γυναίκα τοῦ Εὐαγγελίου» τοῦ Καρόλου Ἀναστασίου καὶ «Ἡ Μεγάλη στιγμή» τοῦ Ἰδιοτρόπου ἀπεκλεισθήσαν τιμητικῶς, γιὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

Καὶ τὰ δύο γραμμένα μὲ ἀρκετὴν τέχνην, προπάντων τὸ δεύτερο πού εἶναι ἔργο πεπειραμένου συγγραφέα, καὶ ὅχι διαγωνιζομένου νέου. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ θέμα καὶ τοὺς τύπους των, πού εἶναι Ἀγγλοὶ, στὸ ὕψος, στὸν τρόπο τῆς διατύπωσης, μ' ἕνα λόγῳ στὴν **τεχνικὴν τους ἀπόδοσιν** εἶναι ἐντελῶς Ἀγγλικά. Λέμε: ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς τύπους, γιὰ δὲν ἀπο-

κλείεται βέβαια νὰ πᾶρῃ τοὺς τύπους τοῦ ἕνας ἑλλήν συγγραφεὺς ἔξω ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ σύνορα, μὰ ὁ τρόπος τοῦ πάντα θάναι ἑλληνικός. Γιὰ τὸ δεύτερον εἶδ καὶ θὰ μπορούσε καλλίστε νὰ λεχθῇ ὅτι εἶναι μετὰφραση ἀπὸ ἀγγλικὸ διήγημα! Ἐν εἶναι πρωτότυπο, ὁ συγγραφεὺς τοῦ εἶναι ἕνας ἀριστοτέχνης ὅσον ἀφορᾷ τὴν μίμησιν ὀρισμένης τεχνολογίας, ξαίρει νὰ γράψῃ μὲ ἀληθινὴν μαεστρίαν, μὰ τὸ ἔργο του δὲν πληρεῖ τοὺς ὁρους πού τίθενται ἀπὸ τὴν προκήρυξιν γιὰ συγγραφὴ διηγήματος ἐκ μέρους ἑλληνικοῦ περιοδικοῦ.

Ἡ **γυναίκα τοῦ Εὐαγγελίου** δὲν ἔχει τίς μεγάλαις ἀρετὰς «τῆς Μεγάλης στιγμῆς» μὰ στέκεται καὶ αὐτὸ ἀρκετὰ καλὰ. Προπάντων ὁ τύπος τῆς ἡρωικοληπτικῆς γρηῃς ἐγγλέζας, εἶναι ἐντελῶς καλὰ ἀποδομένος, μὲ πολὺ χρισμό. Οἱ ἄλλοι τύποι, κοσμικοὶ ὅλοι, εἶναι καὶ αὐτοὶ ζωντανοί, ψυχολογικῶς· τὰ λόγια τοῦ, τὰ φερσόμενά του δεικνύνουν παρατηρητὴ πού ξαίρει καλὰ τὴ ψυχροσύνησιν τοῦ καὶ πού τοὺς ζωγραφίζει μὲ τὴν ἀνέση ἐκείνη πού ἔχει μονάχα ὁποῖος ἔχει νὰ κάμῃ μὲ πράγματα καὶ πρόσωπα ἐντελῶς γνωρίματά του. Στὴν ἀφήγησίν του ἐναλλάσσονται ἐπισόδια καὶ γεγονότα ἱστορικὰ μὲ ἀξιοσημειώτη τέχνη καὶ σὲ ἀτμόσφαιρα πού διατηρεῖ τὸν χαρακτῆρα τῆς πραγματικότητος. Ἐν τούτοις τὰ πράγματα εἶναι πολὺ παρατραβηγμένα, καὶ ἡ οὐσία τῆς ἀφήγησίν τους δὲν ἀποζημιώνει τὸν ἀναγνώστη ὅσο ὀρισμένα κομμάτια, ὀρισμένες λεπτομέρειες βαλμένες μὲ πολὺ φινέτσα καὶ ἐκτελεσμένες μὲ γνώση.

Ἀπὸ τὰ λοιπὰ διηγήματα πού μᾶς ὑποβλήθηκαν, ξεχωρίζουμε ἀκόμα ὅσα εἶναι ἀξία νὰ δημοσιευθοῦν, τὰ ἐξῆς, χωρὶς ἡ σειρά μὲ τὴν ὁποία τὰ βάζουμε νὰ σημειώγῃ τὴν ἀξία τους, σχετικὰ πρὸς ἄλληλα:

1) Ἡ «**Βαρεσισημέρα**» τοῦ κ. **Τε. Πηγά**, γραμμένο μὲ πολλὴ παρατήρησιν, μὲ ἀρκετὴ ἀσθητότητα, μὰ καὶ μὲ κάποιον πολὺ ὁμῶν τρόπο πού ἐνοχλεῖ, μ' ἕναν ρεαλισμὸ βαρύν. Καλὰ θάτανε νὰ ἔλλαιπαι ἐκφράσεις πάρα πολὺ συγγενεῖς, πού ὁ υπερβολικὸς τους πραγματισμὸς τίς καθιστᾷ ἀντικειμενικῆς. Ἡ γλῶσσα του, πειθαρχημένη μὲν, ἀλλὰ καὶ δογματικὴ περισσότερον ἴσως ἀπ' ὅ,τι πρέπει.

2) «**Τὸ Τρίτο πάτωμα**» τοῦ κ. **Γεωργίου Βαλταδόρου**. Μὲ πολλὰς ἀρετὰς, μὰ καὶ μὲ πολλὰ σημεῖα κοινὰ καὶ παραπαιωμένα. Παρατήρησιν ἀρκετὴ, γλῶσσα στρωτὴ, μὰ χωρὶς πολὺ προσωπικὸν χαρακτῆρα. Οἱ τύποι ζωγραφίζονται καλὰ καὶ κινῶν τὴν συμπάθεια.

3) «**Ὁ διπλόγραφος**» τοῦ κ. **Μάντη Κάργα**. Ἐχει ἡθογραφικὸν χαρακτῆρα, μὰ ὕστερῃ στὴ μορφῇ. Πολυλογία, σύμπτωμα κοινὸ σὲ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς νέους, πού δίνουν υπερβολικὴν σημασίαν στὴ μεταφορὰ ἐπάνω στὸ χαρτὶ κάθε κουδέντας πού θακούσουν, χωρὶς νὰ ἔχουν τὴν ἀπαραίτητη κρίσιν νὰ ξεχωρίσουν τί πρέπει νὰ κρατήσουν καὶ τί νὰ πετάξουν. Πάντως στὸ σύνολό του καλὸ. Ἡ γλῶσσα του καλὴ.

4) «**Τὸ γεροντοπαλλήκαρο**» τοῦ **Λανσελότου**. Ὁ συγγραφεὺς ἔχει ὀρισμένην ἱκανότητα στὸ νὰ ψυχολογῇ, μὰ δὲν βγαίνει πολὺ ἔξω ἀπὸ γνωστὸν τρόπο γράψιματος. Τὸ ἔργο ἀφίγει τὴν ἐντύπωσιν πῶς εἶναι ἄγουρο. Ἐν τούτοις τὸ δημοσιεύομε, γιατί ἔχουμε τὴν ἰδέαν πῶς μονάχα περισσότερη προσοχὴ τοῦ χρειάζεται γιὰ νὰ γράψῃ καλὰ. Χαρίσματα ἔχει.



Ἄνδρ. Γεωργιάδης: Ἡ Μητέρα. (Ἐκδόση Παριανόπουλου)

5) «**Μέσα στὴ δαγιάτα**» τοῦ κ. **Νόντα Λιόκη**. Ὁ συγγραφεὺς ξαίρει νὰ διηγηθῇ, ἀλλὰ τὸν τράνι καὶ αὐτὸν οἱ μικρολογίες, πρὸ πάντων ὅμως ὁ δεύτερος, πού εἶναι, ὅπως στέκεται αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, πολὺ ἀξιόλογος. Τὰ διηγήματα, τέλος, πού ἀπορρίπτονται εἶναι τὰ ἐξῆς:

6) «**Ρηνιὰ**» τοῦ κ. **Φ. Γεωργίου**. Ὁ συγγραφεὺς προσπαθεῖ μὲ ἀπλὰ μέσα νὰ δώσῃ ἕνα τύπο. Τὸ διήγημα τοῦ τὸ διαπνέει εὐκρίνεια καὶ κάποιον γενικώτερον ἀνθρώπινο αἰσθητὸν. Ἡ γλῶσσα ὅχι καὶ πολὺ πειθαρχημένη.

7) «**Ἡ ἐξομολόγησις τοῦ Ραμπότα**» τοῦ κ. **Κώστα Σεργίου**. Τὸ διήγημα αὐτὸ θάτανε ἀπὸ τὰ καλότερα, ἂν ὁ συγγραφεὺς δὲν εἶχε ἕνα ὕψος κάπως ἐφήμερο, ἐλαφρὸ, ἀνεκδοτικό. Βέβαια, ἡ ἱστορία του εἶναι ἕνα ἀνεκδοτόν, μὰ θὰ μπορούσε νὰ γείνη ἱστορία, μὲ τὸν σημασίαν πού τὴν ἐννοεῖ ὁ λαός. Ἡ γλῶσσα του πρόχειρη, ἡ ἀφήγησίν του εὐχά-

ριστη μὲν, ἀλλὰ δὲν δείχνει τὴν φροντίδα πού μαρτυρεῖ τὸν τεχνίτη. Οἱ τύποι τοῦ πολὺ καλοῦ, καὶ ὁ ἡγούμενος καὶ ὁ Ραμπότας, προπάντων ὅμως ὁ δεύτερος, πού εἶναι, ὅπως στέκεται αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, πολὺ ἀξιόλογος.

8) «**Ὁ Μεθυσμένος μὲ τὰ γυνάλια μάτια**» τοῦ κ. **Γιάννη Μανιλάκη**. Ὑψος περιτεχνό, μὲ ἀρκετὴν προσπάθειαν οὐσία πολὺ ἐλάχιστη, κοινοτοπία. Οἱ αἰώνιες καὶ στερεότυπες δυστυχίες ἐνὸς ἀνθρώπου, περιπέτειες κακοτέχνων ρομάντζων, εἶναι περὶ τὸ νὰ ξαναποῖμε πῶς δὲν εἶναι τέχνη, ὅταν μάλιστα χρονομετροῦν ὡς ἀφορμὴ γιὰ ἀσκοπὴ φλυαρία.

9) «**Τρεῖς σταυροὶ—τρεῖς στέφανοι**» τοῦ κ. **Ἰωάννου Ταλέα**. Πράγματα χωρὶς ἐνδιαφέρον. Πολλὴ αἰσθηματολογία καὶ πολλὰ λόγια.

10) «**Νὰ γιατί!**» τῆς **Μαρίας Σταματέλ**.

λου. Ἀφόρητη γυναικεία μικρολογία.

4) «**Ο Παπα-Πάικος**» τοῦ κ. **Διον. Β. Κωνσταντινίδου**. Μέτριο θέμα, μέτρια ἀπόδοση. Ἀσυγχώρητες ἀουνέπειες (κοντά μαλὰ στὰ χρόνια τῆς γαϊλαῖς). Τέλος ἀνούσιο.

5) «**Ο ἄνδρας καὶ ἡ δύναμις**» ὁ **Θά-νατος** τοῦ κ. **Θεοδώρου Βλαχοπούλου**. Ἀρκετὴ εὐαισθησία, ἀλλὰ καὶ ἀδυναμία. Με-ρικοὶ τύποι εἶναι καλοὶ, ὅπως ὁ μπάριμπα Λευ-τέρης κ' ἡ Φωτεινούλα. Ἀλλὰ τὸ σύνολο πολὺ φτωχό, χωρὶς νεῦρο. Μολαταῦτα κάτι ἀξίζει.

6) «**Ἀγνή ἀγάπη**» τοῦ **Ἀμάραντου**. Δὲν γνωρίζουμε τὴν ἡλικία τοῦ συγγραφέως, ἀλλὰ τὸ ὅλο γράψιμο δείχνει ἀπειρία καὶ αἰσθημα-τολογία γυμνασιόπαδου.

7) «**Σὲ μιὰ συγκέντρωση φιλική**» τοῦ κ. **Νίκου Δ. Πασιπᾶ**. Ὁ συγγραφεὺς προσπα-θεῖ νὰ κάμῃ ρεαλισμό, ἀναπαριστώντας φωτο-γραφικὰ καὶ φωνογραφικὰ κάποια κοσμικὴ συγκέντρωση, μὲ ἀντικρύζοντας τοὺς ἀνθρώ-πους τελείως ἐπιφανειακά.

8) «**Τὸ πανηγύρι τ' Αἰ-Δονάτου**» τοῦ κ. **Σπύρου Μουσελίμη**. Ὁ συγγραφεὺς ἐπιμένοντας πολὺ στὸ περιγραφικὸ μέρος, παραμελεῖ τὴ μορφή. Τὸ ἔργο του εἶναι περισσότερο ἐντύπωση παρὰ διήγημα.

9) «**Δίχως δουλειά**» τοῦ κ. **Βασ. Μπό-ραντα**. Κομβολοῖ ἀπὸ προσωπικὰ ἐπισηδία τοῦ συγγραφέως, ἕνα ἐνοταντάνε, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ δώσῃ στὰ γεγονότα νόημα σύμ-φωνο μὲ τὴν ἀπαίτηση τῆς τέχνης.

10) **Νιόβη** τοῦ κ. **Φειδία Συλλιμνιώτη**. Ὁ συγγραφεὺς συνέθεσε πολὺ πρόχειρα τὸ διήγημά του, ὥστε νὰ μὴ δώσῃ παρὰ ἕνα ἀτελὲς σκίτσο.

11) «**Ταῖλ**» τοῦ κ. **Κώστα Ἐρημίτη**. Τὸ διήγημα τοῦτο ἔχει ἐπιφανειακά βιβλικὴ δόξη, ὁ συγγραφεὺς προσπαθεῖ νὰ μιμηθῇ τὸ Ἄσμα Ἀσματων, μὰ δὲν κάμνει ἄλλο ἀπὸ ἕνα αἰσθησιακὸ παραλήρημα, πού ἴσως θὰ διαβαζότανε εὐχάριστα ἀπὸ δούους ζητοῦν ἀπὸ τὴν τέχνη μόνον διέγερση καὶ τίποτα παρα-πάνω. Ἐχει ὠρισμένα χαρίσματα.

12) «**Τὶ ἐκληρονόμησε ἀπ' τὴ μητέρα**» τοῦ **Ἀππίου Κλαυδίου**. Ἀνούσιο καὶ ἀου-νάρτητο.

13) «**Ὅταν ξαναγίρουν**» (μὰς εἶναι ἄγνω-στος ὁ συγγραφεὺς). Κάπως ἐξωτερικὴ καὶ ἐπιπόλαια δοσμένη ἡ ψυχολογία τοῦ τύπου καὶ ὅταν ἔλκει νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴ γυναῖκα του γιὰ νὰ γυρίσῃ στὴ ζωὴ τοῦ Παρισιῶ καὶ ὅταν συγκινεῖται κ' ἀποφασίζει νὰ μένῃ. Κ' οἱ δύο καταστάσεις φευτικές, ἀδικαιολόγητες, φανερώνουν ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν μπόρεσε νὰ ἰδῇ βαθύτερα τὸν ἄνθρωπο πού θέλησε νὰ ζωγραφίσῃ.

14) «**Τῆς προσευχῆς τὸ θαῦμα**» τῆς **Καίτης Δασκαλάκη**. Τὸ διήγημα αὐτὸ θυ-μίζει κομμάτια πού γράφονται γιὰ ν' ἀποδεί-ξουν μιὰ «θέση». Εἶναι βιαστικά γραμμένο καὶ δὲν εἶναι διήγημα.

15) «**Ο Νεοφώτιστος Μπολσεβίκος**» τῆς **Εἰδρυδ. Τσελίδου**. Ἀπὸ τὸ διήγημα αὐτὸ λείπει ὁ ἀνθρωπισμός, ἡ συμπάθεια γιὰ τὸν ἄνθρωπο κ' ἡ πίστη. Ἐν τούτοις εἶναι γραμμένο κατὰ κάποιο τρόπο πού θυμίζει τὰ ὀρθην ἡθοπλαστικά ἀναγνώσματα σεμνοτύ-φων παρθεναγωγείων, τὰ ὁποῖα δὲν πηγάζουν ἀπὸ τίποτε βαθύτερο, ἀλλὰ ἀπὸ ἐλατή-ρια καθαρῶς ἐξωτερικά.

16) «**Ἀπ' τὸ βωμό τῆς μητρικῆς στορ-γῆς**» τοῦ κ. **Ἀργεῖου Χρ. Παπαϊωάννου**. Αἰσθηματολογία ξένη πρὸς τὴν τέχνην.

17) «**Μιὰ Ψυχὴ**» τοῦ κ. **Μανώλη Ἀλε-ξίου**. Ἀκαθόριστο, ἀψυχολόγητο. Προσπά-θεια νὰ μιμηθῇ συγγραφεῖς πού καταπιάν-

στηκαν μὲ τὸ θέμα τῆς ψυχολογίας τοῦ μελ-λοθανάτου, χωρὶς νὰ ἐβγῇ τίποτε τὸ καλὸ. Φιλολογία.

18) «**Ο Νταϊλὴν Παγούρας**» τοῦ κ. **Ἰω. Β. Παπασωτηρίου**. Ἀράδιασμα ἐπει-σοδίων, ἀναγραφή περιστατικῶν, μὲ πολλὴ γλωσσικὴ ἀκαταστασία.

19) «**Γιὰ νὰ προσευχηθῇ**» τοῦ κ. **Τά-σου Βούρρου**. Ὁ συγγραφεὺς παραθέτει τυ-χαῖα περιστατικά, ἀρπάζεται ἀπὸ ἐξαίρεσεις, χωρὶς νὰ δίνῃ στὰ πράγματα κάποιο νόημα βαθύτερο. Τὸ ἔργο του μένει μιὰ σειρά ἀπὸ περιστατικά καὶ τίποτε ἄλλο.

20) «**Ἡ ἀνθρώπινη ἀκούδα**» τοῦ **Λυ-κούργου**. Ὁ συγγραφεὺς προσπαθεῖ νὰ πιάσῃ ἕναν τύπο, μὰ δὲν ἔχει τίς ἀπαιτούμενες δυ-νάμεις. Δὲν δίνει παρὰ μονάχα ἀχνὲς γραμ-μές, κάτι τὸ ἀβέβαιο καὶ τὸ ἀκαθόριστο.

21) «**Ἡ μάνα εἶναι πάντα μάνα**» τῆς **Διαβότισσας**. Ἀφήγησις πού δὲν ξεπερνᾷ τὸ συνειθισμένο ἐνδιαφέρον. Κάποια χαρίσματα ὑπάρχουν, ὑποφερτὴ γλώσσα, ἴσως καὶ ἀρκε-τὴ παρατήρησις. Μὰ τίποτα τὸ ἐξαιρετικό.

22) **Μάννα καὶ κόρη** τῆς **Γκερταίλλας**. Ὁ συνειθισμένος τύπος διηγῆματος μὲ δυστυ-χίες καὶ τραγικότητες τῆς ἐποχῆς. Ὁ ὁστε-ρικός κάπως τρόπος τῆς διατυπώσεως πού χαρακτηρίζει παρόμοια γραψίματα.

23) «**Τὸ φρούτο τοῦ θανάτου**» τοῦ κ. **Κώστα Προση**. Κάτι ἀνάλογο μὲ τὸ προη-γούμενο, ἀλλὰ περὶ συγκαταμένο. Πάντως ἡ συνειθισμένη χαμηλὴ σκοπιὰ ἀπ' τὴν ὁποία ἀντικρύζουν τὴ ζωὴ οἱ πολλοί.

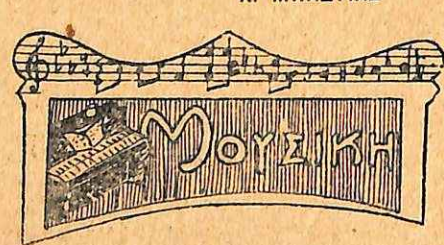
24) «**Ἡ κουτὴ πλειοψηφία**» τοῦ κ. **Ντόρου Ντορῆ**. Ἐν πρώτοις, δὲν εἶναι διή-γημα. Ἐπειτα καὶ ὅς συμβολικὸ κομμάτι, εἶναι κατασκευάσμα, μὲ ἀξιώσεις ἐπαναστατι-κὰς καὶ πολλὲς κραυγές, πού δὲν συγκινοῦν, γιὰ τὴν κατὰσκευάσματα ποτὲ δὲν συγκινοῦν.

25) «**Χαρὰ καὶ πόνος**» τοῦ κ. **Χρίστου Παπαροδίτη**. Κι' αὐτὸ μιὰ συμβολικὴ δνει-ροφαντασία, μὲ ἐντελὲς ἐπιπόλαιο χαρα-κτῆρα, πού φανερώνει ἄγνοια τοῦ τί εἶναι τέχνη.

26) «**Ὁχι! Θὰ ζήσης**» τοῦ **Ἰκάρου**. Ὑποφερτότερο ἀπὸ τὰ παραπάνω, ἀλλὰ κι' αὐτὸ ἔξω ἀπὸ τὴ σφαῖρα τῆς τέχνης. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ὁ πατέρας γυρίζει στὸ σπῆτι του καὶ βρίσκει τὸ παιδί του πεθαμένο, κάμνει τὰ πράγματα ἐντελῶς ἀπίθανα. Οἱ τραγικὲς συνθήκες ὑπὸ τίς ὁποῖες ζῇ ὁ ἥρωας του δὲν μὰ ἐγγίχουν βαθεῖα τὴν καρδιά.

27) «**Νέινα Λαζαροῦ**» τοῦ κ. **Γεωργ. Π. Δενδρινού**. Οἱ αἰώνιες ἐρωτικὲς κοινοτοπίες. Καμμιὰ ξεχωριστὴ ικανότητα, οὔτε ἴχνος πρωτοτυπίας.

Ἀθήναι 2 Ἰουνίου 1929
Ἡ Ἐπιτροπὴ
Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ
Α. ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ
Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ
Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ



— Ἡ πενήνταετηρὶς τοῦ Λαμπελέρ.
— Ἐσπερίς ὑπὲρ τοῦ Σπιτιοῦ τοῦ Κο-
ρετισιοῦ.

Ἐπειτα ἀπὸ μακρόχρονης συζητήσεως, συνε-χίσαι ἀναβολές, διαπληκτισμούς —ὄλ' αὐτὰ πράγματα συνηθισμένα στὸν καλλιτεχνικὸ μας

κόσμο— κατορθώθηκε νὰ δοθῇ πρὸ ἡμερῶν στὸ Ἑθνικὸ Θέατρο ἡ παράστασις πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπιφανοῦς μας μουσουργοῦ κ. Ναπολέον-τος Λαμπελέρ. Ὁ «Ὀμῖλος Ἑρασιτεχνῶν» πού εἶχε τὴν πρωτοβουλία εἶναι ἄξιος παν-τός ἐπαίνου, μὰ δὲν μπορούμε παρὰ νὰ τὸν συλλυπηθῶμε γιὰ τὴν καλὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐσπερίδος. Ἀποτελεῖται, καθὼς μαθαίνομε σχε-δὸν ἀπὸ διακόσια μέλη. Ἄν καθένα ἀπ' αὐτά, διέθετε ἔστω καὶ δυὸ εἰσιτήρια, τὸ Ἑθνικὸ Θέατρο θάχε γεμίσει καὶ δὲν θὰ διεξήγετο ἡ παράστασις πρὸ κενῶν ἐδωλίων. Ὁ κόσμος, ἐκλεκτὸς ἀπὸ ποιοτικῆς ἀπόψεως, ἔχειρο-κρότησε μ' ἐνθουσιασμό καὶ εὐκρίνεια τὸν γηραιὸ μουσουργό. Μὰ ἂν οἱ ὀργανωταὶ φρόν-τιζαν περισσότερο γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ ἐπι-τυχία τῆς γιορτῆς καὶ ὄχι, καθὼς ἀπεδεί-χθη, γιὰ τὴν ἀτομικὴ τους κοσμικὴ ἐμφά-νισιν, τότε ὁ πολὺς κόσμος θὰ κατέκλυζε τὸ θέατρο. Ἐσχόνημε ὅμως ἐπὶ ὅτι κ. Λαμπελέρ εἶναι ρωμικός. Ἄν εἴταν ἕξνος, τὸ κοσμικὸν κοινὸν τῶν συναυλιῶν, πού τρέχει σ' αὐτὰς σὰν τρελλό, θὰ υπερπλήρωνε τὸ θέατρο ἀσφα-λῶς καὶ θὰ χειροκροτοῦσε μανιωδῶς, ὅπως συμβαίνει στὰ ρεσιτάλ τῶν μεγάλων (σικ) καλλιτεχνῶν!

Στὴν ἐσπερίδα αὐτῇ, τὸ ἐπίσημο Κράτος ἔλαμψε διὰ τῆς ἀπουσίας του: οὔτε καν ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ τῶν Καλῶν Τε-χνῶν δὲν προσήλθε. Κι' αὐτὸς ὁ Δῆμος ἀγνό-ησε τὸν μουσουργό: καὶ δὲν βρέθηκε οὔτε ἕνας ἄνθρωπος, εἴτε ἀπὸ τοὺς θαυμαστάς του, εἴτε ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ παραδόξου αὐτοῦ «Ὀμίλου τῶν Ἑρασιτεχνῶν» (γράφε Κοσμι-κῶν) νὰ προσφέρῃ στὸν κ. Λαμπελέρ ἕνα λουλούδι. Ἔνα κλαδάκι θάφνης.

Ἐκείνο ὅμως, πού στὴν περίπτωσιν αὐτῇ εἶναι φοβερό, θλιβερό καὶ ἀσυγχώρητο εἶναι ἡ συστηματικὴ ὑπονόμισις, ὁ ἄριστος πόλε-μος, πού ἔγινε ἀπὸ τὸν καλλιτεχνικὸν κόσμον ἐναντίον τοῦ κ. Λαμπελέρ. Κάποιο Ὁδετον μάλιστα, πού εἶχε τὴν ἀξίωσιν νὰ φανῇ ὅτι αὐτὸ ἀνέλαβε ὑπὸ τὴν προστασία του τὴν γιορτῇ, ἀπηγόρευσε τὴ τελευταία στιγμὴ στὴν δὴα Ἑλένη Νικολαίδου νὰ τραγουδήσῃ στὴ συνκυλία, ἐπειδὴ ἡ παράλογη αὐτὴ ἀξίωσις δὲν γίνετο δεκτὴ. Τὸ ἄλλο τὸ ἐπίσημο (;) Ὁδετον, ἀντὶ νὰ προσφέρῃ εὐγενῶς δόλοκληρη τὴν ὀρχήστρα του, ἀγνόησε δόλοτελα τὴν ἐορ-τή. Μὰ εἴμαστε πολὺ ἀφελεῖς νὰ ζητοῦμε τέτοιες εὐγενεῖς χειρονομίες ἀπὸ ἕναν τόπο ἀπολίτιστο, πού δὲν γνωρίζει τί θὰ πῇ ἀλ-ληλεγγυῇ μεταξὺ καλλιτεχνῶν. Ἡ Χορωδία Ἀθηνῶν—καὶ αὐτὸ βεβαιώνει τὸν συμπαθὲς κα-τὰ τὰ ἄλλα κ. Οἰκονομίδης—ἐδήλωσε κι' αὐ-τὴ τὴν τελευταία στιγμὴ ὅτι δὲν θὰ μετείχε τῆς ἐορτῆς.

Μὲ μιὰ λέξη ὁ καλλιτεχνικὸς ἐλληνικὸς κόσμος ἀγνόησε δόλοτελα τὸ ἔργο τοῦ κερκυ-ραίου μουσουργοῦ. Εἴδαμε τὸν κ. Λαμπελέρ ὀλίγη λεπτὰ πρὸ τῆς παραστάσεως. Ἡ ἀπο-γοήτευσιν, ἡ κούρασις, ἡ ἀποκαρδίωσις, εἴτα-νε ζωγραφισμένους στὸ πρόσωπό του. Διέδο-λε! πενήντα δόλοκληρα χρόνια τῆς ζωῆς σου νὰ τ' ἀφιερώνης στὴν ἐκπληρώσιν ἑνὸς ὁράτου ἰδανικοῦ νὰ κατορθώνης νὰ ἐπιδελήθῃς σ' ἕνα Λονδίνο καὶ νὰ ζητῇς μιὰ μέρα ἀπὸ τὴν ἐλ-ληνικὴν σου πατρίδα, ὅχι ἐξῆς τὴν ἀναγνώ-ρισιν, ἀλλὰ τὴν ἐκδήλωσιν μιᾶς ἀγάπης, κά-ποιου ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς πατρίδας αὐτῇ πού τόσο τὴν ἐτίμησες, νὰ σοῦ τὸ ἀρνείται μὲ τὸν βαρβαρότερον τρόπο, ἐ! μὰ τὴν ἀλήθεια αὐ-τὸ εἶναι πολὺ καὶ κάποτε μπορεῖ νὰ συντρί-ψῃ τίς ἀνθρώπινες δυνάμεις.

Τὰ τραγούδια τοῦ Λαμπελέρ ἀνέθρεψαν κ' ἐγαλοῦχσαν μιὰν δόλοκληρὴν ἐλληνικὴν γενεὰ πού δὲν ἐμοιάζε, εὐτυχῶς, μὲ τὴ σημερινή.

Οἱ μελωδίαις τοῦ ζυμωμένες μὲ τὸ ἐλληνικὸ χῶ-μα, ἐμπνευσμένες ἀπὸ τὰ ἐλληνικὰ ἀκρογυάλια καὶ τὸν δόλοφωτο οὐρανὸ, θὰ μένουν ὡς ἡ χαρακτηριστικὴ ἐκδήλωσις μιᾶς ἐποχῆς πού ἐγνώριζε νὰ κλείνῃ μέσα τῆς τὴν ἀβολὴ κι' ἀμόλυντη ἐλληνικὴ ψυχῇ. Ἡ ἱστορία τῆς μου-σικῆς τέχνης ὁ ἀναφέρει πάντα μ' ἐνθουσια-σμό τὸ ἐλληνικὸ τραγούδι τοῦ Λαμπελέρ. Ὁ ἐπιφανὴς μουσουργός, μὲ τὴν λεπτότητα πού τὸν χαρακτηρίζει, μὲ τὴν ψυχικὴ εὐγένεια πού τὸν διακρίνει, ὁ πραγματικὰ αὐτὸς ἀρι-στοκράτης, θὰ παραμείνῃ γιὰ τοὺς μεταγε-νεστέρους σὰν φωτεινὸν παράδειγμα στὴν ἐπο-χὴ μας, πού μονάχα οἱ μικροφιλοδοξίες, οἱ εὐκολαί ἐπιτυχίαι καὶ ἡ ἀχαλίνωτη ἐγωπά-θεια, τὴν πλαισιώνουν καὶ τὴν ἀσφυκτιοῦν.

Τὸ πρόγραμμα πού ἐκτελέσθηκε, ἂν δὲν ἀντιπροσώπευε ὅλη τὴν τέχνην τοῦ Λαμπελέρ, εἶνε ὅμως μιὰν ἀδρὴ εἰκόνα τῆς μουσικῆς τὸν ἰσοφύας.

Ἡ κ. Καλλιόπη Μομφερράτου, ὥραια καὶ εὐγενικὴ ἐμφάνισιν, ἐτραγουδῆσε τρία τρα-γούδια ἀπὸ τὰ γνωστότερα τοῦ Ἑλληνος μου-σουργοῦ, ἀρκετὰ καλὰ.

Ὁ κ. Βλάτιος, ἀπέδωσε μὲ μουσικότητα τὴν μπαρκαδόλα «Ἐλα μαζί μου» καὶ τὴν ὑπεροχὴν στὸ εἶδος τῆς «Ἀρβανίτισια».

Ἐξαιρετικῶς καλὴ καὶ ἡ Δίς Ἰωάννα Μα-τσουκὴ στὰ τρία τῆς τραγούδια.

Τὸ πῶς ἐνδιαφέρον σημεῖον τοῦ προγράμ-ματος εἴτανε ἡ ἐκτέλεσις τῆς «Φενέλλας» καὶ τοῦ «Ὀνείρου τοῦ Πιερρότου».

Ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα τῆς «Φενέλλας» πού ἀκούσαμε γιὰ πρώτη φορὰ δὲν μπορούμε φυ-σικὰ νὰ κρίνωμε δόλοκληρὸ τὸ ἔργο. Πάντως ἡ εὐγένεια, ἡ λεπτότης καὶ ἡ θαυμασιὰ ἐνορ-χίστησίν του, μὰς δίνουν σαφὴ ἰδέα τῆς ὥραιας μουσικῆς πού ἐνέπνευσεν ὁ Λαμ-πελέτ.

Ἡ ἀπόδοσις τῶν σκηνῶν αὐτῶν ὑπῆρξε μετρία. Ἡ Χορωδία παρ' ὅλη τὴν προσπά-θειά τῆς δὲν εἶχε καμμιὰ ὁμοιογένεια. Ἡ δε-σποινὶς Ματσουκὴ παρ' ὅλη τὴν ὥραια πρᾶγ-ματι φωνὴ τῆς, ὑστέρισε καὶ αὐτὴ στὴν ἐρ-μηνεία τοῦ ρόλου τῆς. Ὁ μόνος πού ἐκράτησε τὸ μέρος του εἴταν ὁ κ. Βλάτιος, πού μὲ τὴν πλούσια καὶ θερμὴ φωνὴν του ἐτραγου-δῆσε κ' ἐπαίει πολὺ καλὰ.

Τὸ μιμδράμα «Ὀνείρου Πιερρότου», γνω-στόν καὶ ἀπὸ προηγουμένας ἐκτελέσεις, εἶναι ὠραϊότατον ὡς ὑπόθεσις καὶ ὡς μουσικὴ, ἐπεξεργασμένον μὲ πολλὴν λεπτότητα καὶ εὐγένεια στὴ μελωδικὴ γραμμὴ. Εἶναι κρίμα πῶς τὸ τόσο ὁροσερὸ κ' αἰσθηματικὸ αὐτὸ κομμάτι δὲν παίζεται ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ Με-λόδραμα, πού μὰς σεβρίζει χρόνια τώρα τὴν «Καβαλλέρια».

Ἡ ἐκτέλεσίς του, ἂν δὲν ὑπῆρξε ὁνειρώ-δης, πάντως εἴταν ἀρκετὰ καλὴ. Ἡ σκηνο-θεσία, ὀφειλομένην στὸν κ. Λιδωρικὴν, ἐξαι-ρετὴ. Ἡ κ. Κοῦλα Καλλιγὰ, ἀπέδωσε τὸν ρόλο τῆς μὲ αἰσθημὰ καὶ πολλὴν χάριν. Ἡ Δεσποινὶς Σεὸν εἴταν μιὰ κομψὴ ρεκλάμα. Γενικὰ ἡ ἐντύπωση ὑπῆρξε πολὺ καλὴ.

Γιὰ τὴν μουσικοδραματικὴ ἀπογευματινὴν πού δόθηκε στὰ «Ὀλύμπια» ὑπὲρ τοῦ «Σπι-τιοῦ τοῦ Κορετισιοῦ» καὶ ὅπου μὰς σεβρίρι-σθηκε μιὰ ἐξαιρετικὴ ἀποτυχισμένη ἐκτέλεσις τῆς «Ἀντιγόνης» τοῦ Σοφοκλέους καὶ μιὰ μετρία ἀπόδοσις ἑνὸς μονοπράκτου τοῦ Λά-σκαρη, δὲν θὰ γράφαμε ἀπολύτως τίποτα, ἂν τὸ πρόγραμμα δὲν ἀνέφερε δυὸ πραγματικὰ

ἐμπνευσμένες συνθέσεις τοῦ κ. Γιάννη Φραγ-κοπούλου.

Καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ κομμάτια («Ὁ Τάφος» τοῦ Παλαμά καὶ τὰ «Ἐλεγεία» τοῦ Σπύρου Παναγιωτοπούλου) παρουσιάζουν εὐγένεια καὶ αἰσθημὰ.

Ἡ κ. Καλαμαριώτου τὰ τραγούδης ἐξαι-ρετικῶς καλὰ καὶ ἡ κ. Μαίρη Φραγκοπούλου συνῆθεσε στὸ πιάνο μὲ τὴ μουσικότητα πού τὴν διακρίνει. Ἰδίως ἡ «Εἰσαγωγή» τοῦ «Τά-φου» πού εἶναι τόσο δεμένη καὶ ὅπου ἀνα-φαίνεται εὐθὺς ἀμέσως τὸ θλιβερό μοτίβο, ἀπε-γαστοῦν δυὸ ἢ τρεῖς σκηνογράφοι. Ἀπαιτοῦ-με ὅμως τὸ σκηνικὸ τῆς μιᾶς πράξεως νὰ μὴν εἶναι ὁ ἀντίπονος τῶν σκηνικῶν τῆς ἄλ-λης. Ἐδῶ στὴν πρώτη πρᾶξιν εἶχαμε σκῆ-ματα περίπου κυδιστικά καὶ στίς ἄλλες ρεα-λισμὸ. Ἰσως ὅμως νὰ συγχωρηταί εἰς ἕνα σκηνικὸν παράδοξο καὶ μιὰ σκηνογραφικὴ πα-ραδοξολογία.

Τὸ παίξιμο τοῦ κ. Σπύρου Μελά δὲν μὰς συγγίνεσε δόλο. Μάλλον νομίζουμε ὅτι ὡς ἡθοποιὸς ζημιώνει τὰ ἔργα, διότι δὲν εἶναι δόλο ἡθοποιός.

ΚΡΙΤΩΝ

Ο ΕΡΑΝΟΣ ΔΙΑ ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ ΡΟΥΜΠΕΡΤ ΜΠΡΟΥΚ

Ἡ ἐφημερίς «Ἐλευθερον Βῆμα» ἤνοιξε ἔρανον διὰ τὴν ἀνέγερσιν μνημείου εἰς τὸν Ἀγγλον ποιητὴν Ρούμπερτ Μπρούκ πού θύμα καὶ αὐτὸς τοῦ μεγάλου πολέμου, ἀναπαύεται εἰς χώρα Ἑλληνικὴν. Τὸν ἔρανον ἤνοιξε ὁ κ. Βενιζέλος μὲ μιὰ ἀξιόλογον εἰς ὕψος καὶ περιε-χόμενο ἐπιστολὴν πού ἀξίζει ν' ἀναδημο-σιευθῇ. Ἡ ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν κ. Λαμπράκη:

Φίλε Κύριε Διευθυντά.

Ἀνέχουν θερμὰ συγκατατήρητα εἰς τοὺς σχόντας τὴν πρωτοβουλίαν ν' ἀνεγείρουν ἀν-δριάντα εἰς μνήμην τοῦ Μπρούκ.

Ὁ Ρούμπερτ Μπρούκ ἦτο μία ἀπὸ τὰς με-γάλας ὑποσχέσεις τῆς ἀγγλικῆς ποιήσεως καὶ μία ἀπὸ τὰς πλεόν ἐλκυστικὰς καὶ εὐγενεῖς φυσιογνωμίας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐν γένει πνευ-ματικοῦ κόσμου. Νεώτατος ἀκόμη, ἐξέδοκεν ὀλίγον πρὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου συλλο-γὰς, πού ἔχουν κατὰ τὴν φλόγα τοῦ Βύ-ρωνος, τὴν τρυφερότητα τοῦ Σέλλεϋ, τὴν κλασικὴν διαύγειαν τοῦ Κῆτος. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι, ἂν ἐξῆ, θὰ ἐφθάνεν εἰς τὸ ὕψος τῆς μετὰ τὴν αὐτῆς τριάδος. Ἀλλ' ἡ μοί-ρα τοῦ ἐπεφυλάσσετο. Τὸν ἀνῆλπεσαν ἡ θύε-λα τοῦ πολέμου. Ὁ εὐγενὴς ποιητὴς ἀπέ-δειξεν ὅτι δὲν ὤμοιζε πρὸς τὸν Βύρωνα μόνον κατὰ τὸ τάλαντον. Εἰς τὴν ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας ἀνεδείχθη ἐπίσης ἀντάξιός του. Εἰς τὰς σκληρὰς μάχας τῆς Ἀμβέρσας καὶ ἀλλὰχοῦ ἐπολέμησεν ὡς Βρετανός, δηλαδὴ μὲ μιὰν λέξιν ὡς ἥρωας. Διαπλέκειν κατόπιν τὸ Αἰγαῖον, διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν αἵμα-τηρὰν ἐποπολίαν τῆς Καλλιπόλεως, ἀπέθα-νεν ἀσθενήσας. Ἐκτοτε, ἀναπαύεται εἰς κά-ποιον βράχον τῆς Σκύρου, ὑπὸ τὸν φωτεινὸ-τερον οὐρανὸν καὶ ἐν μέσῳ τῆς ἱστορικῆς θα-λάσσης, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ τάφος τοῦ Ἀγγλοῦ ποιητοῦ προσάβεται, εἰ δυνατόν, μιὰν ἀκόμη δόξαν.

Ὁ πόλεμος εἶνε φοβερὰ καταστροφὴ. Που-θεν ἄλλοῦ ἴσως δὲν τὸ βλέπει κανεὶς ἐντο-νότερα παρὰ εἰς τοιαύτας περιπτώσεις, τῆς προῦρου διακοπῆς ὑπερόχων πνευματικῶν τα-

λάντων, ή ολοκληρωτική εκδήλωση των οποίων θα κατέλειπεν ανεκτίμητα και αιώνια δώρα. Ανήκει πάντως εις την ειρήνην να τιμή κατ' αείαν την μνήμην των υπερόχων αυτών τέκνων της ανθρωπότητας, τα οποία προσέφεραν υπέρ της ελευθερίας την θυσίαν όχι απλώς μιας ζωής, αλλά μιας μεγάλης πνευματικής φλογός. Υπό την προϋπόθεσιν ιδία ταύτην, ούδέποτε αι σκληραί αὐταί θυσίαι αποδίδουν άγνοι διὰ τὸ μέλλον της αλθροπότητος.

Ίδού δικαί εἰμαι βέβαιος ὅτι ἡ ἐκκλησία της ἐπιτροπῆς τοῦ ἔρανοῦ θά εὖρη τὴν ζωηροτέραν ἡχώ εἰς πᾶσαν καρδίαν ἐλληνικήν. Διότι εἶνε πράγματι τιμὴ ὅτι ἔλαχεν εἰς ἡμᾶς, εἰς ἐλληνικὴν γῆν, ν' ἀναγεύρωμεν τὸν ἀνδριάντα τοῦ εὐγενικοῦ ἥρωος, τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ ὁποῖου κατηύραξε ὁ πυρσὺς τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Δὲν ἀμείβωλλω ὅτι αἱ ἐλληνικαὶ εἰσφοραὶ θά καλύψουν τὸ μεγαλειότερον μέρος τοῦ ποσοῦ τοῦ απαιτούμενου διὰ τὸν ἀνεγερθρόμενον ἀνδριάντα, καὶ ἐσωκλείσεται, ἀποστέλλω καὶ ἐγὼ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὴν προσωπικήν μου εἰσφοράν.

Μετὰ φιλικωτάτων αἰσθημάτων

ΕΛΕΥΘ. Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ἡ «Revue des Vivants» συνέστησεν ἕνα βραβεῖον ἐκ 10.000 φράγκων, τὸ ὁποῖον θά ἀπονειμῇ τὴν 10 προσεχὺς Δεκεμβρίου εἰς τὴν καλλιτέραν μελέτην περὶ τοῦ «μελλοντικοῦ καταστατικοῦ χάρτου τῶν δημοσπονδιακῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης».

Τῆς ἐλλανοδικῆς ἐπιτροπῆς μεταξὺ ἄλλων μετέχουν καὶ ὁ Ἕλλην πρεσβευτὴς κ. Ν. Περίτης καὶ ὁ τέως πουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς Νοτιοαφρικῆς κ. Νίντοιτς.

Ἡ ἐφημερίς «Ἐργον» δημοσιεύει μίαν ἔρευναν ἐπὶ τῆς «μοντέρνας ζωγραφικῆς». Πολλοὶ τεχνοκρίται καὶ ζωγράφοι ἀπαντοῦν εἰς τὸ ἐρώτημα τῆς ἐφημερίδος, λαμβάνοντες μέρος εἴτε ὑπὲρ τῆς «μοντέρνας», εἴτε ὑπὲρ τῆς κλασσικῆς ζωγραφικῆς.

Ίδού μία χαρακτηριστικὴ ἀπάντησις ἐνὸς Γάλλου γλύπτου: «Θεωρῶ ὡς ψευδολόγους, τρελλοὺς καὶ ἀγύρτας ἐκ τῶν μοντέρνων ζωγράφων ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, ἀπομακρύνοντες τὴν τέχνην ἐκ τοῦ φυσικοῦ σκοποῦ τῆς, ὁ ὁποῖος, συνίσταται εἰς τὴν πρόκλησιν συγκινήσεων ἢ εἰς τὴν γοητείαν τοῦ πνεύματος, ἐπιζητοῦν τὴν ρεκλάμαν, πρὸς ἀποκόμισιν κερδῶν διὰ χονδρικοῦ παραμορφώσεων, ποὺ ἔχουν ὡς βάσιν τὴν ἄγνοιαν ἢ ἕνα ὁποιοῦνδήποτε σύστημα.

— Ἐξ ἀντιθέτου—προσθέτει—σέβομαι καὶ θαυμάζω ὅλους τοὺς μοντέρνους ζωγράφους, οἱ ὁποῖοι με διαφορετικὰς ἀντιλήψεις ἀπὸ τῆς ἰδικῆς μου ἢ ἀπὸ τῆν παράδοσιν, ἐκφράζονται με γνώσιν, ἀπλότητα ἢ πεποίθησιν».

— Ἐνας κριτικὸς πάλιν, ἀποδίδει τὴν μεγάλην ἐκτίμησιν, τῆς ὁποίας ἀπολαύει μεταξὺ ἐνὸς πολυπληθοῦς κοινῶ ἡ «μοντέρνα ζωγραφικὴ», εἰς τὴν ἐντατικὴν ρεκλάμαν, τὴν ὁποίαν χρησιμοποιοῖ εἰς κάθε περίπτωση.

— Ἡ κλασσικὴ ζωγραφικὴ, λέγει, ἡ ὁποία ἔχει μετὰ τὸ μέρος τῆς τὴν μεγάλην πλειοψηφίαν τοῦ κοινῶ καὶ ἐρεῖται εἰς τὸ ἴνστιτούτον (δηλαδὴ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ὁραίων Τεχνῶν, μίαν τῶν ἀκαδημιῶν ποὺ ἀποτελοῦν τὸ ἴνστιτούτον) εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν, εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Ρώ-

μης καὶ εἰς τὸ Σαλὸν τῶν Γάλλων Καλλιτεχνῶν, μολὶς ἐμφανισθῇ κάπου, ἐξαρπνίεσται ὁμίως.

— Ἀφ' ἐτέρου ἡ «μοντέρνα ζωγραφικὴ»—βεβαιώνει ὁ ἴδιος κριτικὸς—διφασταται τὰς μεγαλειότητας ἐπιθέσεις ἐκ μέρους τοῦ κοινῶ καὶ ἔχει τοὺς ὀλιγωτέρους υποστηρικτάς της. Ἀλλ' οὗτοι ἐργάζονται μεθοδικώτατα καὶ δραστηριώτατα. Εἰς τὸ Δημοπρατήριον, ἐπὶ παραδείγματι, χάρις εἰς αὐτοὺς, δικτιθενται τὰ μεγαλειότερα ποσὰ διὰ πῖνακας τῆς «μοντέρνας ζωγραφικῆς».

— Πρὸς τοῦτους, εἴκοσι τοῖςλάχιστον Παρισίαι βιβλιοπώλαι, δημοσιεύουν ἔργα περὶ τῆς νέας αὐτῆς τέχνης—βιογραφίας, κριτικῆς, μελέτας κτλ.

— Οἱ ὁπαδοὶ τῆς κλασσικῆς τέχνης—κατὰ τὸν ἐπιστολογράφον—δὲν ἔχουν, παρὰ νὰ μνησθῶν τοὺς ἀντιπάλους τῶν, ἀν ἔβλουν νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὴν ἐντελὴ σχεδὸν ἀφάνειαν, εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς περιήγαγεν ἡ «μοντέρνα ζωγραφικὴ» μετὰ τὴν δραστηρίαν ρεκλάμαν τῆς.

— Κατὰ χθεσινὴν συνεδρίασίν της, ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιγραφῶν ἔλαβε γνώσιν, ὅτι ὁ ἀποθανὼν προσφάτως μέγας βυζαντινολόγος Γουσταῦος Σλουμπερξὲς τῆς ἐκκληροδότησε 200.000 φράγκα διὰ τὴν ἔδρυσιν ἐνὸς βραβεῖου, τὸ ὁποῖον θ' ἀπονέμεται εἰς ἔργα βυζαντινῆς ἱστορίας, βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας καὶ ἱστορίας καὶ ἀρχαιολογίας τῆς Λατινικῆς Ἀνατολῆς.

— Ἡ Ἀκαδημία ἀπεδέχθη τὸ κληροδότημα.

— Ὡραία σχολικὴ ἐορτὴ ἐτοιμάζεται εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια Μίνας Ἀθηνοπούλου, (πρώην Κωνσταντινίδου).

— Τὸ πρόγραμμα περιλαμβάνει πρῶτον ἀσκήσεις καὶ ρυθμικοὺς χοροὺς κατὰ διδασκαλίαν τῆς κ. Ραῦμόντ.

— Κατόπιν αἱ μαθητρίαι τῶν ἀνωτέρων τάξεων θά παίξουν τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Ταύροις» τοῦ Εὐριπίδου, κατὰ διδασκαλίαν καὶ σκηνοθεσίαν τοῦ κ. Ἡλ. Δεστούνη.

— Μετὰ τοῦτο θά γίνη ἐπίσκεψις τῆς ἐκθέσεως τῶν ἐργοχείρων.

— Τὴν Κυριακὴν ἐδόθη εἰς τὸ ἐν Ἀμαρουσίῳ δάσος Μανιάκη ἡ πρώτη ὑπαίθριος ἐορτὴ ὑπὲρ τοῦ πρασίνο, διοργανωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Συνεταιρισμοῦ ἐξυγιάνσεως καὶ ἐξωραϊσμοῦ τοῦ προαστείου.

— Τὸ δάσος ἐφωταγωγῆθη φαντασμαγορικῶς, καθ' ὅλην δὲ τὴν νύκτα ἐπαίνυνον αἱ μουσικαὶ τοῦ Ναυστάθμου καὶ τῶν 1ου καὶ 2ου πεζικῶν συνταγμάτων.

— Τὴν 8ην ἐσπερινὴν ἐπαίχθη τὸ μελόδραμα «Ἐνθρόνισις τοῦ Βάχχου» ὑπὸ δεσποινίδων μαθητρίων τῆς κ. Βέιλ, ἐχορευθῆσαν ἐπίσης Ἕλληνικοὶ χοροί.

— Εἰς προηγούμενον φύλλο μας ἐγράφη πῶς ὁ κ. Ροδάς συνεχόρησε ὑπὲρ τῆς προσθήκης τοῦ καλαμιοῦ εἰς τὸν φαρὰ τοῦ Φιλιππότη.

— Τοῦτο ὁμῶς δὲν εἶναι ἀληθές. Ὁ κ. Ροδάς ἦτο ἀνέκαθεν κατὰ τῆς προσθήκης.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

— Σέργιον Σκουλᾶν: Τὸ ποιήμα σας ἔχει κάποια εὐαισθησία. Ἀργότερα θά δημοσιευθῇ. —Θεμ. Ἀθηνογέννη: Ἀπὸ τὰ δύο τραγούδια σας μόνο τὸ «δειλινὸ» εἶναι κάπως πηγαῖο. Τὸ ἄλλο εἶναι κατασκευάσμα ποὺ δὲν θά προσφέρει οὔτε σὲ σὰς οὔτε σὴν τέχνην τίποτε ἀν δημοσιευθῇ. Τὸ δειλινὸ τὸ

κρατᾷτε γι' ἀργότερα. —Κως-Τάκη: Ἀπὸ τῆς στροφῆς σας ἡ δεύτερη στῆ μῆτέρα ἔχει κάποιον νόημα καὶ θά δημοσιευθῇ, ἡ πρώτη δὲν λέγει σχεδὸν τίποτα. —Κ. Ι. Μακρῶν: Τὸ «Γιὰ τὴν πατρίδα» ἀρήρησις πολὺ κοινοτυπικὴ. Γιὰ τὸν τεχνίτη ἡ πράξις εἶναι ἀπλῶς ἀφορμή, ποτὲ ὁμῶς δὲν στέκεται ἑρᾶ σὲ περιστατικό. —Ν. Νομικόν: Ἡ «ἀποδημία» σας ἔχει μιὰ ἀπλότητα ποὺ εἶναι πολὺ καλὸ σημεῖο γιὰ ἕναν ποιητὴ, ὡστόσο μορφικὰ τὸ ποίημά σας δὲν εἶναι παρουσιάζιμο. Δουλέψετε καὶ θά δημοσιευθῇτε ὡραία πράγματα. —Μ. Κалонаϊον: Ὁ «παλιότοπος» καὶ τὸ «δίκως ὄνειρο» δὲν μὲς ἱκανοποιῶν δὲν ἔχουν νόημα. «Τὸ ἔσθιο χωρὶς» θά δημοσιευθῇ. —Γεω. Ἀμπατῆν: Οἱ «Σκλάβοι» θά δημοσιευθῶν. —Δ. Δραγοῦτσος: Εἶναι περίεργο πῶς ἐνῶ ὁ «Μπουζουκοκέφαλος» σας ἦταν ἐνα κομμάτι τόσο φυσικὸ καὶ ἀγνὸ, ἡ «Ἄνοιξη» καὶ τὸ «Κλεμένο κρᾶρι» εἶναι τόσο πρόχειρα γραμμένα: ὅστερα, αὐτὰ ποὺ λέτε σὴν «Ἄνοιξη» γιὰ τὰ λέτε; γιὰ νᾶ; Πρὸς θεοῦ μὴν λοξοδρομήτε. Καλλιεργήσετε ἀργὰ καὶ με προσοχὴ ἕνα εἶδος κ' ἀφήσετε ὅλα τὰλλα, ἐπίσης «ὁ Θεὸς καὶ τὰ Δῶρα του» δὲν εἶναι κακὸ μὰ λίγο πρόχειρα γραμμένο. —Σ. Κούρτης: Λάβετε τὸ γράμμα σας καὶ σὰς εὐχαριστοῦμε. Περιμένουμε τὴ νέα παραγωγή. —Δ. Καστανέαν: Τὸ ποιήμα σας πρόχειρο καὶ ἔξιν πρὸς κάθε νόημα τέχνης. —Ιωάννην. Η. Σ. Δικαίωμα κρίσεως δὲν ὑπάρχει πρὸς τὸ παρόν. Γιὰ τὰ καλὰ λόγια σας εὐχαριστοῦμε. —Δρόσον Θαλασσινόν. Ἀνῶριμα πολὺ τὰ τραγούδια σας. Τὰ θέματα καὶ ἡ μορφή βέλουν πολὺ δούλεμα. —Δ. Ν. Τσελένην: Σ' ἕνα ποιήμα δὲν φτάνει νὰ γράψετε «Γερμανικὴ πόλη» πρέπει νὰ σημειώσετε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ. Ὅσο γιὰ τὰ πρωτότυπα εἶναι σιγουργία ἀλλὰ οὐκ ἔστιν καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο ὑπάρχει μεγάλη ἀπόστασις. Ὡστόσο δεῖχνετε προτερήματα σὲ στίχο καὶ μιὰ κάποια ζωγραφικὴ φαντασία ποὺ θά σὰς ἐπιτρέψουν ἀν δουλέψετε ἐπίμονα νὰ βγάλετε καλὰ πράγματα. —Γ. Δεδρινόν: Ἡ «Ἐλπίδα» κ' ἡ «Σκία» πολὺ καλὰ καὶ θά δημοσιευθῶν. —Τ. Ἀσσον: Τὸ λίγες στιγμὲς ἀρκετὰ καλὸ. —Π. Παναστασίον: Ἡ πατρικὴ στοργὴ εἶναι ἕνα ἑρὸ περιστατικό δίκως κανένα λογοτεχνικὸ ἢ πνευματικὸ ἐνδιαφέρον. —Γ. Θ. Βαφόπουλον: Ἡ «Σταδιοδρομία» ἀρκετὰ καλὴ καὶ θά δημοσιευθῇ. Τὰ ἄλλα δύο χωρὶς πολλὴν οὐσία. —Γεωργ. Μαρινάκη: Τὸ «Φάντασμα» ἔχει χάρισμα ἀφηγησεως, μὰ ὅθιθε περισσότερο δούλεμα, φυσικώτερος διαλόγους καὶ κάποια συντομία. Δὲν τὸ κρίνομε δημοσιεύσιμο. Στείλτε μας κάτι ἄλλο. —Χ. Καταπόδην (δὲν ἔσρομε ἀν διαβάζομε σωστὰ τὸ ὄνομά σας): Τὸ «Τρελλόπαιδο» ἀπλὸ καὶ ἀρκετὰ καλὸ. Ἄν δουλέψετε λίγο τὸν γέρο ἢ τὸν γυιὸ θάταν καλύτερο. Ὡστόσο μολὶς μᾶς στείλετε τὸ ὄνομά σας θά δημοσιευθῇ. —Ο. Μπαρμπά Μηνᾶς σὸν Παράδεισο: καλὸ καὶ θά δημοσιευθῇ. Δὲν ὑπάρχει ὁμῶς ὑπογραφή. Ὅποιος ἐστειλε ἄς μᾶς γράψῃ τὸ ὄνομά του. —Ἀγγελον Τρικαϊόν: Τὸ Θάμα τῆς Ἀνάστασης ἀρκετὰ καλὸ καὶ θά δημοσιευθῇ. —Θ. Τσιγκουράκον. Νεμέαν.—Κατ. Μυλωνάκον. Σπάρτην.—Νικ. Σαφαρίκον. Πλαίσια.—Μ. Κορνέλον. Στ. Ξενογιάννην. Πάτρας.—Συνδρομαὶ ἐλήφθησαν εὐχαριστοῦμε.—Ν. Μετοίtris Nicosia. Συνδρομὴ ἐλήφθη ἐνεγράφτη ἀπὸ 15-5-29. Χρ. Ἀνδρουσόπουλον. Παλούμπα. Συνδρομὴ ἐλήφθη ἐνεγράφτη ἀπὸ 1-7-29.—Κ. Μασσάρων. Ἀγ. Νικόλαον. Τεῦχος ἐστάλη ἐνεγράφτη ἀπὸ 1-6-29.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικὰ καὶ Ἀποθεματικά Δρ. 1.193.000.000.—

Καταθέσεις (τῇ 31η Δεκεμβρίου 1928) » 5.700.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

83 ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 51 MAIDEN LANE

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντας ὄρους.

Δέχεται δὲ καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ καὶ ταμειυτηρίου εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μετὰ λῶν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

ΓΚΡΕΚΑ

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑΙ, ΦΕΙΔΙΟΥ 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 2.700.000

Μετέχον: Καλλιτέχναι Φιλότεχνοι
ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος

ΤΜΗΜΑ ΩΔΕΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΟΔΟΣ ΦΕΙΔΙΟΥ 3
Διδάσκονται ἅπαντα τὰ ὄργανα καὶ μαθήματα Μονωδία, Δραματικὴ, Ἀπαγγελία, Ἱστορία Μουσικῆς, Prima Vista, Ρυθμικὴ σύστημα Dalcroze.

ΕΙΣ ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΗΝΑ ΑΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΥ & Σίας Λ. Ἀλεξάνδρου 15
ΔΗΜ. ΧΑΤΖΗΜΜΑΝΟΥΝΗ—Ἀγαθῶν Σουρμελῇ
ΓΕΡ. ΣΑΛΒΑΝΟΥ—Κεραμεῶν—Ἐλευσινίων
ΛΕΟΝΤΕΙΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ—Τέρμα Πατησίων
ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΡΩΤΟΠΑΤΑ—Πατησίων 306
ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΤΙΔΗ—Παγκράτι
ΑΛ. ΖΕΡΒΟΥ—ΛΑΖΑΡΟΠΟΥΛΟΥ—Καλλιθέα
ΠΑΝ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ—Κηφισσία
Ν. ΜΠΟΡΟΥΝΗ—Περαία
Μ. ΠΕΤΡΑΚΗ—Περαία
ΜΑΡΚΟΥ καὶ ΜΑΚΡΗ—Ν. Φάληρον
Α. ΦΑΛΤΩΦ—Ν. Φιλαδέλφεια

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΧΑΛΚΙΔΟΣ
ΚΟΡΙΝΘΟΥ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΑΝΙΩΝ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΙΟΥ
ΒΟΛΟΥ

Μέσος ὁρος φοιτῶντων μαθητῶν κατ' ἔτος 2500

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

ΠΙΑΝΑ

ΜΟΝΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΟΡΟΤΕΡΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ
BLUTHNER SÖHTRIAN STEIN WEC NEUMEYER,
SOPH K.A.TT.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ

Όλα τὰ κλασσικά, παιδαγωγικά καὶ νεώτερα. Γίνονται δεκταὶ ἰδιαίτερα παραγγελίαι. Συνεργασία μετὰ τοὺς μεγαλύτερους ἐκδοτικούς οἰκοὺς τῆς Εὐρώπης.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Βιολιά, βιόλες, βιολοντσέλλα, κοντραμπάσσα, μανδολίνα, κτύαρες, δῶα τὰ εἶδη τῶν πνευστῶν ὀργάνων, ἐξαρτήματα παντὸς εἶδους μπάνα, φλαυμινίων, ῥόλο, πιανόλες, χρονομετρηταί.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ

Ἀναλαμβάνει τὴν ἐκδοσὴν μουσικῶν τεμαχίων καὶ ἐκδόσεις ἔργων διαφόρων μουσουργῶν.

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΔΙΣΜΑΤΩΝ

Χορδίζονται, λουστράρονται καὶ ἐπισκευάζονται παντὸς εἶδους πιάνο, πιανόλες καὶ μυσ καὶ ὄργανα ἀπὸ ἀρίστους τεχνίτας.

ΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΤΑΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ

Μέχρι τῆς καθιερώσεως ἐβδομαδιαίας ἐκδόσεως τὰ « Ἑλληνικά Γράμματα » ἀσέφυγαν νὰ διορίσουν ἀντιπροσώπους στὰς ἐπαρχίας οἱ ὁποῖοι ν' ἀναλάβουν τὴν συστηματικὴν παρακολούθησιν καὶ εὐρυτάτην διάδοσιν τοῦ φύλλου. Ὁ λόγος αὐτὸς ἦτο ἡ μόνη ἀφορμὴ ποὺ δὲν ἀποέβηκεν εἰς τὸν διορισμὸν πολλῶν ἀντιπροσώπων τὰ ὁποῖα δι' ἐπιστολῆς των μᾶς ἐβλήθησαν τὴν ἀντιπροσωπείαν. Αἱ ἐπιστολαὶ των ὅμως ἐκρατήθησαν καὶ τὰ ἀρῶσα αὐτὰ δὲ μὴ φθοῦν σήμερον ὡς ὄψιν. Διὰ ν' ἀναλάβῃ ἓνα ἀρῶσα τὴν ἀντιπροσωπείαν τοῦ περιοδικοῦ ἀρέσκει ν' ἀποστείλῃ μίαν ἐπιστολὴν ἐγκυνητικὴν φερεγγύου ἀρῶσα (ἐμῶρου) διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἐγκυνητὴς δ' ἀνελάμβανε τὴν εὐδύνην πᾶσης τυχόν ἀνωμαλίας εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν των λογαριασμῶν. Τὸ μέτρον τοῦτο εἶναι τυπικὸν καὶ ἔχει καθιερωθεῖ ἀπὸ ὅλα τὰ περιοδικὰ τοῦ κόσμου. Ἐπίσης διὰ νὰ γίνῃ κανεὶς ἀντιἀρῶσα δ' ἀναλάβῃ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐργράφῃ ἀναλόγως τοῦ ἀπαιτήσεως τῆς πόλεως ποὺ διορίζεται ἀντιἀρῶσα ἓνα κατώτερον ὅριον συνδρομητῶν.

Διὰ τὸν Πειραιᾶ καὶ Θεσσαλονίκην τοῦλάχιστον 50 συνδρομητῶν.

διὰ τὰς πόλεις μέχρι 100 χιλιάδων 30

» » » » 70 » 25

» » » » 40 - 50 » 20

καὶ διὰ τὰς μικρὰς πόλεις 10

Χρονικὰ ὅρια τῆς συμαληρώσεως αὐτῶν των ἀριθμῶν δέτομεν ἀπὸ 2-3 μῆνας.

Οἱ ἀντιἀρῶσοί μας δὲ ἐφοδιασθῶν με δεξιὸν ταῦτότητος ἀρὸς τοῦτο δὲ ἀρέσκει ν' ἀποστείλουν δύο φωτογραφίας των εἰς τὸ περιοδικόν.

Οἱ ἀντιἀρῶσοι ὀφείλουν νὰ διαδίδουν τὸ περιοδικόν εἰς τοὺς κύκλους ποὺ τὸ περιοδικόν δὲν κυκλοφορεῖ καὶ ὅχι νὰ δημιουργοῦν ἐκ των ἀγοραστῶν συνδρομητῶν.

Οἱ ἀντιἀρῶσοι ἀρέσκει νὰ ὑποδεικνύουν τὰ διάφορα μέτρα ποὺ ἀρέσκει νὰ μὴ φθοῦν διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ φύλλου εἰς τὴν περιφέρειαν ποὺ εἶναι ἀντιἀρῶσοι. Οἱ ἀντιἀρῶσοι λαμβάνουν 20 ο) οὐδὲ τῶν εἰσπραξέων ποὺ ἀραχματοποιοῦν.

Ὅσοι ἐσιδνυοῦν ν' ἀναλάβουν ἄς ἀπευθύνθωσιν μέχρι 7ης Ἰουλίου εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 25.500.000

ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡΑΧ. 830.228

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

FILIALES

Τράπεζα Λαρίσης — Λάρισα

Τράπεζα Τρικάλων — Τρίκαλα

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰς κυριωτέρας τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ταμειυτήριον μέχρι 100.000 δραχ. με 7 ο)ο.—Ἐκτελεῖ πάσης φύσεως Τραπεζιτικὰς ἐργασίας

“ΒΟΤΡΥΣ,”

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Κεφάλ. Μετοχικὸν καὶ Ἀποθεματικὸν
Δρ. 90.000.000 τὴν 31 Δεκεμβρίου 1927

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ:
ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΡ. 27α

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ: Λευκοί, ἐρυθροί,
γλυκεῖς, μοςχάτοι

ΟΙΝΟΙ Εἰς Φιάλας: Ἐπιτραπέζιοι
ἐπιδόρπιοι, ὀρεκτικοί, τονωτικοί,
ΒΕΡΜΟΥΤ: Ἐκ παλαιοῦ μοςχάτου Οἴνου

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ: Ἀπαράμιλλος

ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ Οἴνου “ΒΟΤΡΥΣ,”

ΚΟΝΙΑΚ ΒΟΤΡΥΣ

Ἐφάμιλλον των καλλιτέρων Γαλλικῶν Κονιάκ
Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κέντρα καταναλώσεως

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΖΩΓΡΑΦΙΔΟΥ

ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΗΣ 3

(ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΟΛΥΖΩΗ) ΤΗΛ. 61-26

Πλουτισθὲν διὰ των τελειωτέρων
μηχανημάτων καὶ διαθέτων ὅλα
τὰ μέσα ἀναλαμβάνει κάθε ἐργα-
σίαν, με ταχύτητα καὶ καλλι-
τεχνίαν ἀπαράμιλλον.

ΤΙΜΑΙ
ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ



Ἡ ὀδοντόκρεμα **ΚΟΛΥΝΟΣ** καθαρί-
ζει τοὺς ὀδόντας, τὰ οὐλα, τὸ στό-
μα ὁλόκληρον.

Τὰ ἀντισηπτικὰ τῆς συστατικῆς
καταστρέφουν τὰς ἐπιμεινδύνους να-
σογενεῖς ἐστίας τοῦ στόματος, εἶναι
προστατευτικὴ κατὰ τῆς ὀδοντο-
γίας, τῆς σήψεως, τῆς οὐλίτιδος καὶ
τῆς γενικῆς ἐκασθενήσεως.

Δοκιμάσατε τὴν **ΚΟΛΥΝΟΣ** ἐπὶ
μίας ἡμέρας ψήκτρας. Θὰ αἰ-
σθανθῇτε τὴν καθαριότητα
καὶ δροσερότητα τοῦ στόμα-
τος.

ΚΟΛΥΝΟΣ

ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ

ΜΟΝΟΣ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΜΩΡΙΣ ΦΑΡΑΤΖΗ

4 Ἑυριπίδου 4· ΑΘΗΝΑΙ

ΔΕΜΕΝΟΙ ΟΙ ΤΟΜΟΙ

Α. Β. Γ. ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΠΟΥΛΙΟΥΝΤΑΙ ΠΡΟΣ ΔΡΑΧ. 100 ΕΚΑΣΤΟΣ
ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΟΔΟΣ ΜΑΓΕΡ 29



Ἡ ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΕΡΝΑΕΙ ΓΡΗΓΟΡΑ

Ὅλοι μας περιμένουμε μὲ ἀνυπομονησίᾳ ὥστε νὰ περάσουν οἱ 6 μέρες γιὰ νὰ ἐλθῇ ἡ Κυριακὴ καὶ νὰ μπορέσουμε νὰ ξεπυκνωθῶμε ἀπὸ τὶς βαρεῖες καθημερινὲς φροντίδες καὶ νὰ ἀναπνεύσουμε τὸ μεθυστικὸ καὶ μυρωμένο ἀέρα τῆς ἐφοχῆς πρὸς σκορπᾷ γύρω τὸν τὴν χαρὰ τῆς ζωῆς. Ὁδὸρομὲς στὰ βουνά, στὰ δάση, στὴν θάλασσα, στὰ ὠρεῖα τοσεῖα μὲ ἀφέχαστες συντροφίες, ὅλα δὲ ξεχασθοῦν χωρὶς ἓνα

Kodak